

T.C.

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı

**YASİN SURESİ'NİN DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Gülüzar SOYUDOĞRU MÜCAHİT

**SIVAS
Mart 2019**

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı

**YASİN SURESİ'NİN DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Gülüzar SOYUDOĞRU MÜCAHİT

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Sema YILMAZ

SİVAS
Mayıs 2019

KABUL VE ONAY

Üniversite : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı : Din Eğitimi Bilim Dalı
Tezin Başlığı : Yasin Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi
Savunma Tarihi : 04.04.2019
Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Sema YILMAZ

	Unvanı -	Adı Soyadı	İmza
Jüri Başkanı	: Prof. Dr.	Hüseyin YILMAZ	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi	Sema YILMAZ	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi	Emine Zehra TURAN	

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Gülüzar SOYUDOĞRU MÜCAHİT tarafından hazırlanan Yasin Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi başlıklı tez, kabul edilmiştir.
04/04/2019

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL

Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;

Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;

Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dâhil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;

Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

Beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

03.10.2019

Gülizar SOYUDOĞRU MÜCAHİT

ÖNSÖZ

Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla.

Rivayetlerde Kuran'ı Kerim'in ilk inen ayetlerinden olduğu belirtilen Âlak Suresi'nin ilk beş ayeti şu şekildedir: “Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı “alak” dan yarattı. Oku! Senin Rabbin en cömert olandır. O, kalemle yazmayı öğretendir, insana bilmediğini öğretendir.”¹ Bu ifadelerden eğitimin ilk faaliyeti olan okuma ve yazma etkinliklerine vurgu yapıldığı yorumu çıkarılabilir. Bu ayetlerden Kur'an'ın gönderiliş amacının eğitim olduğu anlaşılabilir. Yaratanın yarattığını en iyi şekilde bildiği muhakkaktır ve yaratılanların ihtiyaçlarını en iyi bilen de O' dur. Hayat kitabı olarak gönderdiği kutsal kitaba bu ifadelerle başlaması, insanın en önemli ihtiyacının eğitim olduğunu gösterir.

Kendi varlığını fark eden birey, yaratıcısını ve varoluş sebebini öğrenmeye yönelir. Bireyin bu yönelmesinde ilk hedef yaratıcısını tanıma ve O'nunla ilişki kurmaya çalışmadır. Bu ilişki ancak Yaratıcı'nın insana yönelik mesajlarına dikkat kesilmesiyle sağlanır. Din eğitimi bu ilişkinin doğru bir şekilde yapılmasını ve Yaratıcı'nın mesajlarının davranışa dönüşmesini sağlamalıdır. Din, insana dünya ve ahiret mutluluğu kazandırmaya çalışır. Din eğitimi de bu kazanımı elde etmenin yollarını gösterir. Doğru din eğitimi dinin temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim ile mümkündür. Kur'an ve Kur'an'ın eğitim yöntemi ile yapılan din eğitimi, insanı yaratılış amacına uygun bir kul haline getirebilir.

Bu düşüncelerle Kur'an'ın halk arasında en çok okunan suresi olan Yasin Suresi, din eğitiminde daha etkin bir şekilde yer almasının sağlanması amacıyla bu çalışmanın konusu olarak seçilmiştir. Yasin Suresi'nin önemine dair Hz. Peygamber'den birçok hadis rivayet edilmiştir. Bunlardan iki tanesi şu şekildedir:

“Her şeyin bir kalbi vardır; Kur'an'ın kalbi Yasin'dir.”²

---

¹ Alak Suresi, 96/1-5.

² Tirmizi, es-Sünen, Fedailü'l-Kur'an, s.7.

“Ölülerinizin yanında onu, yani Yasin Suresi’ni kıraat edin.”³ Bu hadisler inananları Yasin Suresi’ni her fırsatta okumaya yönlendirmiştir. Yasin Suresi, halk arasında, özellikle kadınların toplandığı hemen her mecliste okunur. Pazartesi-perşembe akşamları, olması istenilen bir dileğin gerçekleşmesi için veya gerçekleştikten sonra şükür amacıyla, hastaların şifa bulması için, ağır hastaların başında, ölenin ardından kabirde ve taziye ziyaretlerinde Yasin Suresi okunur

Kur’an’ın her suresi Allah’ın insanlara mesajı olması nedeniyle birbirine eşittir ve aynı değerdedir. Fakat bazı sure ve ayetler içerdikleri anlamlara göre inananlardan farklı muamele görmüştür. Yasin Suresi farklı muamele gören surelerdendir.

Yâsin Suresi Mekke’ de indirilmiştir, 83 ayettir ve adını ilk ayette geçen “yâsin” kelimesinden almıştır.

Yasin Suresi’nin ilk ayetlerinde Hz. Peygamberin önceki peygamberler gibi dosdoğru yol üzere gönderilenlerden olduğu bildirilir ve Kur’an’a yemin edilir. Böylece muhatapların, dinin temel kaynakları ile ilgili ilk akıllarına gelebilecek şüphe giderilir. İlerleyen ayetlerde Ashab’ul Karye (şehir halkı) kıssası anlatılır; üç elçiye rağmen inkarda ısrar eden halkın, kendi içlerinden inanan bir kimsenin de uyarılarını dikkate almamaları, yaptıkları haksızlıklar ve davranışlar. Bu örnekle her çağda ve zamanda inkarcıların hep aynı suçlayıcı dili kullandıkları ve eziyet verici davranışlarda buldukları, bu durum karşısında inananların her zaman cesur ve imanından emin, sabırlı ve ötekileştirmeyen bir dil kullanarak kazananlardan oldukları hatırlatılır. Surenin devamında kâinatın yeniden dirilmeye örnek işleyişi, müşriklerin bazı özellikleri, kıyamet-ahiret süreci, Kur’ân’ın gönderiliş amacının aklen ve fikren diri olanlara öğüt vermesi gibi konulara değinilmektedir.

Bu çalışma literatür tarama yöntemiyle, başta kaynaklarda verilen tefsirler olmak üzere, konu ile ilgili çeşitli kitap, makale ve tezler incelenerek hazırlanmıştır. Yasin Suresi’nde geçen ayetlerin eğitim ile ilişkisi kurularak, bazı tespit ve yorumlara yer verilmiştir.

---

³ Ebû Davud, es-Sünen Cenâiz, s.19-20.

Tezin her aşamasında bana emanet duygusuyla yaklaşan ve emeğini esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Sema Yılmaz'a, manevi destek, ilgi ve yönlendirmeleriyle bu çalışmaya destek veren Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Mücahit'e teşekkürlerimi sunarım.

Hayata bakış açısı, eğitime ve özellikle doğru din eğitimine verdiği önemle her zaman örnek aldığım ve eğitimimde en büyük destekçim olan babam Ahmet Soyudoğru'ya, benimle ve çocuklarımla şefkatle ilgilenen annem Fatma Soyudoğru'ya, sabrı, maddi manevi desteği ve varlığıyla bana güç veren eşim Muhammed Yasin Mücahit'e de teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR	ix
ÖZET.....	xi
ABSTRACT	xiii
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	1
2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	1
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	3
4. BENZER ÇALIŞMALAR	4
I. BÖLÜM	9
1. DİN EĞİTİMİNDE TEMEL KAVRAMLAR	9
1.1. Din	9
1.2. Öğretim	12
1.3. Eğitim	15
2. DİN EĞİTİMİNİN TANIMI VE AMACI	18
II. BÖLÜM	23
YASİN SURESİ'YLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	23
1. YASİN SURESİ'NİN İSMİ	23
2. YASİN SURESİ'NİN NÜZUL SEBEBİ VE ÖNE ÇIKAN ÖZELLİKLERİ ..	24
2.1. Sureye Mukatta'a Harfleriyle Başlanması.....	25
2.2. Surede Kur'an'a Yemin Edilmesi.....	26
2.3. Yasin Suresi'nde Geçen Kıssa.....	28
2.4. Surede Darb-ı Mesellere Yer Verilmesi	31
3. YASİN SURESİ'NİN ÖNEMİ VE İÇERDİĞİ KONULAR	32

III. BÖLÜM.....	35
DİN EĞİTİM ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN İLKE YÖNTEM VE	
TEKNİKLER AÇISINDAN YASİN SURESİ'NİN İNCELENMESİ.....	35
1. ÖĞRETİM İLKELERİ AÇISINDAN YASİN SURESİ'NİN	
İNCELENMESİ.....	36
1.1 Amaca Dönüklük İlkesi	37
1.2. Öğrenciye (Muhataba) Görelik.....	40
1.3. Aktiflik İlkesi.....	41
1.4. Somuttan Soyuta İlkesi	43
1.5. Yakından Uzağa İlkesi.....	44
1.6. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi.....	45
1.7. Hayata Yakınlık İlkesi	46
1.8. Otoriteye İtaat ve Özgürlük İlkesi (Sosyallik İlkesi).....	48
2. ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ AÇISINDAN YASİN SURESİ'NİN	
İNCELENMESİ.....	49
2.1. Anlatma Yöntemi.....	50
2.2. Tartışma Yöntemi	56
2.3. Örnek Olay İncelemesi Yöntemi	61
2.4. Gezi Gözlem ve İnceleme Yöntemi.....	65
2.5. Soru-Cevap Tekniği.....	69
2.6. Buldurma Yöntemi	75
2.7. Karşılaştırma Yöntemi.....	77
2.8. Temsil Yöntemi	80
2.9. Öğüt Yöntemi	82
3. YASİN SURESİ'NDE GEÇEN İNSAN TİPLERİ VE DAVRANIŞLARI.....	84
3.1. OLUMSUZ KİŞİLİK DAVRANIŞLARI.....	86
3.1.1. Gaflet.....	86

3.1.2. Kibirli ve Haset.....	87
3.1.3. Saldırganlık.....	87
3.1.4. Önyargı, Taklit ve İnkâr.....	88
3.1.5. Suçlayıcılık ve Tehditkârlık.....	89
3.1.6. Alay ve Akledememe.....	89
3.2. OLUMLU KİŞİLİK DAVRANIŞLARI.....	90
3.2.1. Kur'an'a ve Allah'a Saygı.....	90
3.2.2. Tebliğ ve Samimiyet.....	90
3.2.3. Cesaret ve Sahiplenme.....	92
3.2.4. Yaptığının Karşılığını Allah'tan Bekleme.....	92
3.2.5. Akletme (Aklı İyi Kullanma).....	93
3.2.6. Diğergamlık ve Tevazu.....	93
3.2.7. Yoksulu Gözetme.....	94
SONUÇ.....	95
KAYNAKÇA.....	99
ÖZGEÇMİŞ.....	103

KISALTMALAR

A.g.e. : Adı geçen eser

ev. : Çeviren

DİA : Diyanet İşleri Ansiklopedisi

DİB : Diyanet İşleri Başkanlığı

Ed. : Editör

H.z. : Hazreti

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

MÜ : Marmara Üniversitesi

s. : Sayfa

Sav : Sallahü Aleyhi Vesellem

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

TİDEF: Türkiye İlahiyat Tedrisatına Yardım Eden Dernekler Federasyonu

Yay. : Yayınları

ÖZET

Bu çalışmada din eğitiminde temel kaynak olan Kur'an'ı Kerim'in, Yasin Suresi, din eğitim öğretiminde kullanılan ilke yöntem ve teknikler açısından incelenmiştir. Amaç, din eğitiminin nasıl daha etkin ve daha doğru yapılabileceğini tespit etmeye katkıda bulunmaktır. Hz. Peygamber'in, din eğitimi verdiği toplumun öncesi ve sonrası karşılaştırıldığında, bunun bir devrim olduğu farkedilir. Cahiliye devrinden, Asr-ı Saadet devrine geçilmiştir. İslam dinini kabul eden insanların bu hızlı ve kalıcı değişiminde ki etken; Hz. Peygamber'in de kullandığı Kur'an'ı Kerim'in yöntemidir. Günümüzde din eğitiminin doğru ve kalıcı bir eğitim olması için Kur'an'ı Kerim'de kullanılan yöntemler kullanılmalıdır. Bu nedenle halk arasında her fırsatta (cenaze, mevlit, kadınlar günü vb.) okunan Yasin Suresi'nin, muhataplarda istendik davranış değişikliği oluşturması için, din eğitiminde kullanılan ilke teknik ve yöntemleriyle ilgili ayetler tespit edilmeye çalışılmıştır. Böylece din eğitimi yapılırken Yasin Suresi'nde geçen konularla ilgili ayetler yöntemlere bağlı anlatılırsa daha etkili olacaktır.

Bu çalışma, araştırma yöntemlerinden literatür tarama ile başta kaynaklarda verilen tefsirler olmak üzere, konu ile ilgili çeşitli kitap ve makaleler incelenerek hazırlanmıştır. Tümdengelim ve tümevarım yöntemleri ile Yasin Suresi, din eğitiminde kullanılan ilke yöntem ve teknikler doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırma, giriş bölümü ve üç ayrı bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu, amacı ve önemi, yöntemi ile ilgili bilgilerden sonra bu çalışmaya benzer çalışmalarla ilgili kısa bilgiler yer almaktadır. Birinci bölümde din eğitimi çalışması olması nedeniyle; din eğitimiyle ilgili temel kavramlar, din eğitiminin tanımı ve amacı ile ilgili bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde ise araştırmanın konusu olan Yasin Suresiyle ilgili genel bilgilerden, surenin öne çıkan özelliklerinden ve içerdiği konulardan bahsedilmektedir. Son bölüm olan üçüncü bölümde de önce Yasin Suresi'nde belirlenen din eğitim öğretiminde kullanılan ilke, yöntem ve tekniklerin tanımları sonra da ilgili ayetlerle olan bağlantıları açıklanmaktadır. Üçüncü bölümün sonunda Yasin Suresi'nde geçen insan tipleri ve davranışları başlığı altında olumlu ve olumsuz kişilik davranışlarından

bahsedilmektedir. Sonuç bölümünde ise bu çalışmada neler yapıldığı ve ne gibi bilgilere ulaşıldığı, bu bilgilerin din eğitiminde etkin bir şekilde nasıl kullanılabilineceğine değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din, Eğitim, Öğretim, Yasin Suresi.

ABSTRACT

In this study, Surah Yasin in the Holy Qur'an, which forms the main source of religious education, was examined in terms of the principles, methods and techniques used in religious education. This study was aimed to contribute to the efforts to identify how religious education can be provided in a more effective and accurate manner. When the situation of the community to which Prophet Muhammad taught Islam was compared to the period before converting to Islam, this can be considered as a revolution. The community evolved from an era of absolute ignorance (called Cahiliye) into an era of eternal bliss. (called Asr-1 Saadet). The reason for this rapid and lasting change of people who readily accept Islam lies in Prophet Muhammad's method of teaching religion as used by the Holy Qur'an. Nowadays, the methods used in the Holy Qur'an should be used in order to provide a accurate and efficient religious education. For this reason, it was tried to determine the verses in Surah Yasin, which is recited in several occasions such as funerals, mawlid and women's gatherings, related to the principles and methods used in religious education in order to create a change in the behaviors of those in presence. Thus, the verses related to the issues mentioned in Surah Yasin while providing religious education would be more effective if they were explained according to the methods.

This study was performed by document review method and in this context various books and articles related to the subject, especially the hermeneutical documents given in the sources were surveyed. Surah Yasin was tried to be explained according to the principles and techniques used in religious education using deductive and inductive methods.

The study consists of an introduction and three separate sections. In the introduction, after providing information about the subject, purpose and importance of the research, a brief review of similar studies is presented. In the first section, the basic concepts about religious education, their definition and purpose were explained because the study was associated with religious education. In the second section, some general information about Surah Yasin were presented as well as prominent features of the Surah and the issues it contains. In the third and last section, the definitions of the principles, methods and techniques used in religious education

determined in Surah Yasin were explained and then their associations with the related verses were explained. At the end of the third section, positive and negative personality traits under the title of human types and behaviors in Surah Yasin were exemplified.

Keywords: Religion, Education, Teaching, Surah Yasin.

GİRİŞ

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Tezin konusunu peygamberimizin “Kur’an’ın Kalbi” ifadesiyle tanımladığı Yasin Suresi oluşturmaktadır. Yasin Suresi halk arasında en yaygın okunan ve en çok ezber yapılan surelerin başında gelmektedir. Kur’an öğrenen, büyük küçük her birey kısa surelerden sonra ilk olarak bu sureyi ezberlemeye çalışmaktadır. Cenaze ya da herhangi bir dini sebeple bir araya gelen gruplar ilk bu sureyi okumaktadır. Kur’an’ı yüzüne okuma şekli olarak nitelendirilen bu okumalarla yetinilmeyip, okunanı anlama, kavrama ve uygulama aşamasına geçilmesine katkıda bulunma amacıyla; Yasin Suresi’nin, din eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler açısından incelenmesi tezin asıl konusunu oluşturmaktadır.

Yasin Suresi Mekke’de inmiştir, seksen üç ayettir ve adını ilk ayette geçen “Yasin” kelimesinden almıştır. Yasin Suresi genel görüşe göre iniş sıralamasında 41, resmi sıralamada 36. suredir.

Yasin Suresi’nde Hz. Muhammed’in peygamber olduğuna, Kur’an üzere yemin edilerek başlanır ve diğer peygamberlerin tevhit mücadelelerinden örnekler verilerek devam edilir. Allah’ın birliği; insan üzerindeki kesin hâkimiyeti ve nimetleri, ilk yaratılış, ateşin yaratılması, kâinatın var edilişi, öldükten sonra dirilme gibi iman esaslarını içeren ayetlerde Yasin Suresi’nin konuları arasında yer alır.

Ayetlerinin kısa, etkileme gücünün ise yüksek olması surenin en belirgin özelliğidir. Surenin ayetlerini, diğer pek çok surenin ayetleriyle ilişkilendirmek mümkündür.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

İslam dininin gönderiliş amacı insanların bu dünyada ve ahirette mutlu olmalarının sağlanması, bu amaca ulaşmanın yegâne yolu ise İslam dininin temel kaynağı olan Kur’an’ın öğrenilmesi ve hayata aktarılmasıdır.

Diyaret İşleri Başkanlığı'nın 2014 yılında yaptırmış olduğu “Türkiye’de Dini Hayat” adlı araştırma sonucuna göre, Kur’an’ı Kerim’in okunması ile ilgili şu oranlara ulaşılmaktadır:

Ülkemizde yaşayanların %99,2’sinin İslam dinine mensup olduğunu belirtmesine ve *Kur’an’da anlatılanların hepsi doğru ve gerçek olup tüm zamanlarda geçerlidir önermesine* %96,5’inin katılmasına rağmen; Kur’an’ı Kerim’i Arapasından okumayı bilenlerin oranı %41,9’dur. Türkçe tercümesinden okuma sıklığı ise %24,9 yılda birkaç kez, %16,9’u ayda bir, %10,1’i haftada bir, %34,3’ü ise hiçbir zaman okumadığı şeklindedir.⁴ Kur’an’ı Kerim ile ilgili yapılan bu araştırmadan hareketle, Allah’ın insanların yaratılış gayesine ve fitratına uygun bir eğitim için gönderdiği bu ilahi kitabın, hayatın içinde gibi görünse de uygulamada dışında kaldığı söylenebilir. Özellikle Yasin Suresi’nin her fırsatta okunan bir sure olmasına rağmen yine bu sonuçlar ışığında, toplumun çoğu tarafından ne anlam içerdiğinin bilinmediği de ifade edilebilir.

Yasin Suresi incelendiğinde Kur’an’ın ana konularını içermesi ve hayata dair sunumlarıyla; Kur’an’ın özeti konumunda ve diğer pek çok sure ile ilişkili olduğu anlaşılmaktadır.⁵

Kur’an’ın amacı insanlara doğru bilgi vererek, doğru inanç ve doğru davranış kazandırarak onları en iyi şekilde eğitmektir. Eğitimin amacı da insanları belirli hedefler doğrultusunda hem bireysel hem de sosyal açıdan faydalı birer birey haline dönüştürmektir. Bu durumda insanın en iyi nasıl eğitilebileceğini onu yaratan, bütün özelliklerini bilen Allah, şüphesiz tüm beşerlerden daha iyi bilmektedir. İnsan bir makine gibi düşünöldüğünde, Kur’an da insanın bu dünyada bozulmadan ve kimseye zarar vermeden yaşamasını sağlayacak kullanım kılavuzu gibi görölebilir. Hayatın her anında ve alanında Kur’an ayetleri insanın yolunu aydınlatan ışık olmalıdır. Bu durumda Kur’an’sız bir din eğitimi hatta insan eğitimi düşünölemez.

Günümüzde din ve değerler eğitiminin öneminin giderek daha iyi anlaşılmasıyla birlikte Kur’an’ın surelerinin bu açılardan da incelendiği

---

⁴ DİB “Türkiye’de Dini Hayat” Araştırma.

⁵ Mehmet Okuyan, *Hayatın İnşası İçin Yasin Suresi Tefsiri*, Üniversite Yay., İstanbul 2015, s.15.

görülmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda Kur'an'ın bazı surelerinin din eğitimi açısından çalışıldığı fakat Yasin Suresi'nin böyle bir çalışmaya konu olmadığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmada genel amaç, Kur'an'ı Kerim'in gönderiliş amacına uygun olarak daha çok okunması daha iyi anlaşılıp kavranması ve en önemlisi hayat prensibi haline dönüşmesine katkı sağlamaya çalışmaktır. Özel amaç ise Kur'an'ı Kerim'in en çok okunan suresi olan Yasin Suresi'nin genel amaç doğrultusunda, din eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler açısından incelenerek, din eğitiminde daha bilinçli bir kullanıma hizmet etmek ve böylece hayatın içine almaktır.

Bu çalışmada incelenen ayetler din eğitiminde kullanılan ilke yöntem ve teknikler anlatılırken örnek olarak verilebilir. Aynı zamanda sadece Yasin Suresi'nde geçen eğitim yöntemleri de din eğitimi verilirken kullanılabilir. Örneğin Yasin Suresi'nin ilk altı ayeti anlatma yöntemine örnek verilebilir. Surenin başında bu yöntemin kullanılması, muhatabın aklına gelebilecek muhtemel sorulara baştan cevap verilmesini sağlamaktadır. Böylece konunun en başından daha net bir okuma yapılması sağlanmaktadır. Bu durumda dini bir konu anlatırken başlangıçta düz anlatım yöntemi kullanılarak konu muhataplara fark ettirilebilir. Bu çalışmada bu ve bunun gibi din eğitiminde kullanılan diğer ilke teknik ve yöntem örnekleri ayetler eşliğinde açıklanmaktadır.

3. ARAşTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu alışma araştırma yöntemlerinden literatür tarama ile başta çeşitli tefsir kaynakları olmak üzere konu ile ilgili çeşitli kitap, tez ve makaleler incelenerek hazırlanmıştır. Tümdengelim ve tümevarım yöntemleri ile Yasin Suresi, kaynaklar bölümünde adı geçen tefsirler incelenerek din eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu alışma, bir din eğitimi çalışmasıdır. Tefsir kaynaklarından yararlanılmasına rağmen tefsir çalışması olmadığı için surede geçen ayetlerle ilgili derin bilgi ve açıklama içermemektedir. Ayetlerin eğitimle ilişkisi kurularak bazı tespit ve yorumlara yer verilmiştir.

Üç bölümden oluşan bu çalışmanın birinci bölümünde, din eğitimi ile ilgili bir çalışma olduğu için din eğitimi temel kavramları, din eğitiminin tanımı ve amacı hakkında kısa bilgilere yer verilmiştir.

İkinci bölümde, araştırmaya konu olan Yasin Suresi'yle ilgili genel bilgiler, surede geçen mukatta'a harfleri, yemin ve şehir halkı kıssası nedeniyle bu konular ile ilgili kısa bilgilerden sonra Yasin Suresi'nin önemi ve içerdiği konulara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise, surede bulunan din eğitimi ilke, yöntem ve teknikleri hakkında bilgi verildikten sonra, bu yöntemlerin başlığı altında ilgili ayetler sırasıyla değerlendirilmeye çalışılmıştır. Son olarak surede geçen insan tipleri ve davranış biçimleri başlığı altında, olumlu ve olumsuz kişilik davranışları ilgili ayetlerle verilmiştir.

4. BENZER ÇALIŞMALAR

Benzer çalışmalardan maksat, bu çalışmaya ilham veren daha önce bazı surelerle ilgili yapılan din eğitimi çalışmalarıdır. Toplumda görülen ahlakî yoksunluk ve beraberinde gelen davranış bozuklukları, sosyal medya sayesinde daha çok ortadadır. Bu durum din eğitiminin bilinçli ve sağlam temeller üzerine oturtularak yapılmasının önemli olduğunu gösterir. Din eğitiminde atılacak bu sağlam temel ise ancak Kur'an temelli eğitim ile gerçekleştirilebilir. Bu nedenle Din Eğitimi - Kur'an sureleri çalışmalarının eğitimciler ve dinini asıl kaynaktan öğrenmek isteyen her bireye katkı sağlayacağı muhakkaktır.

Bu bölümde daha önce çalışılan konulardan ulaşılabilenler hakkında kronolojik sıraya göre kısa bilgiler verilecektir. Bu çalışmanın başında burada geçecek olan benzer çalışmalar incelenerek surelerin nasıl çalışılması gerektiği hakkında bilgi edinilmiştir. Benzer çalışmalarda geçen surelerin ayetleri, Yasin Suresi'nde geçen eğitim yöntem ve teknikleri açıklanırken örnek olarak kullanılmıştır.

Konuyla ilgili bazı çalışmaları kısaca tanıtmada yarar vardır.

1. Mücadele Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi

Selçuk Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü - Felsefe Ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı- Din Eğitimi Bilim Dalı bölümüne bağlı olarak Mehmet Fatih Öztürk tarafından, Abdullah Özbek danışmanlığında 2008 yılında hazırlanmış yüksek lisans tezidir.⁶

Çalışma üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci bölümde, kavramsal bir çerçeve çizilmiştir. Eğitimle alakalı bazı temel kavramlar ile tezin konusu olan Mücadele Suresi'ndeki temel kavramlar açıklanmaya çalışılmaktadır.

İkinci bölümde ise, Kur'an ve eğitim ilişkisi göz önünde bulundurularak, Kur'an'ın eğitim amacı, Kur'an eğitiminin özellikleri ve Kur'an'a göre insan eğitiminde fitratın önemine vurgu yapılmakta; Kur'an eğitiminin temel metodlarından konuyla alakası olan bazı metodlara değinilmektedir.

Üçüncü bölümde ise, Mücadele Suresi'ne giriş yapılarak, surenin nüzul sebebi, genel bütünlük içerisindeki yeri, sureden çıkan temel ilkeler ve surenin iniş sebebi olması dolayısıyla sure bağlamında kadın olgusuna genel bir bakışla, suredeki temel eğitim metodları açıklanmaya çalışılmaktadır.

2. Rahman Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi

Selçuk Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü - Felsefe Ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı- Din Eğitimi Bilim Dalı bölümüne bağlı olarak İdris Ertürk tarafından, Abdullah Özbek danışmanlığında 2008 yılında hazırlanmış yüksek lisans tezidir.

Üç bölüm hâlinde hazırlanan bu çalışmada, giriş bölümünde genel olarak eğitim, insan-eğitim ilişkisi, Kur'an-eğitim ilişkisi konularında bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Birinci bölümde, araştırmaya konu olan Rahman Suresi'yle ilgili genel bilgiler verilerek; surenin ismi, nüzul zamanı ve sebebi, konusu ve diğer surelerle ilişkisiyle ilgili bilgiler aktarılmaktadır.

---

⁶ Abdullah Özbek, *Mücadele Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2012.

İkinci bölümde ise surede kullanılan eğitim yöntemleri üzerinde durulmuştur. İlk önce, Rahman Suresi'nde kullanılan eğitim yöntemleriyle ilgili önbilgiler verilmiş; sonra surenin ayetlerinin değerlendirilmesine geçilmiştir.

3. Mutaffifin Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Yorum ve Tahlili

Marmara Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü - Felsefe Ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı- Din Eğitimi Bilim Dalı bölümüne bağlı olarak Sümeyra Tekin tarafından Bayraktar Bayraklı danışmanlığında 2008 yılında hazırlanmış yüksek lisans tezidir.⁷

Dört bölümden oluşan bu çalışmanın giriş bölümünde çalışmanın amacı, metodu, planı ve Mutaffifin Suresi ile ilgili genel bilgiler yer almaktadır.

Birinci bölümde, Mutaffifin Suresi'nin kavramsal çerçevesi verilmektedir.

İkinci bölümde, tez konusu olan Mutaffifin Suresi'nde öncelikle ticaret ile ilgili bir ayetin yer almasından dolayı ticaret konusuna değinilmektedir. Ticaret ile ilgili genel prensipler verilerek, ticaretin önemine, ticarete uyulması gereken kurallara ve peygamberimiz' in bu konudaki görüşlerine yer verilmektedir.

Üçüncü bölümde ise, surede yer alan iyi ve kötü insan örneklerinden yola çıkılarak, konuyla ilgili diğer surelerde yer alan bazı ayetler ışığında olması ve olmaması gereken insan özellikleri anlatılmakla birlikte, eğitim açısından mükâfat ve ceza kavramlarına değinilmektedir.

4. Müddesir Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Yorumu

Marmara Üniversitesin- Sosyal Bilimler Enstitüsü - Felsefe Ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı- Din Eğitimi Bilim Dalı bölümüne bağlı olarak Elif Yılmaz tarafından Bayraktar Bayraklı danışmanlığında 2009 yılında hazırlanmış yüksek lisans tezidir.⁸

Bu çalışma giriş bölümü, üç ayrı bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Giriş kısmında tezin konusu, amacı ve metoduna değinilmektedir.

---

⁷ Sümeyra Tekin, *Mutaffifin Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Yorum ve Tahlili*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.

⁸ Elif Yılmaz, *Müddesir Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Yorumu*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.

Birinci bölümde bir eğitimci olarak Hz. Peygamber'in surede geçen görevleri ve ahlaki ilkeler ortaya konulmaktadır.

İkinci bölümde kâfir örneğinde yanlış düşünen ve Allah'a inanmayan insanın psikolojisine dikkat çekilerek eğitim açısından yorumlanmaya çalışılmaktadır.

Üçüncü bölümde ise; şefaath, öğüt ve meşiet (irade) gibi din eğitiminin önemli konularına değinilmektedir.

Çalışmanın sonuç bölümünde Müddesir Suresi'nde eğitim açısından bazı noktalara değinilmektedir.

5. Haşr Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Yorumu

Marmara Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü- Felsefe Ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı- Din Eğitimi Bilim Dalı bölümüne bağlı olarak Seyyid Sancak tarafından Bayraktar Bayraklı danışmanlığında 2009 yılında hazırlanmış yüksek lisans tezidir.⁹

Bu çalışma üç ayrı bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde Allah'ı tesbih etme konusu ve surede yer alan Allah'ın sıfatları konusu yer almaktadır.

İkinci bölümde kâfir ve münafıkların vasıfları ve ganimetlerin dağıtım konuları din eğitimi açısından yorumlanmaktadır.

Üçüncü bölümde ise duygu eğitimi ile ilgili ayetler sevgi ve kıskançlık başlıkları altında din eğitimi açısından değerlendirilmektedir.

6. Vakıa Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi

Marmara Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü - Felsefe Ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı- Din Eğitimi Bilim Dalı bölümüne bağlı olarak Mücahit Yılmaz tarafından Mustafa Usta danışmanlığında 2009 yılında hazırlanmış yüksek lisans tezidir.¹⁰

---

⁹ Seyyid Sancak, *Haşr Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Yorumu*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.

¹⁰ Mustafa Usta, *Vakıa Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.

Bu çalışma giriş bölümü ve üç ayrı bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu, amacı ve metodu yer almaktadır.

Birinci bölümde Vâkı'a Suresi'nde kıyamet olgusu, ahirette insan sınıfları, ahirette mükâfat ve cezaya değinilerek, eğitim ile ilişki kurulmakta, ayetlerde geçen eğitim metot ve ilkelerine değinilmeye çalışılmaktadır.

İkinci bölümde insanı öldükten sonra dirilmeye ve ahiret hayatına imana götüren olgular üzerinde durularak, eğitim, metot ve ilkeleri ortaya konulmaktadır.

Son bölümde ise Kur'an'ın korunmuşluğu, yüceliği ve ölüm anında insanın durumuna değinilerek, konu Kur'an çerçevesinde açıklanmaktadır. Aynı zamanda konu eğitim açısından ele alınarak ayetlerdeki eğitim ilke ve yöntemleri tespit edilmektedir.

7. Din Eğitimi Açısından İsra Suresi

Uludağ Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü - Felsefe Ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı- Din Eğitimi Bilim Dalı bölümüne bağlı olarak Kerim Aydın tarafından Mehmet Şanver danışmanlığında 2014 yılında hazırlanmış yüksek lisans tezidir.¹¹

Bu çalışma giriş bölümü ve iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın amacı, konusu ve kaynakları yer almaktadır.

Birinci bölümünde, eğitim, din eğitimi, metot ve ilke kavramları açıklanmaktadır.

İkinci bölümde ise surede yer alan metot ve ilkeler açıklanmakta, ayetlerin eğitsel açıdan incelenmesiyle ortaya çıkan metot ve ilkeler ortaya konulmakta, bu incelemeyle elde edilen kişilik ve karakter özelliklerine değinilmektedir.

Benzer çalışmaların birçoğunda surelerde geçen temel kavramlara öncelik verilmiş ve bu kavramlar tefsir edilerek konulara başlanmıştır. Bu çalışma ise din eğitimi çalışması olması nedeniyle din eğitimi kavramlarının açıklanmasıyla başlamaktadır.

---

¹¹ Kerim Aydın, Din Eğitimi Açısından İsra Suresi, Yüksek Lisans Tezi, Bursa 2014.

I. BÖLÜM

1. DİN EĞİTİMİNDE TEMEL KAVRAMLAR

1.1. Din

Din, insanın varoluşundan itibaren insanlığın ilgilendiği ve araştırdığı en temel konulardandır. Zaman zaman dine karşı olumsuz tavır takınılıp toptan reddetme eğilimleri yaşanmışsa da, bir bütün olarak insanlık tarihine bakıldığında, bütün kültür ve coğrafyalarda din ve onun temelini oluşturan inanç, ibadet ve ahlak esaslarına uyulduğu ve toplumların yaşamlarında önemli bir alanı oluşturduğu görülmektedir. Bu durum günümüzde teknolojinin esiri konumunda olan modern toplumlar için de geçerlidir. Özellikle 1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin dağılması ve özgürlükçü bir ortamın oluşmasıyla dine ve din eğitimi karşı ilgi ve araştırmalar artmıştır. Son olarak 11 Eylül olayının yaşanmasının ardından da bu ilginin artış hızının ivme kazandığı söylenebilir.¹²

İnsan için vazgeçilemeyen ve onun hayatının şekillenmesinde en büyük rolü olan değerlerden birisi de dindir. İnsan, yaratılışı gereği nasıl ki düşünen, düşünme özelliği bulunması gereken bir varlık ise, aynı şekilde inanan ve dini bir boyutu bulunan varlıktır. Düşünmek nasıl insanı diğer varlıklardan üstün kılan bir özellik ise inanmak da insanı diğer varlıklardan ayıran bir özelliktir.¹³

Din, ilk insan Hz. Âdem' den başlayarak günümüze kadar devam eden ve kıyamete kadar da devam edecek olan sosyal bir kurumdur. Din duygusu insanın fitratında bulunur. İnsanın en önemli manevi ihtiyacı inanma duygusudur.¹⁴

Toplumların ruhsal açıdan tatmin olan bireylere sahip olabilmesi ancak dini duyguları sağlam bireyler yetiştirmekle mümkün olabilir. Dini duyguları sağlam

---

¹² Mustafa Köylü, " Giriş", (Ed. Mustafa Köylü), *Din Eğitiminde Çağdaş Konular*, Dem Yay. İstanbul 2012, s.9.

¹³ Mustafa Tavukçuoğlu, Hüsamettin Erdem, *Eğitim Fakülteleri İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*, Nobel Yay. Ankara 2005 s. 16.

¹⁴ A.g.e., s. 1.

bireyler, çağın ruhsal hastalıkları karşısında savunma psikolojilerini çalıştırabilir ve kendi sorunlarına çözüm üretebilirler. Böylece sağlıklı ve mutlu bireyler sağlıklı, mutlu ve daha yaşanabilir bir toplumu oluşturabilir.

Din tarifi en zor kavramlardan biri olarak kabul edilmiştir. Onu bütünüyle tarif edebilecek bir tanım yapılamamıştır.

Din kavramına sözlükte verilen anlamlardan bazıları şunlardır: İslam; Tevhit, Allah katında kulluğu gösteren ibadet, itaat etmek, hayır ve şerri alışkanlık haline getirmek, hükmetmek, hesap, gidişat, millet ve şeriat, hal, kaza, adet, ceza, mükâfat vb.¹⁵

Din kelimesi Arapça kökenli bir kelimedir. Arapça *deyn* kelimesinden türemiş olduğu kabul edilmektedir. *Deyn*: kelimesinin anlamı ise "Yükümlülük, belirli zamanda ödenmesi gerekli borç" anlamındadır. Bu anlama göre din ifadesinin: "Belirli zamanda ödenmesi gerekli borcun ödeme biçimini düzenleyen kurallar" olduğu anlaşılabilir. Bununla beraber din kelimesi, zaman içinde, bu tanımı pekiştiren anlam kaymalarına uğramış ve "örf, âdet, durum, itaat, hüküm, ferman, yönetme-yönetilme, îtikat, tapınma" gibi anlamlara da çekilmiştir. *Deyyân* da dinden türemiş olup "hüküm sâhibi" demektir. Ayrıca Kur'ân' da 13 yerde geçen *yevmü-d din* kavramı gibi özel bir deyimde cezâ ve hesaplama anlamlarına da gelmektedir. Din kelimesinin lâtincede karşılığı ise *religio* kelimesidir. Bu kelimenin kökünün, etimolojik açıdan, iki kaynaktan geldiği ileri sürülmüştür. Bunlardan biri *relegere* kelimesidir ki "itinâ ile muamele etmek", diğeri ise *religare yâni* "bir şeye bağlı kılmak" demektir.¹⁶

Arapça bir kökene sahip olan ve genelde belirli inanç sistemlerini ifade etme doğrultusunda sınırlı anlamda kullanılan din terimi Kur'an'da " yol, hayat tarzı, hesap günü, kanun, hüküm " gibi anlamlardadır. Buna göre *din, insanın her türlü inancını, düşüncesini, tavır ve davranışlarını ifade eden, insanın yaşam tarzı ya da yaşamında izlediği yol anlamına gelmektedir.* Kur'an, din terimini özel anlamda İslam dini için kullanmakta ve " Allah katında din İslam'dır. "(Al-i İmran-3)

---

¹⁵ A.g.e., s.16.

¹⁶ Ahmet Yüksel Özemre, Din Nedir? <https://www.ozemre.com/makaleler/din-nedir>, (14/03/2018).

buyurmaktadır. Kur'an'ın bu özel kullanımını yine Kur'an'da din terimine yüklenen genel anlamlarla bir arada düşünüldüğünde, dinin, insanın bütün yaşamında takip ettiği temel yol, hayat tarzı şeklinde değerlendirildiği ve insana benimseyip takip etmesi için esasları Allah tarafından belirlenen bir hayat tarzı olan İslam'ın öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Erken dönem Müslüman âlimler de dini, insanın düşünsel olduğu kadar bireysel ve sosyal yaşamını da düzenleyen her türlü hayat anlayışı olarak değerlendirmişlerdir.¹⁷

Beyza Bilgin'e göre *“Din, bilim ve felsefe gibi insan arayışlarının ürünü değil, onunla birlikte insanın arandığının ürünüdür. Çünkü özellikle İslam dinine göre insan Allah'ı aradığı gibi Allah da insanı aramaktadır.”* İnsan Allah'ı bilmek, ona hizmet etmek, onun için çalışmak amacıyla yaratılmıştır. İnsan yeryüzünde Allah'ın vekili olarak bütün varlıklardan sorumludur. Diğer bütün varlıklar insanın hizmetine sunulmuştur. Bu yolda başarılı olabilmesi için Allah insana, yine insanlar arasından seçtiği peygamberlerle yardım eder, kitaplar gönderir. Böylece insana yeryüzündeki varlığının sebebini, manasını ve geleceğini bildirmiş olur. İnanan insan için din, hayatın kendisidir. Yine Bilgin'e göre *“Din, insanın kayıtsız şartsız var olan mutlak varlığa yönelişi ve onun tarafından kuşatılışdır.”*¹⁸

Din eğitimiyle ilgili çalışmaları bulunan Erich Feifel'e göre din: *“Hayatın bir bütün olarak yorumlanmasında ve üstesinden gelinmesinde aşkın bir varlık ile ilişki kurmayı sağlayan değerler sistemidir.”*¹⁹

Allah insanlara akıl vermiş bu da beraberinde sorumluluğu getirmiştir. İnsanları kendi yollarını seçmekte özgür bırakmıştır. Yapılacak şey, insana, iyiyi kötüyü, doğruyu yanlış, güzeli çirkini ayırt edebilmesi için gereken doğru bilgiyi sunmaktır. Bu nedenle İslam dininin tarihinde din, başlangıçtan itibaren bir eğitim meselesi olmuştur. İnananlara ve inanmayanlara karşı yapılması gereken ilk iş dinin temellerini ve inanç esaslarını öğretmektir. İlk din eğitimi çalışmaları bu amaçla yapılmıştır. Zamanla İslam dini Arap ülkelerinin, Arapça konuşan milletlerin sınırlarını aşınca, bu milletlere de Kur'an'ı öğretme ve Allah'ın bildirimlerini onların

---

¹⁷ Şinasi Gündüz, “Dinin Anlam ve Değeri”, (Ed. Şinasi Gündüz), *Yaşayan Dünya Dinleri*, Diyanet Yay. İstanbul 2007, s.19.

¹⁸ Beyza Bilgin, a.g.e., s.16.

¹⁹ Mustafa Tavukçuoğlu, Hüsamettin Erdem, a.g.e., s.10.

dilinde ifade etme ihtiyacı doğmuştur. Bu ihtiyaç, İslam dininin tarihinde eğitim hareketine yeni bir yön kazandırmıştır. İslam dininin öğretilerine uygun davranışlar kazandırmak için eğitimi bu öğretilere göre düzenlemek gerekmiştir.²⁰

İnsan fitratı incelendiğinde sürekli olarak bir varlığa ya da herhangi bir şeye bağlanma ihtiyacı duyduğu anlaşılır. İnsanlar hayatları boyunca en yakınları başta olmak üzere sürekli duygusal bir bağ kurma ve bu bağları güzel bir şekilde devam ettirme çabasıdadır. Bu duygusal dünyanın din ile desteklenmemesi halinde, diğer duygusal bağlarda yaşanan krizler aşılmaz sorunlara dönüşmektedir. Bu nedenle ilk önce insanın kendi iç dünyasını düzenlemesi için dini bir bağlanmaya ihtiyacı vardır. İnsanın din sayesinde yaptığı bu iç düzenleme onun dış dünyasını düzenlemesinde de en sağlıklı adımları atmasını sağlayacaktır.

1.2. Öğretim

İnsan dünyaya gelir gelmez, yaşamasını sağlayacak birtakım içgüdüsel faaliyetler dışında bir şey bilmemektedir. Doğmasıyla birlikte öğrenme süreci başlar ve ölümüne kadar da devam eder. Bireyin eğitimi yakın çevresiyle ilişkiyle başlar ve büyüdükçe giderek zenginleşen çevresi bu eğitimin devamını sağlar. Zamanla birey sosyalleşir; onun kişiliği ve kültürel kimliği yaşadığı çevreye göre şekillenir. Bireyin doğumundan itibaren yaşadığı bütün etkileşimler onun için bir eğitimidir. Bu durumda hayatın tamamı eğitimidir ve insan her an eğiten veya eğitilen konumundadır denilebilir.²¹

Eğitimin en temel eylemi “öğrenme” dir. Öğrenmeyi kendiliğinden öğrenme ve yönlendirilmiş öğrenme olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Öğretim ise öğrenenin, öğrenme yaşantılarını yönlendirme, kılavuzlama işidir. Öğrenmenin gerçekleşebilmesi ancak öğrenenin yaşantısı ile mümkün olacaktır. Öğrenme etkiye dayanır ve duyular yoluyla alınan dış etkilerin insan zihninde, anlayışında ve davranışında meydana getirdikleri değişiklikler olarak ortaya çıkar. Yani öğrenme

---

²⁰ Mustafa Köylü, Nurullah Altaş, “Din Eğitiminin Bilimselleşme Süreci”, (Ed. Mustafa Köylü, Nurullah Altaş) , *Din Eğitimi*, Gündüz Yayıncılık, Ankara 2012, s.49-50.

²¹ Şaban Karaköse, “Din Öğretimi Yöntemleri”, (Ed. Şaban Karaköse) , *Etkili Din Öğretimi*, Tedef Yay. İstanbul 2012, s.305.

duyular yoluyla alınan etkilere karşı bir tepki işidir. Fakat insanın her algıladığını öğrendiği düşünülemez. Öğrenmenin meydana gelmesi demek tepkilerin kalıcı olması yani iz bırakması demektir. *Bu sebeple öğrenme kısaca izli davranış değişikliği olarak tanımlanır.* Ancak kalıcı olması, etkinin veya algının gücüne, tekrarına ve devamlılığına bağlı olarak zayıf, güçlü, kısa süreli, uzun süreli olabilmektedir. Öğrenmede güçlü, etkin ve kalıcı tepkilerin oluşmasını sağlayan beceriye öğretim denir.²²

Başlangıçta öğretim öğretme sanatını ifade eder. Öğretim öğrenmenin düzenli, amaçlı ve yöntemli biçimidir. Öğrenme veya öğretim hem olumlu hem de olumsuz yönde ortaya çıkabilir. Örneğin hırsızlık olumsuz bir öğrenme ve öğretimdir. Öğretim, bireyi, öğrenme etkinliklerine yöneltmek ve bu etkinlikte ona rehberlik etme bilgisi ve sanatıdır. Eğitim için öğrenme ve öğretimin toplum tarafından da kabul edilmesi gerekir. Bu durumda eğitsel değeri olan öğrenme ve öğretimin toplum tarafından kabul edilen, kişinin hayata etkin ve olumlu biçimde uyumunu sağlayan bir etkinlik türü olduğu söylenebilir.²³

Hem öğretimin hem de eğitimin gerçekleşebilmesi bireydeki öğrenme yeteneğine ve aynı zamanda öğretmenin kılavuzlama yani yol gösterme, öğrenmeyi öğretme başarısına bağlıdır.

Öğretim belli hedefler doğrultusunda planlı, programlı ve dikkatli bir şekilde yürütülmesi gereken birbirine bağlı ve birbiriyle bağlantılı süreçler bütünüdür.

Eğitim ve öğretim kavramları genellikle birlikte kullanılırlar. Birbirlerini tamamlayan bu iki kavram birbirlerinin yerine kullanılamaz. Eğitim genel bir anlam taşırken, öğretim insana bilgi kazandırmak, insanda bulunan birçok kabiliyetten yalnız akli kabiliyetleri geliştirmek için yapılan çalışmalar olarak görülebilir. *Zihin eğitime öğretim diyebiliriz.* Buna göre öğretim eğitimin pek çok konusundan sadece birine yöneliktir denilebilir. Fizik, matematik, tarih, din öğretimi derken bazı bilgileri öğretmek, insanın hafızasına kazandırmak olarak anlaşılmaktadır.

---

²² A.g.e., s.305-306.

²³ Mustafa Tavukçuoğlu, Hüsametdin Erdem, a.g.e., s.11.

Öğretimden sadece bilgi elde etmek, bunu hafızada tutmak ve yeri geldiğinde hatırlamak anlaşılmaktadır.²⁴

Her birey doğal çevresinden edindiği tecrübelerle ilk öğrenmelerini gerçekleştirir. Din öğrenimi de yine bu şekildedir. Birey, hayatının ilk zamanlarında ailesinin dini tutum ve dini davranışlarını gözlemler. Çoğunlukla da bu tutum ve davranışları benimser. Yine ailenin dini konulara eğilimi, bireyin bu konularda ki öğrenme isteği ve eğilimini etkiler.

Din öğreniminde birey çevresindeki dinle ilgili olay, obje ve sembollerle etkileşim içindedir. Bu etkileşim sürecinde bazı yaşantılar geçirir. Söz konusu yaşantılardan bir kısmı onun dünyasında iz bırakmaz, bir kısmı ise iz bırakır ve bu iz bırakan yaşantılar, bireyin dini bilgi, duygu ve düşüncelerini meydana getirir. Zamanla dini davranış olarak ortaya çıkar. Etkileşimler devam ettikçe dini öğrenmeler dini yaşantıda davranış değişikliği olarak kendini gösterecektir.²⁵

Dini öğrenmeler sonucunda bireyin dinle ilgili davranışlarında değişiklikler şu şekilde olabilir:

- 1- Birey daha önce hiç göstermediği dini davranışı göstermeye başlayabilir.
- 2- Var olan dini davranışının niteliğini artırabilir.
- 3- Daha önce öğrendiği yanlış dini davranışı değiştirebilir.²⁶

Dini bilgilerin öğretimi yani zihne yerleştirilmesi, din eğitiminin amacına ulaşması anlamına gelmemektedir. Din öğretiminde birey örneğin, namazın nasıl kılınması gerektiğini öğrenebilir. Fakat önemli olan bunu davranışa dökmesidir. Bu da ancak din öğretiminin yanında edinilen bu bilgilerin davranışa dökülmesinin önemini öğretmekle mümkün olabilir. Din öğretiminin yanında manevi duygunun da kazandırılması, öğrenilen bilgilerin uygulanmasını sağlayabilir.

---

²⁴ Halis Ayhan, *Eğitim Bilimine Giriş*, Şule Yay. İstanbul 1995, s. 49.

²⁵ Süleyman Akyürek, *Din Öğretimi*, Nobel Yay. Ankara 2010, s. 2.

²⁶ Münire Erden, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Alkım Yay. İstanbul 1998, s.19.

1.3. Eğitim

Eğitim dünyada yaşayan bütün canlıları ilgilendiren bir kavramdır. Kapsama alanı çok geniştir. Doğan, yaşayan her birey hayatı boyunca bir eğitimden geçer ve aldığı bu eğitim onun çevresindeki canlılara karşı davranışlarını belirler.

Günlük hayatta hemen hemen tüm bireylerin eğitimle bir bağlantısı olduğu için eğitim olgusu, kolay anlaşılır bir kavram gibi görünmektedir. Herkes, sürekli eğiten veya eğitilen konumundadır. Fakat bir bilim olarak eğitimin tanımına bakıldığında çok farklı yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Bu farklı tanımlar eğitim kavramının genel çerçevesinin çizilmesini sağlamaktadır.²⁷

Genel manada eğitim, yetişkin bir neslin belirli amaçlar ve planlar dâhilinde yetişmekte olan nesillerin gelişimini sağlamak için yaptığı çalışmalardır.²⁸

Değişik kaynaklar tarafından yapılan eğitim tanımları iki gruba ayrılabilir. Bunlar: içerik tanımları ve süreç tanımları olarak adlandırılabilir.

İçerik tanımları önce eğitimin kime verileceğini belirleyerek, niçin verileceğini ve nasıl verileceğini belirtirler. Bunlardan birinde:

“Eğitim, yeni kuşakların, toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken, gereken bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişilik geliştirme etkinliğine yardım etme etkinliğidir.” denilmektedir.²⁹

İçerik tanımlarının hepsinde, yukarıda yer verilen tanımda olduğu gibi eğitimin, kime verileceği konusu ve amacı belirtilmeyebilir. Bazı içerik tanımlarında bu üç öğeden biri bulunur; bazılarında ise nasıl, nerede, ne zaman yapılacağı belirtilebilir. Bu nedenle bu tanımlar genel değil de, bir veya birden çok özel durumlara bağlı kalabilir.³⁰

Süreç tanımları ise eğitimin oluşumunu anlatan tanımlardır. Eğitim sürecinin durumdan duruma, kültürden kültüre değişkenlik göstermediği düşünüldüğünde bu

---

²⁷ Nurullah Altaş, İsmail Arıcı, “Din Eğitiminin Bilimselleşme Süreci”, (Editörler Mustafa Köylü, Nurullah Altaş), *Din Eğitimi*, Gündüz Yayıncılık s.38.

²⁸ Halis Ayhan, a.g.e., s.16.

²⁹ A. Ferhan Oğuzkan, *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Ankara 1981, s.57.

³⁰ Mustafa Tavukçuoğlu, Hüsametdin Erdem, a.g.e, s.12.

tanımların daha genel tanımlar olduğu söylenebilir. Bu tanıma örnek olarak “ eğitim, önceden belirlenmiş amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler sistemidir. ” tanımı gösterilebilir. Bu tanımda içerik tanımında olduğu gibi eğitimin kime, niçin ve hangi konuda yapılacağı belirtilmemiştir. Tanımda eğitimin bazı amaçlar için insanların davranışlarını planlar dâhilinde değiştirme süreci olduğu vurgulanmaktadır. ³¹

Genel olarak din eğitimi ve eğitim çalışmalarında benimsenen birkaç tanım Cemal Tosun’un aktarımıyla şöyledir;

Almanya’dan Rudolf Lochner’e (1895-1978) göre eğitim “şahsi bir hayat yardımı, grup hayatına girme ve grup kültürünün aktarımı amacı ile gençlere ve yetişkinlere yönelen, kısmen planlı kısmen plansız ama her hal ve durumda bilinçli insan uğraşısı.”

Fransız E. Durkheim’e (1858-1917) göre eğitim “yetişkinlerin, sosyal hayat için henüz olgunlaşmamış olan gençler üzerinde yaptıkları etkilerdir. Eğitimin amacı, çocukta kendi bütünlüğü içinde hem politik toplumun (devletin) hem de sosyal çevrenin kendisinden bekledikleri belirli fiziki, zihinsel ve ahlaki durumları ortaya çıkarmak ve geliştirmektir.”

Amerikalı John Dewey’ e (1859-1952) göre eğitim “yetişkin olmayanların, içinde yaşadıkları sosyal gruba katılımları ile gerçekleşen ve katılanların gelişim ve yönlendirilmelerini garanti eden bir sosyal fonksiyondur.”

Hollandalı Martinus Langeveld’ e (d.1905) göre “eğitim, bir yetişkinin manen gelişmiş bir varlık olarak yetişmesine katkıda bulunan bütün unsurları kapsar; eğitmek bundan sadece sınırlı bir kesittir; yani, çocuğa yönelik bir eylem, bir eğitim amacına ulaşmada kullanılan bir araçtır.”

Z. Gökalp’e (1876-1924) göre ise eğitim “bir cemiyette yetişmiş neslin henüz yeni yetişmeye başlayan nesle fikirlerini ve hislerini vermesidir.”³²

---

³¹ A.g.e, s.13.

³² Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, Pegem Akademi Yay., Ankara 2012, s.14-15.

Alman eğitim bilimci Wolfgang Brezinka ise yukarda belirtilen ve belirtilmeyen birkaç eğitim tanımını inceledikten sonra eğitim kelimesinin, en az yedi kavram için kullanıldığını belirtmiştir. Bu yedi kavram şunlardır:

- 1- Eğitim bir süreçtir.
- 2- Eğitim bir sürecin sonucudur.
- 3- Eğitim bir eğitimcinin yaptığı iştir.
- 4- Eğitim, öğrencinin yaptığı bir iştir. (Kendi yaşantıları sürecinde kendini değiştirme)
- 5- Eğitim, eğiten ile eğitilen arasındaki ilişkilerin etkisidir.
- 6- Eğitim, eğiten ile eğitilen arasındaki etkileşimin adıdır.
- 7- Eğitim, eğitimcilerin hedefidir.³³

Eğitimin çeşitli tanımlarını incelendikten sonra dört temel amacının olduğunu söyleyen Başaran, bu amaçları şu şekilde sıralamıştır:

Eğitim, bireyi kültürlenmeye çalışır. Kültürleme, nesilden nesile gelişerek gelen kültürel değerlerin birey tarafından benimsenmesini ve geliştirilmesini sağlayacak yeterliliğe ulaştırmaktır.

Eğitim, bireyi toplumsallaştırmaya çalışır. Toplumsallaştırma, ulusça konulan yazılı ve yazılı olmayan kuralların birey tarafından benimsenmesini, uygulanmasını ve bunların geliştirilmesi için bireyin katkıda bulunabilecek yeterliliğe ulaşmasını sağlamaktır.

Eğitim, bireyin üretmen olmasına çalışır. Bireyin üretmen olması demek, kendinin ve ailesinin geçimini sağlayabilecek, kendi yeteneklerine uygun bir iş ya da meslek sahibi olması, gelir giderini dengede tutarak, ihtiyaçlarını imkânları dâhilinde karşılayabilmesi; devletin ve milletin zenginliklerini koruyabilmesi ve kalkınmasına katkıda bulunabilecek yeterliliğe ulaşması anlamına gelir.

Eğitim, bireyin bireyselleşmesini sağlamaya çalışır. Bireyselleşme, bireyin kalıtımla gelen gizli güçlerinin yönlendirilip, geliştirilerek, bunları başta kendisi ve ailesi olmak üzere bütün ulus için kullanabilme yeterliliğine ulaştırmaktır.³⁴

---

³³A.g.e., s.16.

Eğitim bir yandan bireyde var olanı uyarıcı, canlandırıcı g¼c¼ ortaya çıkarıp işlerlik kazandırırken, bir yandan da insanın hem idealler oluşturmasına hem de ideallerine ulaşabilmesi için alternatifler geliştirerek çeşitli değer yargılarına, hayat biçimlerine uyarlanabilen y¼ntemlerin keşfine imk¼n vermektedir.³⁵

Eğitimde bilgi ve ¼ęrenmenin yanında, bilginin gereğini yapacak irade g¼c¼n¼ g¼stermek, benimsemek, yerine getirebilme beceri ve alışkanlığı kazanmış olmak da çok ¼nemlidir. ¼ęretimsiz bir eğitim d¼ř¼n¼lemeyeceęi gibi eğitmeyen bir ¼ęretim de d¼ř¼n¼lemez.³⁶

Eğitim ve ¼ęretim kavramaları i içe geçmiş iki kavramdır. Bireylerin hayatında, ikisinin de olumlu bir şekilde ¼m¼r boyu devam etmesi umut edilir. Bireye ¼ęretilenlerin aynı zamanda eğitimine katkı sağlaması beklenir. Aksi takdirde ¼ęretim çoğu zaman gereksiz ve geçersiz kalır.

2. DİN EĞİTİMİNİN TANIMI VE AMACI

Din eğitimi kavramını açıklamak “eğitim” ve “din” kavramlarını açıklamaktan daha kolaydır. ¼nk¼ daha ¼nce din ve eğitim kavramları açıklanmaya çalışılmıştır, ayrıca eğitim gibi çok anlamlı ve belirsiz bir kavram, başına din kavramı getirilerek daha belirli bir hale getirilmiştir.

Din en kısa ve en kapsamlı bir yaklaşım ile İnsan-Allah ilişkisi şeklinde ifade edileceği gibi insanın mutlak varlık olan Allah’a y¼neliři ve O’nun tarafından kuşatılışi şeklinde de ifade edilir. Eğitimin ise çoğunluk tarafından kabul g¼ren tarifi şyledir. Bireyin kendi yaşantıları aracılığıyla, planlı programlı olarak istenilen davranışları oluşturma faaliyetleridir. Din ve eğitim kavramlarının hedefinde insan vardır. Din eğitimi kavramında esas kavram eğitimidir, din ise niteleme kavramıdır. Bu niteleme kavramı eğitimin hedefini belirlemektedir. Bu bakımdan din eğitimi,

---

³⁴ İbrahim Ethem Başaran, *Eğitim Psikolojisi*, Ankara 1979, s.13-14.

³⁵ Mustafa Tavukçuoğlu, H¼samettin Erdem, a.g.e, s.14.

³⁶ Halis Ayhan, a.g.e., s.50.

bireyin kutsal ile ilgili davranışlarının oluşturmasını, geliştirilmesini ve hatta bazen değiştirilmesini hedeflemektedir. Diğer bir ifadeyle din eğitimi, “*bireyin dini davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istenilen değişimleri meydana getirme süreci*” olarak tanımlanabilir.³⁷

Bir sosyal gerçeklik olarak din, kamusal alanda kendini iki yönden gösterir: birincisi dini ibadetlerin yerine getirilmesi, ikincisi ise din eğitimi. Yani dini ibadetleri kamusal düzen içinde serbestçe yerine getirme ile dini inançları ve pratikleri serbestçe öğrenme ve öğretme meselesi. Toplum içinde yaşamını devam ettiren insanların davranışlarında dinin mutlaka etkisi vardır. Bu nedenle diyalog kurulabilmesi için dinden ve etkilerinden haberdar olmak gerekir. Hiçbir çocuk, genç veya yetişkin hayatın dini yorumunun var olduğu gerçeğinden haberdar edilmedikçe tam bir eğitim görmüş sayılamaz.³⁸

Dinin, özellikle İslam dininin şekillendirmek istediği insan ile eğitimin şekillendirmek istediği insan arasında paralellik vardır. Eğitim, toplumların bugün ve gelecekteki ihtiyaçlarına cevap vermek üzere toplumların devamlılığını ve gelişimini sağlamak amacıyla insanlar tarafından kurulmuş bir teşkilattır. İslam dininde de toplumların huzur ve birliğinin korunması ve devam ettirilmesi amacıyla uygulanması gereken değerler vardır. Bu bağlamda dini değerlerin ve bu değerlerle şekillenen kültürün nesle aktarılmasında en önemli unsur eğitimidir. Eğitimden maksat, insanı terbiye edip belli hedefler doğrultusunda yetiştirmekse, aynı amacı taşıyan din faktörünü ondan ayırmaya imkân yoktur. Din eğitimi de genel eğitim içinde önemli bir yere sahiptir. Din eğitiminin genel eğitim dışında düşünülmesi mümkün değildir. Din bir meslek değildir; inanan ya da inanmayan her insanı hayatı boyunca lehte veya aleyhte meşgul edecek bir kültür ve bilgi alanıdır.³⁹

Dini hayat genel hayatın ayrılmaz bir parçasıdır. Bireydeki en önemli duygulardan birisi de din duygusudur. Din duygusu, yok sayılması, görmezden gelinmesi, bastırılması veya kendi haline bırakılması mümkün olmayan, insanın doğuştan getirdiği bir duygudur. Eğitimin amacının da bireyin doğuştan getirdiği

---

³⁷ Mustafa Tavukçuoğlu, Hüsametdin Erdem, s.37.

³⁸ Nurullah Altaş, İsmail Arıcı, “Din Eğitiminin Bilimselleşme Süreci”, (Ed. Mustafa Köylü, Nurullah Altaş), *Din Eğitimi*, Ensar Yayınları, İstanbul 2015, s. 68.

³⁹ Nurullah Altaş, İsmail Arıcı, a.g.e., s. 69.

duyguları ve yeteneklerini belirli bir sıra ile değil, birlikte bir bütün olarak doyurmak ve geliştirmektir.⁴⁰

Din, insanın bütün benliğine yönelen inanç, duygu, düşünce ve zihnine hitap eden bir özelliğe sahiptir. İnsanın davranışlarını yönlendiren bütün bu duygular, dini eğitim sayesinde insanların kendi içlerinde ve toplum içinde uyumu yakalamalarını sağlar. Din eğitimi, insanların bazı duygularını inceltir, bazılarını yüceltir, düşüncelerini geliştirir ve iradelerini kuvvetlendirir. İnsanların kendi içlerinde dengeli toplum içinde uyumlu ve faydalı kişiler olmalarını amaçlar. İşte dinin insanları ulaştırmayı amaçladığı üst basamakta, kendisine ve başkalarına zarar vermemek ve aynı zamanda fayda sağlamak vardır. İnsan güler yüzlü, hayırsever, hoşgörülü olmaya, iyilik yapmaya, yardımlaşmaya din eğitimi sayesinde hazırlanır. Hatta diğer insanların da bu davranışlarda bulunmasına katkı sağlamaya çalışır.⁴¹

Din eğitimi, teoride ilahiyatın bir yan dalı gibi düşünülebileceği gibi eğitimin bir yan dalı olarak da düşünülebilir. Ayrıca o, hayatın bütün yönleriyle ilgilenen çok boyutlu bir problem alanı olarak da düşünülebilir. Pratikte ise din eğitimi, bir okul görevi olarak düşünülebileceği gibi bir aile görevi, bir cami görevi ve cemaat etkileşimi olarak düşünülebilir.⁴²

Din eğitimi dinin mahiyetine uygun olarak insan varlığının bütünüyle ilgilenir. Yaraticıyı insanın menşei, yeryüzündeki manası, geleceği ile ilgili bir alan olarak görerek öğretime müsait kılmaya çalışır. Allah sorusu dinin asıl sorusudur. Dinin kendisi, esasları ve öğretileriyle yakından ilgilenir.⁴³

Dinimizin her türlü hareket, faaliyet ve düşünüşünün odak noktası olan emir ve yasaklara insanın tam uyumunu sağlayarak, mükemmel insanı yetiştirmek ve onun mutluluğu, huzuru yakalamasını sağlamak din eğitiminin temel amaçları arasındadır.⁴⁴

---

⁴⁰ Mustafa Tavukçuoğlu, Hüsamettin Erdem, a.g.e., s.38.

⁴¹ A.g.e., s.38.

⁴² Beyza Bilgin, a.g.e., s. 40.

⁴³ A.g.e., s.39.

⁴⁴ Nurullah Altaş, İsmail Arıcı, a.g.e., s.70.

Din eğitimi görevleri olarak belirlenen maddelerin yardımıyla din eğitiminin amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

1- Din eğitimi, hayatın manasını aramaya çağırır, bu arayışı canlı tutar ve onun sürekliliğini sağlar.

2- Din eğitimi başladığı zaman kendi üzerinde düşünmenin, kendi dışına yönelmeye başladığı zamandır. Din eğitimi bireysel sorumlulukların yanında bencilliğin irdelenerek, başkasını düşünerek toplumsal sorumluluklarında benimsetilmesini sağlar. Başka bir deyişle güzel ahlakı oluşturur.

3- Din eğitimi, geleneklerle yakından ilgilenerek onları irdeler. Allah tasavvurunun oluşmasında geleneklerin, naklin ve kişisel tecrübenin rolü birliktedir.

4- Din eğitimi, farklı yorumlar ve yönelişleri kendi alanının dışında bırakamaz. Din eğitimi ancak inanılan dinin eğitimi olarak mümkündür. Din eğitimi, dini ancak yorumlayarak verebilir. Bu nedenle yapılan yorumları ayıklamak, sistemleştirmek ve öğretime müsait hale getirmek din eğitiminin amaçlarındandır.

5- Din eğitimini, deneme yanılma yöntemlerinden kurtarmak, onu kendi haline bırakmamak, fikir kısırlılığını önlemeye çalışmak din eğitiminin görevlerindedir.

6- Din eğitimi, mevcut bilimleri ve teknik gelişmeleri de iman ile ilişki içine sokmak durumundadır. Her yeni gelişme dini açıdan yorumlanacak ve uygulamaya öneride bulunacaktır.

8- Din eğitimi, muhatabına göre farklılaşmak durumundadır. Bunun için metodlar ve içerik, hedef kitleye göre belirlenmelidir.

9- Din eğitimi çalışmalarının konusu, sadece mevcut soruları cevaplandırmakla sınırlı kalmamalı aynı zamanda sorulması gereken soruları da keşfetmek olmalıdır.⁴⁵

Din eğitiminin amacı, dinin temel amacından ayrılamaz. Din insana dünya ve ahiret mutluluğu sağlamaya çalışır. Din eğitimi insanın kendi varlığını keşfederek varlığının başlangıcını ve amacını öğrenmeye yönlendirir. Bu yönlendirme de ona ilk

---

⁴⁵ Beyza Bilgin, a.g.e., s. 41-42-43.

hedef olarak yaratıcısını tanımayı ve onunla ilişki kurmayı belirler. Bu karşılıklı ilişki, sonrasında, din eğitiminin davranış olarak sergilenme aşamasına geçme amacıyla içeriğe yani yaratıcının insana yönelik mesajlarına dikkat kesilmeyi gerektirir. Bu yaratıcının insanla ilişkisini insanın da yaratıcıyla ilişkisini belirlemede en etkin role sahip olan kutsal metin Kur'an'ı Kerim ile mümkündür.

Kuran'ı Kerim'in ilk inen ayetleri olan Alak Suresi'nin ilk beş ayeti incelendiğinde ki şu şekildedir: "Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı "alak" dan yarattı. Oku! Senin Rabbin en cömert olandır. O, kalemle yazmayı öğretendir, insana bilmediğini öğretendir."⁴⁶ bu ayetlerin eğitimin başlangıcı olduğu söylenebilir ve Kur'an'ın gönderiliş amacının eğitim olduğu anlaşılır. Eğitimin ilk faaliyeti olan okumak ve yazmak etkinliklerine vurgu yapılması dikkatleri çeker. Yaratanın yarattığını en iyi şekilde bildiği muhakkaktır ve yine en önemli ihtiyacını da O bilir. Hayat kitabı olarak gönderdiği kutsal kitaba bu ifadelerle başlaması, insanın en önemli ihtiyacının eğitim olduğunu gösterir.

---

⁴⁶ Alak Suresi, 96/1-5.

II. BÖLÜM

YASİN SURESİ'YLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1. YASİN SURESİ'NİN İSMİ

Sure Mekke'de indirilmiştir. 83 ayettir. Sure adını ilk ayette geçen “*Yasin*” kelimesinden almıştır. İniş sıralamasına göre 41- bazı tefsirlerde 39 olarak da geçmektedir- resmi sıralamada 36. suredir. 12 ayetinin Medine’de indirildiğini ileri sürenler de vardır.⁴⁷

Bazı klasik müfessirler, bu surenin başında bulunan “*y-s*” (*ya-sin* şeklinde okunur) harflerinin, Kur’an surelerinin birçoğunun başında bulunan anlamı bilinmeyen esrarlı harfler olduğu görüşünü savunurken, Abdullah Bin Abbas, bu harflerin aslında iki farklı kelimeyi yani nida edatı olan *Ya* (“Ey”) ile Tayy⁴⁸ kabilesi lehçesinde insan ile eş anlamlı kullanılan *Sin* kelimesini temsil ettiğini, dolayısıyla 20. surede *ta-ha* hecelerine benzer şekilde *Yasin*’in “*Sen ey insanoğlu*” anlamına geldiğini ifade eder. Bu yorum, bazı ilk dönem müfessirleri tarafından da benimsenmiştir. Zemahşeri’ye göre Tayy kabilesinin hitaplarda kullandığı *Sin* hecesi, *insan*’ın tasğir (küçültme) hali olan *uneysin* kısaltılmış şeklidir. Burada, klasik Arapça’ da küçültme halinin, genelde sevgi ve şefkat ifade ettiği unutulmamalıdır. Sonuç olarak *Yasin* kelimelerinin, surenin devamında açıkça muhatap alınan Allah’ın elçisi Muhammed’i (sav) işaret ettiği ve –Kur’an’ın sıkça yaptığı gibi- O’nun ve yakın arkadaşlarının beşer olma özelliklerini vurgulamayı amaçladığı söylenebilir.⁴⁹

---

⁴⁷ <http://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/sure/36-yasin-suresi>, (22.03.2018).

⁴⁸ <https://islamansiklopedisi.org.tr/tay-beni-tay>, (27.03.2018).

⁴⁹ Muhammed Esed, *Kur’an Mesajı*, (Çev. Cahit Koytak Ahmet Ertürk), İstanbul 1999, s.896.

2. YASİN SURESİ'NİN NÜZUL SEBEBİ VE ÖNE ÇIKAN ÖZELLİKLERİ

Bu surenin iniş sebebiyle ilgili net bir bilgi bulunmamaktadır. “*Şüphesiz Biz, ölüleri mutlaka diriltiriz. Onların yaptıklarını ve bıraktıkları eserlerini yazarız. Biz, her şeyi Levh-i Mahfuz’da bir bir kaydetmişizdir.*” ifadelerinin geçtiği 12. ayet ile ilgili şöyle bir rivayet vardır:

“*Ensardan bazı aileler evlerini mescidin yakınına taşımak istemişler ve bu konuyu Hz. Peygamber ile görüşmüşlerdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber onlara bu ayeti okudu.*” ifadesine dayanarak Mekki olan bu surenin sadece bu ayetinin Medenî olduğu iddia edilmektedir. Fakat bu rivayet kabul edilemez. Çünkü söz konusu aile Medine’li bir aile iken bu sure Mekkî bir suredir. O halde söylenebilecek tek şey ayetin bu olay üzerine indirilmediği, fakat Hz. Peygamber’in onlara, daha önce Mekke’de indirilmiş olan bu ayeti okumuş olabileceğidir.⁵⁰

Yasin suresi üç ana konuyu ele alır. Bunlar; öldükten sonra dirilme ve haşre iman, belde halkının kıssası ve âlemlerin Rabbinin birliğini gösteren kesin delillerdir. Bu sure vahyin doğruluğuna ve Hz. Muhammed’in peygamberliğinin gerçek olduğuna dair yeminle başlar. Sonra azgınlık ve sapıklık ile devam eden, peygamberi yalanlayan, dolayısıyla üzerlerine Allah’ın azap ve intikamı hak olan Kureyş kâfirlerinden söz eder.⁵¹

Surenin ilk ayeti hurufu mukatta’a harflerinden oluştuğu ve ikinci ayet yeminle devam ettiği için, önce bu konularla ilgili daha sonra ise surede bulunan kıssa sebebiyle Kur’an’da kıssaların yer alma nedenleriyle ilgili kısa bilgiler verilecektir.

---

⁵⁰ Muhammed Âbid El-Câbiri, *Fehmü'l Kur’an Nüzul Sırasına Göre Tefsir*, (Çev. Muhammed Coşkun), Mana Yayınları, İstanbul 2017, s.307.

⁵¹ İmam Taberi, *Taberi Tefsiri*, (Tercüme Mehmet Keskin), İstanbul 1995, s.1901.

2.1. Sureye Mukatta'a Harfleriyle Başlanması

Harf kelimesinin çoğulu olan huruf ile “kesilmiş, ayrılmış” anlamındaki mukattaa kelimesinden meydana gelen bir tamlamadır. Mukattaa, “kesmek, bir şeyi bütününden ayırmak” manasına gelen kat' kökünden türemiş bir sıfat olup söz konusu harfler kelimeyi oluştururken okudukları gibi değil kendi isimleriyle telaffuz edildiklerinden “bağımsız ve ayrı harfler” anlamında “huruf-ı mukattaa” diye anılmıştır.⁵²

Kur'ân-ı Kerim'de 29 yerde geçen Huruf-u Mukattaa, sure başlarında kesik kesik, ikisi üçü birleşik veya tek başına yazılı bulunan harflerdir. Bu harfler okunurken de teker teker okunur, bir kelime gibi okunmaz. Hecelenerek okudukları için el-hurufu'l-heca veya hurufu't-tehecci de denmektedir. Bu harfler, 27'si Mekkî, 2'si Medenî olmak üzere toplam 29 surenin başında bulunmaktadır.⁵³ Bunlar toplam 14 harften oluşmakta ve 14 değişik formda kullanılmaktadır. Müstakil bir ayet sayılıp sayılmamasında herhangi bir kural yoktur. Hz. Peygamber'den öğrenildiği şekliyle kabul edilmiştir. Buna göre 10 tanesi bir ayetin parçası, 18 tanesi tek başına bir ayet, bir örneği ise iki ayet sayılmaktadır.⁵⁴

Mukatta'a harflerin anlamlarının olup olmadığıyla ilgili çeşitli tartışmalar vardır. El-Hurufu'l-Mukatta'a hakkında bazı görüşlere göre “Kur'ân'ın esrarındandır.” Allah bunları bilme ilmini kendine mahsus kılmıştır. Bu nedenle bu harflerin manaları üzerinde durmak istememişlerdir. Bu görüşü savunanların gerekçeleri ise Hz. Ebubekir'in konuyla ilgili “*Her kitabın bir sırrı vardır; Allah'ın Kur'an'daki sırrı da sure başlarıdır.*” şeklinde bir sözünün olduğu rivayetidir. Hz. Ali'nin de bu harflerle ilgili “*Her kitabın bir özü vardır; bu kitabın özü de hecâ harfleridir.*” şeklinde açıklamasının olduğunu bildirirler. İbn Mes'ud ve Raşid Halifelere göre ise “*Bu harfler gizli bir ilim ve kapalı bir sırdır. Allah onları bilmeyi kendisine özel kılmıştır.*”⁵⁵

---

⁵² <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c18/c180227.pdf>, (03.04.2018).

⁵³ Mehmet Okuyan, a.g.e., s.18.

⁵⁴ A.g.e., s. 19.

⁵⁵ İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usulü*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1971, s.132-133.

Diğer bazı görüşler ise şu şekildedir;

- 1- Bu harfler Allah'ın isimleridir.
- 2- Bu harfler Kur'an'ın isimleridir.
- 3- Bu harfler buldukları surelerin isimleridir.
- 4- Bu harflerle sonraki ayetlere dikkat çekilmektedir.
- 5- Peygamberle Allah arasında sırdır.
- 6- Kur'an'ın mucize olduğunu ispat için kullanılmıştır.⁵⁶

Bir görüşe göre ise Huruf-u Mukatta'a Kur'an'ın nazil olduğu dönemde Arap edebiyatında yaygın bir kullanıma sahipti. Şairler ve belâgat ehli bunları kullanırdı. Hatta bunun örneklerine İslâm öncesi şiir ve nesrinde de rastlanmaktadır. O dönemde, herkes, bu harflerin anlam ve önemini kavradığı için, bunların Kur'an'da kullanılmasına karşı çıkan veya sorular yönelten olmadı. Çünkü bu tür kullanım onlara yabancı değildi. Hatta hiçbir saldırı fırsatını kaçırmayan İslâm ve Kur'an düşmanları bile bu harflerin kullanımına karşı çıkmadılar.⁵⁷

İnsanlara öğüt olarak gönderilen ayetlerin anlamlarının gizli olduğunu düşünmek, Kur'an'ın gönderiliş amacına ters düşmektedir. Bu yüzden bu harflerin de anlamları ve içerdiği mesajlar vardır kabulüyle hareket edilmelidir.

2.2. Surede Kur'an'a Yemin Edilmesi

Yasin Suresi'nin ikinci ayetinde “*Hikmet dolu Kur'an'a andolsun ki*” ifadeleriyle Allah yemin etmektedir. Bu nedenle bu bölümde Kur'an'daki yeminlerle ilgili kısa bilgiler verilecektir.

Tefsir usulü ilminde tartışmalara yol açan meselelerden biri de yeminlerdir. Kur'an'ı Kerim'de birçok ayette yeminler vardır. Bunların bazısında Allah Teâlâ bazen kendi yüce ismine yemin etmekte, bazen peygamberlere ve peygamberlerin göründükleri yerlere, Kur'an'a, meleklerle, kıyamet gününe, bazen de kâinatta ve

---

⁵⁶ A.g.e., s.135-138.

⁵⁷ A.g.e., s.139.

tabiatta bulunan mühim varlıklara (sema, şems, kamer, necm, leyl, asr gibi) şeylere yemin etmektedir.⁵⁸

TDV' nin İslam ansiklopedisinde Aksümü'l Kur'ân'ın tanımı: “*Kur'ân-ı Kerîm'deki yeminler ve bu yeminlerden bahseden ilim.*” olarak geçmektedir. Aksâm, “yemin” anlamındaki kasemin çoğuludur. İslâm öncesi Arap toplumunda yeminin çok yaygın olduğuna dair bilgiler vardır. Kur'ân-ı Kerîm Arap diliyle nâzil olduğu için Araplar'ın bu âdeti üzerine Allah, Kur'an'da çeşitli edatlarla (hurûfû'l-kasem) yapılan yeminler ve ifadeyi güçlendiren değişik edebî sanatlar kullanarak ilâhî hakikatleri tekit ve teyit etmiştir. Bazen de yeminle, kendisi için yemin edilen şeyin kıymet ve önemine işaret edilmiş, ayrıca dinleyenlerin o şeye karşı dikkatlerinin çekilmesi de hedef alınmıştır.⁵⁹

Kur'an'da 17 surenin başında ve yine sure içlerinde de birçok yerde yemin mevcuttur. Bu yeminler, sureyi okumaya başlayan kişilerin dikkatini çekmekte, sureye yoğunlaşmayı sağlamakta ve surenin farklı bir havada okunmasına vesile olmaktadır.⁶⁰

Mekkî ayetlerde yemin ifadelerinin fazla olduğu görülür. Bunun nedeni ise Mekke devrinin cahiliye dönemine daha yakın olması ve cahiliye dönemi Araplarında da yeminin yaygın olmasıdır. Böylece Kur'an'ı Kerim alışılmış üslubu muhafaza ederek, muhataba göre iletişim yöntemi belirlemiştir.⁶¹

Kur'ân'ı Kerimdeki yeminleri aşağıdaki muhtelif sebeplerde aramak lazımdır:

1- İslamiyetten evvelki Arapların sosyal hayatında yeminin rolünün büyük olması. Böylece Kur'an'ı Kerim Arapların öteden beri alıştıkları üslubu muhafaza etmiş, bu arada yemini de alıkoymuştur.

2- Allah Teâla indirdiği âyetlerini ve delillerini, bu türlü yeminlerle teyit etmiştir.

---

⁵⁸ A.g.e., 164.

⁵⁹ DİA, “Aksümü'l-Kur'ân”, İslam Ansiklopedisi 1989, cilt: 2, s. 290-291.

⁶⁰ Mehmet Sofuoğlu, *Tefsire Giriş*, Çağrı Yay. İstanbul 1981, s. 95.

⁶¹ Abdülbaki Turan, *Kur'an'daki Yeminler (Aksümü'l-Kur'ân)*, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/neuifd/article/view/5000125810/5000115606>, (03.12.2018).

3- Yemin her zaman bir şeyi teyit etmek için değil, bazen de o şeyin kıymetine işaret etmek ve kadrini yüceltmek için kullanılır.⁶²

Diğer bazı sebepler ise şu şekilde maddelenebilir:

1- Yemin edilen varlıkların hesap gününde şahitliğine başvurulacak olması.

2- Yemin edilen cümlenin ve sonrasında gelen konunun önemine vurgu yapmak ve mesaja dikkat çekmek istenmesi.

3- Muhatabın inkâr ve tehdit durumuna göre yeminden sonra gelen ifadeyi güçlendirmek ve inandırıcılığını artırmak.⁶³

Bir mesaj ya da bilginin muhataba ulaşması ve istendik davranışa dönüşmesi için öncelikle muhataba aktarılacak dile dikkat edilmesi gerekir. Muhatabın hazırbulunuşluk seviyesine ve alışkın olduğu uslûba uygun olması gerekir. Kur'an'ın ve Hz. Peygamberin dini eğitimine bakıldığında sürekli olarak muhataba hitap şeklinin, muhataba göre şekillendiği gözlenecektir. Bazı surelere ve ayetlere yemin edilerek başlaması da buna en güzel örnektir.

2.3. Yasin Suresi'nde Geçen Kıssa

Kur'an'da kıssalar çok önemli bir anlatım metodudur ve Kur'an'ın pek çok ayeti kıssalardan oluşmaktadır. Yasin Suresi'nin 13-32. ayetleri arasında Darb'ı Mesel olarak sunulan bir kıssa bulunmaktadır. Bu nedenle bu bölümde önce kıssanın tanımı, özellikleri ve çeşitlerine değinilecek, daha sonra surede geçen ashab'ul-karye kıssası hakkında bilgi verilecektir.

Sözlükte "bir kimsenin izini sürmek, ardınca gitmek; bir kimseye bir haber veya sözü bildirmek" gibi manalara gelen kıssa kelimesi bir kimse yahut bir şeye ait hadiselerin adım adım, nokta nokta takip edilerek anlatılması, hikâye edilmesi ve bu niteliği taşıyan hikâyeyi ifade eder. Ancak Kur'an kıssalarından bahsederken hikâye anlamında kullanmak doğru olmaz. Çünkü hikâyelerin gerçekte yaşanıp yaşanmadığı bilinmemektedir. Kur'an kıssaları ise ibret alınması gereken, tarihi gerçeklik ve

---

⁶² İsmail Cerrahoğlu, a.g.e., s.164.

⁶³ Mehmet Okuyan, a.g.e., s.26.

doğruluk niteliği taşır. Bunların dışında kıssa kelimesi “söz (hadis), haber, mevzu, mesele, hal (şan, emr)” anlamlarına geldiği gibi eski Arapça'da “hikâye” (daha çok dini ve ahlaki), “tarih” (daha çok Endülüs Arapçası'nda) ve “dilekçe/hak talebi yazısı” manalarını da ifade eder. Arap edebiyatında hikâye yerine kıssa kullanılır. Son devir Arap edebiyatında ise kıssa hikâye ve romanı da kapsayan bir türdür. Bugünkü Arap edebiyatında hikâye karşılığı olarak kıssadan başka “kıssa, kasira, uksüsa” kelimeleri de yer almaktadır.⁶⁴

Kur'an'da kıssa kelimesi geçmez. Ancak isim olarak “hikâye”, masdar olarak da “hikâye etmek” anlamında “kasas” ile aynı kökten gelen “kassa” gibi fiiller kullanılmaktadır.⁶⁵

Kur'an'ı Kerim'de geçmiş peygamberlere ve milletlere dair kıssalar bulunmaktadır. Kur'ân'da ki bu kıssaların amacı geçmişte yaşanan olaylardan ders alınması, olaylarda sergilenen güzel davranışların inananlara benimsetilmesi, kötü davranışlardan ise uzak kalmanın sağlanmasıdır. Bu nedenle tarihi olaylar kronolojik olarak anlatılmamış, birçoğunda zamandan, mekândan ve şahıs isimlerinden bahsedilmemiştir.

Mahiyetleri itibariyle Kur'an kıssaları üçe ayrılır:

1- Tarihi kıssalar: Âdem ve iki oğlu, Nüh, Hüd, Salih, Lut, İbrahim, İsmail, İshak, Ya'kub, Yusuf, Şuayb, Musa, Davud, Süleyman, Eyyüb, Yunus, Zekeriyya, Yahya ve İsa gibi peygamberlerin kıssalarıdır. Bazı kişilerle olaylara dair kıssalar da bu kategoriye girer. Üzeyr, Lokman, Zülkarneyn, Firavun, Nemrüd, Karün, Ashab-ı Kehf, Ashabü'l-karye, Ashabü'l-fil. Ashabü'l-uhdüd gibi.

2- Kur'an'ın nüzulü sırasında meydana gelen olaylar: Kur'ân'da bu olaylar da kıssa formunda anlatılmıştır: İsrâ, Mi'rac, Hicret, Ahzab, Bedir, Uhud, Hendek, Huneyn, Hamraü'l-esed, Tebük savaşları ve seferleri, Hudeybiye Antlaşması gibi.

3- Gaybi kıssalar: Bunlar yedi ayrı sürede anlatılan Âdem' in yaratılışı kıssasıyla, kıyamet sahneleri, ahiret, cennet, cehennem, buralara girecek olanların durumu ve haberleri olup ibret için kıssa formunda anlatılmıştır.⁶⁶

⁶⁴ İdris Şengül, “Kıssa”, DİA, İstanbul 2002, cilt 25, s.498.

⁶⁵ A.g.e., s.499.

Kur'an'da kıssaların anlatılma gerekçeleri şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Hz. Peygamber'in hak peygamber olduğuna, ona vahiy indirildiğine ve onun vahiy bilgilerini tebliğ ettiğine işaret etmek.
- 2- Hz. Peygamberi ve müminleri motive etmek.
- 3- İnsanların düşünmesini ve tefekkür sahibi olmalarını sağlamak.
- 4- İslam dininin evrenselliğini ortaya koymak.
- 5- Semavi dinlerin esasta bir olduğunu beyan etmek.
- 6- Gerçeği öğretmek, öğüt vermek, geçmişi hatırlatmak ve yaşayanları uyarmak.
- 7- Güçlü-pozitif duygulara, İslam inanç ve ilkelerine yöneltmek.
- 8- Canı ve malı, hak, hayır ve iyilik uğruna feda etmeye yönlendirmek.
- 9- İnanların yüreklerine güven ve huzur, inanmayanlarınkine ise korku, endişe ve psikolojik baskı içeren bir gözdağı vermek.
- 10- Gerçeği fark eden bir bilinç ortaya koymak.⁶⁷

Yasin suresi'nde ashab'ul-karye adıyla da anılan bir bölüm bulunmaktadır. "Şehir halkı şeklinde" tercüme edilen ashab'ul-karye tamlamasında geçen "karye" kelimesi "insanların toplandığı yer" anlamına gelmektedir. Üç resulün gönderildiği şehrin halkı Mekke müşriklerine misal olarak sunulmuştur. Ayetlerde, resullerin risaletlerini açıklamaya dönük çabaları, şehir halkı ile aralarında geçen mücadele anlatılmış; resulleri tehdit eden inkârcılara karşı, bir müminin canı pahasına resulleri savunması ve imanını açıklaması, kavmini doğru yola davet etmesi ve neticesinde cennetle ödüllendirilmesine, inkârcıların ise helâkı hak eden hep aynı hazin sonu yaşayacaklarına dikkat çekilmiştir.

---

⁶⁶ A.g.e., s.499.

⁶⁷ Muhsin Demirci, *Tefsir Usulü*, M.Ü. İFVY, İstanbul 2013, s.213.

Ashab'ul karye kıssası, tarihi bir kıssadır. Daha önce yaşanmış bir olay, Hz. Muhammed'in yaşadığı olaylara ve karşılaştığı inkârlara benzetilmektedir. Bu olayda inanan ve inmayan insanların öncelikle davranışlarına daha sonra da sonlarına dikkat çekilmektedir. Olumlu davranışlar örnek alınmalı, olumsuz davranışlardan ise kaçınılmalıdır. Bu kıssa bir taraftan Hz. Muhammed'e ve ashabına moral kazandırma, motivasyonlarını artırma amacı taşıırken, diğer taraftan inkârcılara karşı tehdit mesajı niteliğindedir.

2.4. Surede Darb-ı Mesellere Yer Verilmesi

Mesel kelimesi sözlükte, şibih (benzer), nazir (eş, örnek), delil, bir nesnenin sıfatı, halk arasında kabul görüp yayılmış ve meşhur olan sözlerdir- ki bunlara Türkçede atasözleri denir-, bunların dile getirilmesine, söylenmesine de “darbı mesel” denir, çoğulu ise “emsâl” dir. Ayrıca mesel de “kıssa, hikâye, destan” anlamında olmakla birlikte darbı mesellerde geçen kıssalar, bir konuyu örnekleyerek çarpıcı ve etkili bir biçimde dile getirmek amacıyla genelde temsili ve farazi nitelikte bulunur; tarihi gerçeklik ifade eden birer olay ve hikâye olmaları şart değildir. Kur'an'daki kıssalarla darbı meselleri birbirinden ayıran en önemli nokta budur. Kur'an meselleri içinde her iki kategoriye giren örnekler vardır. Âdem ve İsa'nın yaratılışının temsili, Ashabü'l-karye ve İbn Meryem'in meselleriyle Nuh, Lüt ve Firavun'un eşlerinin temsilleri (Al-i imran 3/59; el-En'am 6/10-11; Yasin 36/13) tarihi gerçeklik ifade ederken çölde ateş yakan adam, sağanağa tutulmuş kimse, su sanılan aldatıcı serap, sivrisinek, örümcek, karasinek, şiddetli rüzgârın savurduğu kül, aciz köle, efendilerin çektiği köle vb. temsiller sembolik ve farazi niteliktedir.⁶⁸

Misal, insana iyi ile kötü arasında karşılaştırma imkânı sağladığı için daha kalıcıdır. Bu nedenle Allah, bu yöntemi Kur'an'da kullanmıştır. Darb-ı meselle, küçük düşürülmek istenen bir şey gerçekte küçük ve düşük olana bilerek benzetilerek, güzelliği veya çirkinliği anlatılmak istenen bir şey ise güzelliği veya çirkinliği belli olana benzetilerek daha kalıcı öğrenme sağlanır. Ayrıca darb-ı meselde, birbirine benzeyen iki şey arasındaki farkları belirtmek için karşılaştırma

---

⁶⁸ İsmail Cerrahoğlu, a.g.e., s.167.

yapılması da sağlanır. Benzetmeler, muhatabın bildiği şeylerden ve her yönden seviyesine uygun olmalıdır.⁶⁹

Ashab'ul karye kıssası darb-ı mesel özelliği taşıyan bir kıssadır. Darb-ı mesellerin yaşanmış olması şart değildir. Fakat Yasin Suresi'nde geçen Ashab'ul-Karye kıssası yaşanmış bir darb-ı meseldir. Benzetme yönleri nedeniyle darb-ı mesel özelliği taşımaktadır. Hz. Muhammed'den daha önce yaşamış elçilerin karşılaştığı sıkıntılar, sorgulayıcı ve suçlayıcı tavırlar; başta Hz. Muhammed'in döneminde ki inkârcılar olmak üzere tüm zamanlarda olan inkârcılara benzetilmektedir. Elçilere destek olan iman eden ve imanını ispata çalışan, tebliğ görevini canı pahasına yapan birey ise hem sahabeye hem de yine tüm zamanlarda olması gereken iman edenlere benzetilmektedir.

3. YASİN SURESİ'NİN ÖNEMİ VE İÇERDİĞİ KONULAR

Her surenin Allah'ın mesajı olması nedeniyle eşit ve aynı değerde olduğu muhakkaktır. Fakat Yasin Suresi'nin içeriğine bakıldığında çok önemli konulara ve imanın temellerine ışık tuttuğu görülür.

Hz. Peygamber'in Yasin Suresi ile ilgili “*Her şeyin bir kalbi vardır. Kur'an'ın kalbi de Yasin'dir.*”⁷⁰ şeklinde buyurduğu rivayet edilir. Elmalılı, İmam-ı Gazali'nin bu hadisi şöyle yorumladığını aktarmıştır: “*Bu surede haşir ve neşir en güzel bir şekilde ifade edilmiş olup, haşri ve neşri itiraf etmek ise imanun kalbi hükmündedir.*” Bu yorumu aktardıktan sonra kendi yorumunu da şu şekilde ifade etmiştir: “*Kalp hayati heyecanın bir kaynağı olduğu gibi bu surede yeniden diriliş sırrıyla dini bir heyecanı ifade ettiği için Kur'an'ın kalbi diye adlandırılmıştır.*”⁷¹

---

⁶⁹ M. Faruk Bayraktar, *İslam Eğitiminde Öğretmen Öğrenci Münasebetleri*, MÜ İlahiyat Fakültesi Yay. İstanbul 1984, s. 52.

⁷⁰ Tirmizi, es-Sünen, Fed'ailü'l-Kur'an, s.7.

⁷¹ Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, Şura-Çelik Yayınları, İstanbul 1993, s.166.

Başka bir hadiste de “Ölülerinizin yanında onu, Yasin Suresi’ni kıraat edin.”⁷² ifadeleri yer almaktadır. Bu nedenle ölmek üzere olan hastalara ve ölümlere de Yasin Suresi okunur. Bu hadisin iki yorumu vardır birincisi; içinde öldükten sonra dirilme konusu ve cennetlikler yer aldığı için ölmek üzere olan insana ve yakınlarına teselli olması nedeniyle okunur. İkincisi ise; iman konularını, öldükten sonra dirilmeyi ve Allah’a dönüşün kesin olduğunu bildirdiği için, ölü kalplere bu surenin okunmasıyla bu kalplerin iman ile yeniden can bulacağı düşüncesiyle okunur.

Yasin Suresi gibi özel muamele gören ve her fırsatta okunan üç İhlâs bir Fatiha vardır. Fatiha Suresi de Kur’an’ın Anası ifadeleriyle anılır. Kur’an’ın bütün temel konuları ilk sure olan Fatiha’da özetlenmiş gibidir. Nasıl bir evlat anne rehberliğinde yetişiyorsa, Kur’an’ın diğer sureleri de Fatiha rehberliğinde gibidir. İhlâs Suresi ise İslâm dinin temelini oluşturan, Allah’ın doğmamış, doğurmamış ve eşi benzeri olmayan olduğunu anlattığı için Kur’an’ın üçte birine denk sayılır. Üç İhlâs bir Fatiha okununca Kur’an’ın bütünü okunmuş kadar bilgi bütünü kazanılır. Bu surelerde özetlenmiş ilkeler Yasin Suresi’nde örneklerle detaylandırılarak açıklanmıştır. Fatiha’yı ve İhlâs’ı bilen bir kimse Yasin’i anlayarak okursa, bilgisi artar, anlayışı açılır ve İslam Dini’nin diğer tüm konularını anlayacak olgunluğa erişir.⁷³

“Yâ Sîn.(Ey Muhammed!) Hikmet dolu Kur'an'a andolsun ki sen elbette dosdoğru bir yol üzere (peygamber) gönderilenlerdensin. Kur'an, ataları uyarılmamış, bu yüzden de gaflet içinde olan bir kavmi uyarman için mutlak güç sahibi, çok merhametli Allah tarafından indirilmiştir.”⁷⁴

Yasin Suresi’nin yukarıda geçen ilk altı ayetinde tüm Mekkî surelerde olduğu gibi iman ve itikâd konuları ile ilgili temel bilgilere yer verilmiştir.

Yasin Suresi’nin ilk 12 ayetinde vahye ve risalete, muhatapların umursamaz davranışlarına, tebliğin ancak görmediği halde Rahman’a saygı duyan ve Kur’an’a uyan kimselere fayda vereceğine, yapılanların kaydettirildiğine ve dolayısıyla Yüce Allah’ın kudretine dikkat çekilmektedir.

---

⁷² Ebu Davud, es-Sünen Cenaiz, 19-20.

⁷³ Beyza Bilgin, *Ellibin Yıllık Bir Gün*, Gün Yayıncılık, Ankara 1997, s. 132.

⁷⁴ Yasin suresi, 36/1-6.

Yasin Suresi 13-32. ayetler arasında bir şehir halkına dair darb-ı mesel yer almaktadır. Bu darb-ı meselde yer alan kıssanın özeti şu şekildedir: söz konusu olan halka iki peygamber gönderilmesine rağmen, inkârda ısrar edildiği için üçüncü bir peygamber gönderilmesinden bahseder. Buna rağmen inanmamakta ısrar etmelerine karşılık, şehir halkının içinden iman eden bir kişi de onları imana çağırmaktadır. Peygamberlerin haklı olduğunu kendi akıl yürütmeleriyle ispat etmeye çalışan bu bilge kişi de aynı yalanlamalara maruz kalmış fakat Allah'ın affettiği ve cennet ikram edilen kullarından olmayı hak kazanmıştır.

*“Ölü toprak onlar için bir delildir. Biz onu diriltir ve ondan taneler çıkarırız da onlardan yerler.”*⁷⁵ Bu ayet ve devamında gelen toprak mahsullerini anlatan ayetlerle, insanın ham maddesi olan toprağın, hayatın devamındaki önemi ve yeniden dirilişin en güzel örneği olduğu anlatılmaktadır.

Yasin Suresi 45-65. ayetlerde müşriklerin Allah'ın rızık olarak verdiklerinden fakirler için harcamak istememeleri ve kıyamete inanmamaları vurgulandıktan sonra kıyametin Sûr'a üfürülerek başlayacağı ve inanmayanların pişmanlık ifadeleri yer alır.

Yasin Suresi 69 ve 70. ayetlerde hem bütünüyle Kur'an'ın hem de özellikle Yasin Suresi'nin indiriliş amacı; diri olan ve ruhen diri kalmak isteyenlerin uyarılması olarak sunulmaktadır. Yasin Suresi 71-76'da söz yeniden kâinat kitabının ayetlerinden olan “hayvanların yaratılma gerekçesi” ne getirilmekte, bu arada putların ve putperestlerin mahşerdeki çaresizliği hatırlatılmaktadır.

Yasin Suresinin son grup ayeti olan 77-83'te ise, surenin asıl mesajı olan “ahiret bilinci”, mahşerde diriltilmeyi inkâr edenlerin dile getirdiği ifadeler esas alınarak üç temel cevap verilmektedir. Bu noktada ilk yaratılış, ateşin yaratılması ve kâinatın var edilişi çok çarpıcı ifadelerle anlatılmaktadır. Ardından ahiretteki diriltimenin Allah için son derece kolay olduğu ve bunun sadece bir “ol” emriyle ve oluşun başlamasıyla gerçekleşeceği beyan edilmektedir. Çünkü her şeyin kontrolü sadece Allah'a aittir, dönüş sadece O'nadır.

---

⁷⁵ Yasin Suresi, 36/33.

III. BÖLÜM

DİN EĞİTİM ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN İLKE YÖNTEM VE TEKNİKLER AÇISINDAN YASİN SURESİ'NİN İNCELENMESİ

Bu bölümde, din eğitim öğretiminde kullanılan ilke, yöntem ve teknikler eşliğinde, Yasin Suresi'nin ayetleri incelenecektir. Bu nedenle öncesinde din eğitiminde ilke, yöntem ve tekniklerin ne anlama geldiğiyle ilgili kısa bilgiler verilecektir.

Eğitim ile hedeflenen amaca ulaşmak için; eğitimin verileceği hedef kitlenin gereksinimlerini iyi bilmek ve bu hedef kitleye göre düzenlenmiş bir yol izlemek gerekir. Etkili bir eğitim ancak etkili yöntem ve tekniklerle mümkün olur.

Eğitimde yöntem kelimesi kavram olarak, ulaşılmak istenen hedefe en emin ve kestirme yollardan varmak için önceden belirlenen planlar ve programlar anlamına gelmektedir.⁷⁶ Öğretim yöntemleri ise öğretmenlerin sınıflarda öğrenmeyi sağlamak için yaptıkları uygulamalardır. Öğretim amaçlarını gerçekleştirmek için çeşitli materyaller, teknikler kullanılması ve bunların organize edilmesidir.⁷⁷ Başlıca yöntemler arasında anlatma yöntemi, tartışma yöntemi, örnek olay yöntemi, gezi-gözlem inceleme yöntemi, problem çözme yöntemi, gösterip yaptırma yöntemi, drama yöntemi yer almaktadır. Yöntem tekniklere göre daha genel bir ifadedir ve teknikleri de kapsar.

Teknik daha özel öğretimsel davranışları ifade eder. Öğretmenlerin seçtikleri yöntemleri uygularken sergiledikleri tutumlardır. Örneğin anlatım yöntemi kullanılırken seçilen konuşma tarzı, sorulan sorular teknik olarak nitelendirilir.⁷⁸ Başlıca teknikler arasında soru-cevap tekniği, beyin fırtınası, panel, münazara tekniği, altı şapkalı düşünme tekniği gibi teknikler sayılabilir.

⁷⁶ Mustafa Öcal, *Din Eğitim ve Öğretiminde Metodlar*, Diyanet Vakfı Yayınları, 2013 Ankara, s. 193.

⁷⁷ Mehmet Taşpınar, *Kuramdan Uygulamaya Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Edge Akademi Yayıncılık, Ankara 2019, s.18.

⁷⁸ A.g.e., s.18.

Öğretim ilkeleri ise ilk olarak öğretilmek istenen konunun amacını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda daha etkili bir öğrenme sağlamak için eğitim öğretimin yapılacağı hedef kitlenin bireysel, sosyal ve ekonomik özellikleri dikkate alınarak, bu üst başlıklar altında eğitimin özelleştirilmesidir. Örneğin öğretilecek konunun bireyin toplumsal hayatında nasıl faydalar sağlayacağını belirterek konuya başlamak bireyde öğrenme motivasyonunu artıracaktır.

Kur'an'ın indiriliş sırasına göre ayetlere bakıldığında ilk konuların imanî ve ahlakî konulardan oluştuğu, ayetlerin kısa ve vurgulu ifadeler olduğu daha sonralarında ise ibadet ve hukuki konulara yer verildiği, ayetlerin uzadığı ve ifadelerin sakinleştiği görülür. Bu durum da Kur'an'ı Kerim'de muhataplara göre yöntem ve teknikler uygulandığını gösterir.

Yasin Suresi de kendi iç bütünlüğüne bakıldığında, muhatapların şüphelerine, sorularına, bireysel özelliklerine göre toplumun ihtiyacı olan uyarı ve örnekleri düzenli yöntem ve teknikler kullanarak açıklık getirmiştir.

1. ÖĞRETİM İLKELERİ AÇISINDAN YASİN SURESİ'NİN İNCELENMESİ

Öğretilen konunun davranışa dönüşmesi, muhatapların yaşantısıyla uyumlu ve tatmin edici olmasına bağlıdır. Öncelikle bireye ait bilgilerin farkına varılmalıdır ki bu bilgiler öğretim ilkelerini belirler. Bu bölümde Yasin Suresi'nde tespit edilen ilkeler ayetlerle birlikte açıklanacaktır. Ayet mealleri, resmi bir kurum olması ve genel olarak kabul gören yetkin bir ekip tarafından hazırlanması nedeniyle diyanet mealinden alınmıştır.

1.1 Amaca Dönüklük İlkesi

Öğrenmede kalıcı yaşantılar kazandırmanın en önemli yolu, başta her öğrenme konusu için amaçların belirlenmesinden ve bireyin neyi, ne için yapacağını açıkça bilmesinden geçer.⁷⁹

Eğitim programlarında ve kaynaklarda amaç ve hedef kavramları kullanılmaktadır. Amaç terimi daha genel, hedef kavramı ise daha özeldir. Bu ifadeler, eğitimin genel amaçları, dersin hedefleri şeklinde kullanıldığında ne denilmek istendiği daha rahat anlaşılmaktadır.⁸⁰

Eğitim programında yer alan üç temel amaç vardır:

Uzak amaç: Devletin eğitim politikası (eğitim felsefesi).

Genel amaç: Uzak amaçlar doğrultusunda belirlenen okulların amaçları.

Kazanımlar: Genel amaçlar doğrultusunda belirlenen derslerin hedefleri.⁸¹

Din eğitimine bu amaçlar uyarlandığında;

Uzak amaç: Allah'ın sevgisini ve cenneti kazanmak, Allah'ın gazabından ve cehennemden korunmak.

Her canlının bir yaratılış amacı olduğu muhakkaktır. İnsanın yaratılış amacını ise Allah, Zariyat Suresi 56. ayette “*Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.*”⁸² ifadeleriyle açıklamaktadır. Allah, ilk insandan kıyamete kadar bu kulluğun nasıl olması gerektiğini peygamberler ve kutsal kitaplar aracılığıyla bildirmiştir. Bu kulluk sürecinin sonucunu ise şu ayette olduğu gibi “*...Kim Allah'a ve Peygamberine itaat ederse, Allah onu, içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyar. Kim de yüz çevirirse, onu elem dolu bir azaba uğratar.*”⁸³ ifadeleriyle ya cennetle ödüllendirileceği ya da cehennem ile cezalandırılacağı şeklinde açıklamaktadır.

---

⁷⁹ Hıfzı Doğan, *Analiz Ve Program Hazırlama*, Ankara 1982, s.216.

⁸⁰ Mehmet Zeki Aydın, a.g.e., s.12.

⁸¹ Mehmet Zeki Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler*, Nobel Yay. İstanbul 2012, s.17.

⁸² Zâriyat Suresi, 51/56.

⁸³ Feth Suresi, 48/17.

Yasin Suresi'nde “*Sen ancak Zikr'e (Kur'an'a) uyanı ve görmediği halde Rahmân'dan korkan kimseyi uyarırsın. İşte onu bir bağışlanma ve güzel bir mükâfatla müjdele. Şüphesiz biz, ölüleri mutlaka diriltiriz. Onların yaptıklarını ve bıraktıkları eserlerini yazarız. Biz her şeyi apaçık bir kitapta (Levh-i Mahfuz'da) bir bir kaydetmişizdir.*”⁸⁴ ayetleriyle öldükten sonra dirilmenin yeni bir başlangıç olacağı ve hayatın her anının kaydedildiği bildirilmektedir. Böylece bu gerçeğe iman eden insan bir taraftan Rahman'ın cezasından korkarak bir taraftan da mükâfat umarak yaşamını şekillendirir. Bu dünyada yaptıklarının karşılığını göreceğine iman eden insanın ömür süreci göz önünde bulundurularak mükâfat umut ettiği bu son, uzak hedef olarak düşünülebilir.

Genel amaç: Allah'ın belirlediği kurallara uygun yaşayan, mutlu ve huzurlu bir toplum oluşturmak.

İslâm dinine göre insan hayatı kutsaldır ve bu hayatın korunması için bireyin yaşadığı ortamda emniyet, güven, huzur, özgürlük ve barış ortamının sağlanması gerekir. İslâm dininin en önemli hedeflerinden biri güvenilir insan yetiştirmektir.⁸⁵ Bu şartların sağlandığı toplum bireyleri mutlu ve gelecekte de umutlu olur.

Allah bu toplumsal şartları sağlamak amacıyla birçok ayet göndermiştir. Bunlardan bazılarının mealleri şu şekildedir: “*Ey iman edenler! Hepiniz topluca barış ve güvenliğe (İslam'a) girin. Şeytanın adımlarını izlemeyin. Çünkü o, size apaçık bir düşmandır.*”⁸⁶

“*Allah'a ve Resûl'üne itaat edin ve birbirinizle çekişmeyin. Sonra gevşersiniz ve gücünüz, devletiniz elden gider. Sabırlı olun. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir. Şımarıp böbürlenmek, insanlara gösteriş yapmak ve (halkı) Allah yolundan alıkoymak için yurtlarından çıkanlar (Mekke müşrikleri) gibi olmayın. Allah onların yaptıklarını kuşatıcıdır.*”⁸⁷

---

⁸⁴ Yasin Suresi, 36/11-12.

⁸⁵ Hüseyin Yılmaz, a.g.e., s.21.

⁸⁶ Bakara Suresi, 2/208.

⁸⁷ Enfâl Suresi, 8/46-47.

*“Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emrediyor. Doğrusu Allah, bununla size ne güzel öğüt veriyor! Şüphesiz ki Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.”*⁸⁸

*“Sizden, hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır.”*⁸⁹

Bu ayetlerde görüldüğü gibi daha başka birçok ayette de Allah toplumsal hayatı düzenleyen kurallar göndermiş ve insanlara mutlu olmanın yollarını göstermiştir.

Kazanımlar: Hz. Peygamber’in ilettiği Kur’an’a uygun davranışlar sergilemek.

İnanan insanın, hayatını Allah’ın belirlediği kurallara göre yaşaması ve Hz. Peygamberin örneğinde öğrendiği ibadetleri yapması gerekir. Çünkü Allah Mülk Suresi’nde *“O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır. O, mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır.”*⁹⁰ buyurmaktadır.

Başka ayetlerde ise *“Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et.”*⁹¹ *“Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin. Kendiniz için her ne iyilik işlemiş olursanız, Allah katında onu bulursunuz. Şüphesiz Allah bütün yaptıklarınızı görür.”*⁹² buyrulmaktadır.

Yasin Suresi’nde *“O gün kimseye, hiç mi hiç zulmedilmez. Size ancak işlemekte olduğunuz şeylerin karşılığı verilir.”*⁹³ Hesap günü geldiğinde insanın ancak kendi yaptıklarıyla yargılanacağı belirtilmektedir. Böylece bireyin günlük yaşantısında yapması gereken davranışları unutmaması sağlanmaya çalışılmaktadır. Günlük ibadetler ve yapılması gereken davranışlar, kazanımlar olarak düşünüldüğünde, bunların yerine getirilmesi insanın genel amaca ve uzak amaca uygun bir inanan olmasını sağlar.

---

⁸⁸ Nisa Suresi, 4/58.

⁸⁹ Âl-i İmran suresi, 3/104.

⁹⁰ Mülk Suresi, 67/2.

⁹¹ Hicr Suresi, 15/99.

⁹² Bakara Suresi, 2/110.

⁹³ Yasin suresi, 36/54.

1.2. Öğrenciye (Muhataba) Görelilik

Öğrenmenin daha kolay gerçekleşebilmesi bireyin seviyesine uygunluğuna ve tatmin ediciliğine bağlıdır. Bu nedenle belirlenen amaçların, öğretim etkinliğinin, öğrencinin içinde bulunduğu gelişim düzeyine uygun olması gerekir. Ayrıca öğrenen bireyin her aşamadaki ruhsal ve bedensel gelişimi aynı değildir. Bu durumda öğrenme konusunun işlenmesinde uygulanacak öğretim yönteminin, öğrencinin gelişim düzeyine uygun olmasını zorunlu kılar. Bu uygunluk sağlanmadığı zaman, uygulanan öğretimin, bireyin üzerinde istenen etkiyi gerçekleştirilmesi beklenemez.⁹⁴

Yasin Suresi'nde “(Ey Muhammed!) Hikmet dolu Kur'an'a andolsun ki sen elbette dosdoğru bir yol üzere (peygamber) gönderilenlerdensin.”⁹⁵ ayetlerine bakıldığında yeminle başladığı görülür. Muhatabın inkârı şiddetli olduğu için Allah da sureye yemin ederek başlamış böylece ifadelerini güçlendirmiştir. Bu muhataba uygun bir dil seçildiğini gösterir.

“Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi ve şöyle dedi: "Ey kavmim! Bu elçilere uyun.”⁹⁶ ayetine bakıldığında Yasin Suresi'nde geçen inanmayan kavme karşı kavmin ileri gelenlerinden iman eden bir kişinin hitap şekli görülür. “Ey kavmim” ifadesiyle ben dili kullanıldığı anlaşılır. Karşıdakini ötekileştiren değil benimseyen ve böylece söylediklerine inanmaya ikna konusunda yumuşak bir üslup seçen bir kişi olduğu fark edilir. Bu din eğitiminde örnek alınması gereken önemli ilkelerden biridir. Din eğitimi verilmeye çalışılan hedef kitleye karşı, suçlayıcı, ötekileştirici bir dil yerine benimseyici, yumuşak bir dil kullanmak, mesajlara karşı önyargısız, objektif bir bakış açısıyla yaklaşılmasını sağlayabilir.

Kur'an muhatabına göre örnekler seçmekte, hitap şeklini de ona göre belirlemektedir. Allah, Peygamberimize bir ayette “Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet.”⁹⁷ buyurarak, muhataba göre

---

⁹⁴ Necdet Aykaç, *Öğretme Ve Öğrenme Sürecinde Aktif Öğretim Yöntemleri*, Naturel Yayıncılık, Ankara 2005, s.14.

⁹⁵ Yasin suresi, 36/2-4.

⁹⁶ Yasin Suresi, 36/20.

⁹⁷ Âl-i İmrân Suresi, 3/159.

üslubun önemini vurgulamaktadır. Böylece İslam'ın kısa sürede yayılmasının ve insanlar üzerinde etkili olmasının sebeplerinden biri de muhataplara uygun bir dil seçmek olarak açıklanabilir.

1.3. Aktiflik İlkesi

Sadece öğretenin aktif olduğu bir öğretim yöntemi günümüz şartlarında kabul görmemektedir. Öğretenin rehberliğinde öğrenenin bizzat etkinlikte bulunması öğrenmeyi zevkli ve kalıcı hale getirir.

Aktif öğretim yöntemi, bireyin öğrendiklerini yaşamın her alanında kullanabileceği şekilde yürütülmesi esasına dayanır. Bu durum öğrenilecek bilginin, bireyin hayatındaki durumlara yaklaştırılmasıyla sağlanabilir. Aktiflik ilkesinin geçerli olduğu öğrenme yaşantılarında, bireye sadece bilgi ve beceri verilmekle yetinilmez, onların bu bilgi ve becerileri hayatları boyunca çıkabilecek problem durumlarında çözüme uygulayabilecekleri fırsatlar sağlanır.⁹⁸

Yasin Suresi'nde geçen kıssa bu ilkeye örnek olarak verilebilir:

"(Ey Muhammed!) Onlara, o memleket halkını örnek ver. Hani oraya elçiler gelmişti. Hani biz onlara iki elçi göndermiştik de onları yalancı saymışlardı. Biz de onlara üçüncü bir elçi ile destek vermiştik. Onlar, "Şüphesiz biz size gönderilmiş elçileriz" dediler. Onlar şöyle dediler: "Siz de ancak bizim gibi insansınız. Rahmân hiçbir şey indirmemiştir. Siz sadece yalan söylüyorsunuz."(Elçiler ise) şöyle dediler: "Bizim gerçekten size gönderilmiş elçiler olduğumuzu Rabbimiz biliyor." "Bize düşen ancak apaçık bir tebliğdir." Dediler ki: "Şüphesiz biz sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık. Eğer vazgeçmezseniz sizi mutlaka taşlarız ve bizim tarafımızdan size elem dolu bir azap dokunur." Elçiler de, "Uğursuzluğunuz kendinizdendir. Size öğüt verildiği için mi (uğursuzluğa uğruyorsunuz?). Hayır, siz aşırı giden bir kavimsiniz" dediler. Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi ve şöyle dedi: "Ey kavmim! Bu

---

⁹⁸ Necdet Aykaç, a.g.e., s.14.

elçilere uyun."⁹⁹ Bu ayetlere bakıldığında peygamberlerin dışında iman edenlerin de tebliğde görev alması aktiflik ilkesi ile yorumlanabilir.

Vahiy kelimesi sözlükte "iletmek, ulaştırmak, doldurmak, bildirmek ve eriştirmek" gibi anlamlara gelmektedir.¹⁰⁰ Terim olarak ise vahiy yoluyla Allah'tan gelen ilahi hükümlerden hiçbirinin gizlenmeden, eksiltmeden ya da herhangi bir eklemede bulunulmadan olduğu gibi insanlara aktarılması olayıdır.¹⁰¹

Kuran'ın ilk muhatabı olan Hz. Peygamber hem öğrenen hem de öğreten konumundadır. Allah'tan aldığı vahiyleri "*Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et...*"¹⁰² emrine uyararak inananlara bildirmiştir. İlk olarak Hz. Muhammed'e hitap eden bu ayetler aynı zamanda bütün inananları da muhatap almaktadır. Dinini doğru öğrenmek ve öğrendiklerini aktarmak her inananın görevidir. Öğreten bir öğrenci gibi düşünülebilir. Aktiflik ilkesinde öğrenme sırasında öğrencinin aktif olması ve sonrasında öğrendiği konuları, yaşamına aktarması gerekir.

Yasin Suresi'nde geçen ashab'ul karye kıssasına da bakıldığında üç elçiye inanmayan karye halkına karşı, elçilere iman eden halktan birinin uyarıları dikkati çeker. "*Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi ve şöyle dedi: "Ey kavmim! Bu elçilere uyun. Sizden hiçbir ücret istemeyen kimselere uyun, onlar hidayete erdirilmiş kimselerdir. Hem ben, ne diye beni yaratana kulluk etmeyeyim. Oysa siz de yalnızca ona döndürüleceksiniz. Onu bırakıp da başka ilahlar mı edineyim? Eğer Rahmân bana bir zarar vermek istese, onların şefaati bana hiçbir fayda sağlamaz ve beni kurtaramazlar. O takdirde ben mutlaka açık bir sapıklık içinde olurum. Şüphesiz ben sizin Rabbinize inandım. Gelin, beni dinleyin!"*"¹⁰³ Bu ifadeler tebliğ vazifesinin sadece elçilerin görevi olmadığını aynı zamanda iman eden her bireyin bu vazifeyi yapması gerektiğini gösterebilir. Bu nedenle aktiflik ilkesi ile tebliğ vazifesi uyusmaktadır. Allah bütün muhataplarının aktif olmasını istemekte, tebliğin sadece peygamberlerle sınırlandırılmadığını öğretmektedir. İnanan her birey bildiği doğruları hangi koşullarda olursa olsun anlatmaya çalışmalıdır.

---

⁹⁹ Yasin suresi, 36/ 13-20.

¹⁰⁰ Serdar Mutçalı, *Arapça Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul 2013, s.97.

¹⁰¹ Ahmet Cevizci, *Felsefe Terimler Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, İstanbul 2000, s.255.

¹⁰² Maide Suresi, 5/67.

¹⁰³ Yasin Suresi, 36/20-25.

1.4. Somuttan Soyuta İlkesi

İnsan her zaman somut olarak gördüğü, algıladığı şeyleri, soyut kavramlara nazaran daha iyi kavrar. Öğrenmeyle ilgili yapılan araştırmalar somut bir şekilde işlenen konunun daha iyi ve tam öğrenme sağladığını, uzun zaman unutulmadığını göstermiştir. Soyut durumların somutlaştırılması ve somut kavram ve anlamlardan soyuta doğru gidilmesi, öğretimde bir ilke olarak belirlenmiştir.¹⁰⁴

Din eğitiminde Allah'ın varlığı, ahirete iman, cennet, cehennem gibi konular soyut konulardır. Bu konuların daha iyi anlaşılması için somut örneklerden yola çıkılan anlatımlar kullanılmalıdır. Yasin Suresi'nde "Ölü toprak onlar için bir delildir. Biz onu diriltir ve ondan taneler çıkarırız da onlardan yerler."¹⁰⁵ ayetiyle her mevsim gözlemlediğimiz, toprağın ölmesi-canlanması somut örneğiyle, soyut olan öldükten sonra dirilme konusu aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Bu ilkeye bir başka örnekte şu ayetler olabilir:

"Bir de kendi yaratılışını unutarak bize bir örnek getirdi. Dedi ki: "Çürümüşlerken kemikleri kim diriltecek?" De ki: "Onları ilk defa var eden diriltecektir. O her yaratılmışı hakkıyla bilendir."¹⁰⁶ Burada insanın varlığı somut bir durumdur ve soyut olan yeniden dirilmeye en etkili örnektir. Öldükten sonra dirilmenin nasıl olacağı, inkârcıların en fazla takıldığı konuların başında gelir. Ahiret inancı olmayan birey için yaşam sadece bu dünya ile sınırlıdır. Ölümün yok oluş olarak algılanması bireyi umutsuzluğa ve kaygıya sürükler. Bu dünyanın sınırsız imkânlarından ve nimetlerinden faydalanmak için elinden geleni yapar ve ulaşamadığı her amaç onu mutsuz eder. Böylece dünyanın esiri konumunda olur. Ayrıca ahirette hesap kaygısının olmaması da bazı bireylerde, duygu ve davranışlarının kontrolsüz olmasına sebep olabilir.

---

¹⁰⁴ Mehmet Zeki Aydın, a.g.e., s.16.

¹⁰⁵ Yasin suresi, 36/33.

¹⁰⁶ Yasin Suresi, 36/78-79.

Ahret ile ilgili ayetler ölüm sonrasında geride kalanların yaşadığı zor dönemde psikolojik ve manevi destek mekanizması olarak da düşünülebilir.¹⁰⁷

Ahret inancı bireyin bu dünyadaki yaşantısına çekidüzen vermesinin en önemli sebeplerindendir. Ölümün yok oluş değil yeniden diriliş olması, sadece dünya hayatı ile sınırlı olmaması, bireyin, ulaşamadığı maddi imkânlar ve karşılaştığı olumsuz durumları daha kolay atlatmasını sağlar. Öldükten sonrası için beklentisi olan birey, davranışlarını da bu inanca göre şekillendirir.

Kur'an'da din eğitimi ya da tebliğ faaliyetine bakıldığında bireylerin özelliklerine göre birtakım konulara öncelik verildiği görülmektedir. Ahret inancı da bu konuların başında gelir. Din eğitimi verilecek olan bireye ahret inancının somut örneklerle açıklanarak anlatılması gerekir. Böylece her bireye doğumu kadar soyut olan ölüm ve tekrar dirilme konusunun, inanan bireyde daha tatmin edici bir inanç düzeyine taşınması sağlanacaktır.

1.5. Yakından Uzağa İlkesi

Birey için yakın çevre, ailesinden başlar ve mahalle, okul, köy, şehir, ülke şeklinde genişleyerek dünyayı kapsar. Önce fiziksel çevresiyle olan ilişki, sosyal, ekonomik ve kültürel çevresiyle genişler. Etkileşimde ön sırayı yakın çevre alır. Bu nedenle, insan için yakın çevre daha anlamlı ve daha iyi bilinen olarak eğitimde öncelik taşır. Birey ilk doğduğu andan itibaren yakın çevresiyle ilişki içindedir ve öğretmeye bu yakın çevreden başlanması öğrenmenin daha kolay ve kalıcı olmasını sağlar.¹⁰⁸

Din eğitiminde ilk öğreticilerine bakıldığında ailenin ön plana çıktığı görülür. Bireyin ilk ve sürekli etkileşimde bulunduğu yakın çevresi onun kişiliğinin ve ahlaki temellerinin atıldığı yerdir.

---

¹⁰⁷ Sema Yılmaz, *Çocukların Bilişsel Ve Dini Gelişiminde Ölüm Olgusu*, Doktora Tezi, Samsun 2011, s.157.

¹⁰⁸ N. Kemal Önder, *Öğretimde Program İlke ve Yöntemler*, Konya 1986, s.49.

Allah Şuara Suresi'nde “(Önce) en yakın akrabayı uyar.”¹⁰⁹ buyurmaktadır. Peygamberimizin uygulamasına bakıldığında, dini tebliğe ilk olarak eşinden başladığı sonra ise en yakın akraba ve arkadaşları ile devam ettiği görülür.

Yasin Suresi'nde “Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi ve şöyle dedi: "Ey kavmim! Bu elçilere uyun.”¹¹⁰ ayetiyle inanan kişinin yakın çevresi kavmi olarak kabul edilebilir ve uyarının kavmin içinden birisi tarafından yapılmasının önemli olduğu söylenebilir. Birey tanıdığı, güvendiği kimselerin anlattıklarını önemser ve o bilgilerin gerçekliğinden çoğu zaman şüphe etmeyebilir. Anlatılan mesele anlatan kişiye göre bazen daha sıcak ve olumlu karşılanabilir. Söz konusu ayetlerde uyarının kavmin içinden birine yaptırılması, muhataplar açısından önemsenmesini sağlamak amacı ile açıklanabilir.

Birey en temel ihtiyaçları başta olmak üzere genel tutum ve davranışlarını etkileyen en önemli öğrenmelerini yakın çevresinden kazanır. Yakın çevresinde bulunan ve güvendiği insanlardan daha çabuk öğrenir ve etkilenir. Anne ve babası başta olmak üzere yakın komşuları, mahalle camiinin imamı, Kur'an kursu hocası ve gittiği okulun öğretmenleri bireyin yakın çevresini oluşturur. Bu çevreden aldığı ya da alacağı doğru din eğitimi onun dini duygu ve davranışlarının temelini oluşturur. Bu durumda her inanan aynı zamanda yakın çevresi için bir din eğitimcisi konumunda olabilir bu nedenle dinini doğru öğrenmelidir ki yanlış örnek olmasın.

1.6. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi

Bu ilke, öğrenilecek konuya girişte ve konunun işleniş süresince, önce, öğrencinin konuyla ilgili doğrudan veya dolaylı olarak bildiklerinden, duyduklarından ve gözlemlediklerinden işe başlamayı; daha sonra bilinmeyene geçiş yapmayı gerektirir. Öğrenmede bireyin bildiği şeylerden, öğretilmek istenen yeni bilgilere geçilmesi öğrenmeyi kalıcı hale getirir.¹¹¹

İnsana hiç bilmediği bir konuda örnekler vermek onun konuyu anlamasını sağlamaz. Aksine kafasının karışmasına sebep olur. Örneğin daha önce tropikal

---

¹⁰⁹ Şuara Suresi, 26/214.

¹¹⁰ Yasin Suresi, 36/20.

¹¹¹ N. Kemal Önder, a.g.e., s.48.

meyvelerden hiç yememiş birisine bir tat anlatılırken, o meyvelerden birine benzeterek anlatmak, anlatılan bireyde bir hazırbulunuşluk olmadığı için boş bir anlatma olacaktır. Allah bu tür bir anlatımdan uzak durmuş ve Kur'an'ın muhataplarına bir konuyu anlatırken bilinenden yola çıkarak bilinmeyi anlatmıştır.

Kur'an'ın birçok yerinde Allah bilinen olayları anlatarak kendi varlığını ve yüceliğini ispat etmektedir. Yasin Suresi'nde de *“Onların soylarını dolu gemide taşımamız da onlar için bir delildir. Biz onlar için o gemi gibi binecekleri nice şeyler yarattık. Biz istesek onları suda boğarız da kendileri için ne imdat çağrısı yapan olur, ne de kurtarılırlar. Ancak tarafımızdan bir rahmet olarak ve bir süreye kadar daha yaşasınlar diye kurtarılırlar.”*¹¹² ifadeleriyle herkesin bildiği suyun kaldırma kuvvetinden ve insanların ömürlerinden, Allah'ın rahmeti ve kudreti bildirilmeye çalışılmıştır. Yine *“Ölü toprak onlar için bir delildir. Biz onu diriltir ve ondan taneler çıkarırız da onlardan yerler.”*¹¹³ ayetiyle her insanın mevsimlerle birlikte şahit olduğu, bildiği bir durumdan insana çok uzak bir tecrübe olan yeniden dirilmeye benzetme yapılmış ve bilinenden bilinmeyen ilkesiyle öğretme yapılmıştır.

1.7. Hayata Yakınlık İlkesi

Bilginin bireyi hayata hazırlıyor olması, gerçek yaşamla bağlantısı ve pratikte geçerliliği, bireyin istekli olmasını ve öğrenmenin kalıcı olmasını etkiler. Eğitimle birey hayata hazırlanır bu nedenle öğrenilecek bilginin hayattan uzak olmaması gerekir.¹¹⁴

Yasin Suresi 33. ayette *“Ölü toprak onlar için bir delildir. Biz onu diriltir ve ondan taneler çıkarırız da onlardan yerler.”*¹¹⁵ buyrulmaktadır. İnsanın hayat kaynağı olan besinlerin, aslında insanı hayatının sebebi olan, hesap verme gününde yeniden dirilmeye hazırladığı yorumunu akla getirmektedir. Hayatın devamı için yenilen, içilen her şey bir yandan insan vücudunun gereksinimlerini karşılarken bir yandan da hesap verme gününe doğru yaklaşmasına sebep olmaktadır.

---

¹¹² Yasin suresi, 36/41-44.

¹¹³ Yasin suresi, 36/33.

¹¹⁴ Mehmet Zeki Aydın, a.g.e., s.18.

¹¹⁵ Yasin suresi, 36/33.

“Meyvelerinden yesinler diye biz orada hurmalıklar, üzüm bağları var ettik ve içlerinde pınarlar fişkirttik. Bunları onların elleri yapmış değildir. Hâlâ şükretmeyecekler mi? Yerin bitirdiği şeylerden, insanların kendilerinden ve (daha) bilemedikleri (nice) şeylerden, bütün çiftleri yaratanın şanı yücedir.”¹¹⁶ Ayetlerinde insanların beslendikleri şeylerin çoğunda hiçbir emeklerinin olmadığı aynı zamanda emekleri olan -ekerek, biçerek- besinlerin dahi yetişmesinde Allah dilemedikçe bir etkilerinin olamayacağı bildirilmiştir.

“Gece de onlar için bir delildir. Gündüzü ondan çıkarırız, bir de bakarsın karanlık içinde kalmışlardır. Güneş de kendi yörüngesinde akıp gitmektedir. Bu mutlak güç sahibi, hakkıyla bilen Allah'ın takdiri (düzenlemesi)dir. Ayın dolaşımı için de konak yerleri (evreler) belirledik. Nihayet o, eğrilmiş kuru hurma dalı gibi olur. Ne güneş aya yetişebilir ne de gece gündüzü geçebilir. Her biri bir yörüngede yüzmektedir.”¹¹⁷ Bu ayetler insan hayatının düzenini oluşturan gece ve gündüzün üzerinde düşünmenin, Yaratıcı'nın varlığının ve birliğinin idrak edilmesini sağlayacak önemli delillerden olduğunu anlatmaktadır.

“Onların soylarını dolu gemide taşımamız da onlar için bir delildir. Biz onlar için o gemi gibi binecekleri nice şeyler yarattık. Biz istesek onları suda boğarız da kendileri için ne imdat çağrısı yapan olur ne de kurtarılırlar. Ancak tarafımızdan bir rahmet olarak ve bir süreye kadar daha yaşasınlar diye kurtarılırlar.”¹¹⁸ İnsanların diğer insanlarla bağlantılarını sağlayan ulaşım araçları da Allah'ın varlığının ve birliğinin delillerindendir. Allah istemediği takdirde, suyun kaldırma kuvveti gibi doğa kanunları olarak kabul edilen hiçbir kanun işlemez. Bu ancak Allah'ın dilemesiyledir ve O'nun güç ve kudretinin delilidir. Birey varoluşunu olduğu gibi hayatta kalışını da şüphesiz Allah'a borçludur.

Bu ilkenin Kur'an'ın gönderiliş amacıyla birebir örtüştüğü söylenebilir. Yaratıcı olan Allah, yukarda verilen Kur'an ayetlerinde hayattan örneklerle, yarattıklarını hayata hazırlamaktadır. İnsanlara mutlu ve huzurlu yaşamanın yolunu, Allah'a inanmak ve mesajları doğrultusunda hareket etmek olarak göstermektedir.

---

¹¹⁶ Yasin suresi, 36/34-36.

¹¹⁷ Yasin Suresi, 36/37-40.

¹¹⁸ Yasin Suresi, 36/41-44.

Bu nedenle çevrede gerçekleşen başta tabiat olayları olmak üzere, hayatın işleyişini sağlayan tüm olay ve durumlara dikkat çekmektedir.

1.8. Otoriteye İtaat ve Özgürlük İlkesi (Sosyallik İlkesi)

Eğitimin en önemli görevlerinden biri, bireylerin dengeli olarak sosyalleşmesini sağlamaktır. Bu sosyalleşme içinde birey toplumsal yapının direkleri olan bazı güçleri tanımalı ve kendi özgürlüğü, bireyselliği ile karıştırmadan dengeli bir şekilde benimsemelidir.¹¹⁹

Din eğitimi sadece Allah'a kul olmanın, insanı diğer tüm kulluklardan kurtararak fitrata uygun bir yaşam tarzı benimseyebileceğini öğretir. Yani mutlak otoriteye bağlılık ve itaat insanın dünya ve ahiret kurtuluşunu sağlar. Aksi takdirde sınırsız ihtiyaçlar dünyasında sürekli eksikleri olduğunu düşünen insan, bu ihtiyaçlarını tatmin etmek için maddi birçok şeyin kölesi haline gelebilir. Mutlak otoriteye bağlı olan birey ulaşmak istedikleri için elinden geleni yaptıktan sonra tevekkül eder, gerisini Allah'a bırakır. Böylece kullar karşısında kulluk yapmasına gerek kalmayacak ve özgürlüğüne zarar gelmeyecektir.

Yasin Suresi'nde de "*Kur'an, ataları uyarılmamış, bu yüzden de gaflet içinde olan bir kavmi uyarman için mutlak güç sahibi, çok merhametli Allah tarafından indirilmiştir. Andolsun, onların çoğu üzerine o söz (azap) hak olmuştur. Artık onlar iman etmezler.*"¹²⁰ ayetleriyle mutlak güç sahibinin Allah olduğu ve iman etmeyenlerin gaflet içinde kalarak, azabı hak edecekleri vurgulanmaktadır. Nitekim Kur'an'ın inmeye başladığı dönem düşünüldüğünde insanların çoğu putperestti. Mutlak otoriteye ulaşmanın yolunun putlar olduğuna inanıyorlardı. Bu inanç onların, zamanın ileri gelenlerinin karşısında köle olmalarına sebep oluyordu. Ve bu bütün zamanlar için geçerlidir. Mutlak otoriteyle olması gerektiği gibi bağ kuramayanlar, bir aracı olması gerektiğine inananlar, o araçların söylediği her şeyi yapan, kölesi durumuna gelmektedir. Böylece birey olma özelliğini de kaybederek bir sürünün parçası haline gelmektedir.

---

¹¹⁹ Mehmet Zeki Aydın, a.g.e., s.19.

¹²⁰ Yasin Suresi, 36/5-7.

2. ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ AÇISINDAN YASİN SURESİ'NİN İNCELENMESİ

Eğitimde öğretim yöntem ve tekniklerinin büyük önemi ve işlevi vardır. Öğretim rastgele yapılamaz. Rastgele yapılan yani ne öğretileceğinin ve nasıl öğretileceğinin belirlenmediği bir öğretim öğretene ve öğreneni gereksiz bir şekilde uğraştırıp, zaman kaybettirebilir. Kısa zamanda başarılı bir öğretim için yöntem bilgisine ihtiyaç vardır. Çünkü öğretim, ancak belirli yöntemlerle yapıldığı zaman, istenilen davranışlar daha kolay kazandırılabilir.

Öğretmenlikte esas olan, bildiklerini muhataplarının anlayabileceği şekilde anlatmaktır. Bilgi donanımının tam olması öğretmenin yeterli olduğunu göstermez. Bildiklerini anlatabilmek bir yetenektir. Ayrıca bildiklerini karşısındakine göre anlatabilmek ise kişiye asıl öğretmen vasfını kazandıran özelliktir.

Dilimize Arapça'dan geçen "terbiye" kelimesi, "rab ve riba" köklerinden gelir. Bu kelimelerin anlamları "beslenmek, tamamlamak, artmak, çoğalmak"tır. Terbiye kelimesi de sözlükte "tamamlamak, ıslah etmek" anlamlarına gelir. Terim anlamı ise "bir şeyi derece derece olgunluğa erdirtmek, yetdirtmek" tir.¹²¹

Rab, Arapçada "malik, sahip, ulu" manalarına sıfat olarak kullanılır. Rab kelimesi Kur'an'da Allah'ın ismi olarak 965 defa geçmektedir. Allah'ın Rab isminin terim anlamı "bir şeyi derece derece halden hale, nitelikten niteliğe geçirerek olgunluk amacına erdirtinceye kadar yetdiren yaratıcı mutlak kudret sahibi" dir. Rab isminin bu anlamıyla Allah isminden sonra en çok tekrarlanan ismi olması, bize İslam dininde terbiye yani eğitimin Allah inancına dayandığını ve ilk, mutlak yetdircinin Allah olduğunu işaret ediyor. Kur'an bütünüyle eğitim sistemini kapsar. Hz. Muhammed'in peygamberlik hayatı da bu sistemin uygulama örnekleriyle doludur. Bu örneklerin başında ilk yetişen olarak kendisi, sonra da kendisinin yetdirdiği kişiler vardır.¹²²

---

¹²¹ Nevzat Ayasbeyoğlu, *İslamiyetin Eğitimize Getirdiği Değerler Ve Kur'an'ı Kerim'in Eğitim İle İlgili Ayetlerinin Tahlili*, MEB Yay. İstanbul 1991, s. 16.

¹²² A.g.e. s.16-17.

Bu duruma göre Kur'an'ın bütün ayetlerinde öğrenme-öğretme işi vardır. Bu bölümde Yasin Suresi'nin ayetlerinde tespit etmeye çalıştığımız bazı eğitim yöntemlerini ayetlerle birlikte açıklamaya çalışılacaktır.

2.1. Anlatma Yöntemi

Anlatma yöntemi, eğitim dünyasında bilinen ve çokça uygulanan oldukça eski ve yaygın bir yöntemdir. “Takrir” ya da “Düz anlatım” yöntemi olarak da bilinmektedir. Bir konunun öğretmen ya da onun yerinde olan birisi tarafından belli bir sıra ve düzen içerisinde öğrencilere sunulmasıdır.¹²³

Takrir kelimesi karar kelimesinden türemedir. “Yerleştirme, yerleştirilme, sağlama, anlatma, anlatış, önerge” anlamlarına gelir. Yöntem olarak takrir; “öğretimde, daha çok öğretmenin anlatma ve açıklamasına önem veren...” olarak tanımlanmaktadır. Anlatma takririn bir kısmını ifade eder, takrir bir açıklamadır. Eğitimde kullanıldığı anlamıyla takrir yöntemi, bir soru veya bir problem şekline sokulmuş olan önemli bir meselenin açık bir şekilde anlatılmasını ifade eder.¹²⁴

Takrir anlatılacak konuların yeterince açık olmayan, rahatlıkla ve kolaylıkla anlaşılacak kısımlarının açıklamasını yapmaktır. Çoğu zaman kavram tanımlarının yapılmasında kullanılır.

Eğitimde takrir, basit bir anlatma, hadiseyi aynen nakletme değil, açık olmayan incelikleri, ilk bakışta fark edilmeyen meseleleri, sebep sonuç ilişkileri kolay anlaşılmayan bazı fikir ve konuları yerine göre örneklerle açıklamak, çözümlenemeyen, tahliller yapmak, deliller göstermek, daha önce öğrenilen fikir ve görüşlerden faydalanarak etraflıca açıklamak, bilinmeyenleri ortaya koymak, ispat etmek gibi manalar taşır.¹²⁵

---

¹²³ Mustafa Ergün, Ali Öztaş, “Öğretim İlke Ve Yöntemleri”, (Ed. Birol Vural), *Öğretim Faaliyetlerinde Yöntem Teknik Ve Etkinlikler*, İstanbul 2005, s.37.

¹²⁴ Nevzat Ayasbeyoğlu, a.g.e., s.202.

¹²⁵ M. Faruk Bayraktar, *İslam Eğitiminde Öğretmen Öğrenci Münasebetleri*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1984, s.200.

Takrir yöntemine olumlu bakan Dubois şöyle demektedir: “Kaliteli, anlaşılabilirliği yüksek, bireyi bütünleştiren, görüş açısını genişletebilen en uygun teknik hangisidir, sorusuyla konuya başlamanın, bu yöntemin öneminin vurgulanması açısından ilk aşamayı oluşturur. Bir teknik ile öğrenciye sadece bilgi vermek yeterli değildir. Bilginin yanında öğrenciyi çalışmaya yönlendirici ilgi ve istekle donatmak da tekniklerden beklenenler arasındadır. Öğrencinin bilgiyi istenen detayda nerede elde edebileceğine rehberlik edilmesi özel bir önem taşımaktadır.” Böyle geniş bir araştırmaya dayanan takrir yöntemi öğrenciyi dar görüşlü yaklaşımdan korur.¹²⁶

Takrir yöntemi zaman zaman eleştirilmesine rağmen başta yükseköğretim olmak üzere tüm öğretim kademelerinde geniş ölçüde kullanılan bir yöntemdir. Olaylara, görünüşlere, olgulara, zaman ve mekân bakımından inilemediğinde başvurulan bu yöntem aynı zamanda dersin başında öğrencilerin güdülenmesinde, konuyla ilgili çalışmaların açıklanmasında, bu çalışmaların sonucunun özetlenmesinde ve öğrenciler tarafından anlaşılması zor olan konuların açıklanmasında da kullanılır.¹²⁷

Takrir yöntemi değer ve takdir duygularının kazandırılması için gerekli heyecanın uyandırılmasında etkilidir. Telkin yapmaya bazı duygu ve düşünceleri vermeye çok uygun bir yöntemdir. Dini ve milli duyguların verilmesinde önemli bir role sahiptir.¹²⁸

Anlatım yöntemi, özellikle öğretilecek bilginin çok ve zamanın da az olduğu durumlarda yararlı ve etkili olur, bu nedenle zamandan tasarruf sağlar. Özellikle soyut konuların öğretiminde yararlı olmasından dolayı din öğretiminde sık kullanılır. Öğrencide bu yöntem sayesinde dinleme yeteneği gelişir. Öğrencilerin güzel

---

¹²⁶ M. Zeki Aydın, a.g.e., s.125.

¹²⁷ A.g.e., s.126-127.

¹²⁸ A.g.e., s.127.

konuşmaya karşı ilgi ve eğilimleri artar. Öğretmen ve öğrenci arasında güvenli ve samimi bir ilişki kurulmasını sağlar.¹²⁹

Faydalı yönlerinden birkaç tanesi şöyle özetlenebilir:

- 1- Kısa sürede uygulanabilir.
- 2- Konunun özeti verilebilir.
- 3- Telkin yapmaya, bazı duygu ve düşünceleri vermeye elverişlidir.
- 4- Bireyde iyi dinleme ve not alma becerisinin gelişmesine katkı sağlar.
- 5- Dinleyenlerde konuyla ilgili görüş birliği oluşabilir.
- 6- Bilgileri kalabalık gruplara iletmede fayda sağlar.
- 7- Bu metot, en esnek yöntemlerden biridir. Her derse, her türlü dinleyici grubuna, her zamana ve mekâna kolaylıkla uydurulabilir.
- 8- Anlatan kişinin, dinleyenlerle kuracağı duygusal sıcaklık, coşkulu veya mantıklı bir anlatım istenilen bir öğrenmeyi sağlayabilir.
- 9- Örneklerle ve açıklamalarla kolayca güncellik yakalanabilir.¹³⁰

Kur'an'ı Kerim'in, Kur'an'daki isimlerine bakıldığında el-beyan isminin takrir yöntemiyle bağlantılı olduğu söylenebilir. Açıklama, mesaj, ders anlamlarına gelen beyan kelimesi Al-i İmran suresinin 138. ayetinde şu şekilde geçmektedir: “*İşte bu (kitap), bütün insanlar için bir açıklama ve bir derstir; takva sahipleri için de bir hidayet ve öğüttür.*”¹³¹ Beyan etmek bir şeyi açıklamak anlamına gelir. Açıklama yapmak ise bir isteğin ortaya konulması veya ona cevap verilmesi şeklinde gerçekleşir. Kur'an bu yönüyle insanlık için gereken değerleri hem ortaya koymakta hem de olası problemler için önceden açıklamalar yaparak, sorunun ortaya çıkmasını engellemeye çalışmaktadır. Tedbirlere rağmen ortaya çıkan problemleri de çözmeyi amaçlamaktadır.¹³²

Yola çıkanın rehber ihtiyacı olduğu gibi insanların da hayat yolculuğunda şaşmaz bir otoritenin rehberliğine ihtiyacı vardır. İşte Kuran, bu ihtiyacı karşılamak

---

¹²⁹ Süleyman Akyürek, a.g.e., s.126.

¹³⁰ Mustafa Ergün, a.g.e., s.37.

¹³¹ Al-i İmran 3/138.

¹³² Mehmet Okuyan, a.g.e., s.39.

için bir beyyineh (apaçık delil) ve beyan olarak insanlığa gönderilmiş ilahi bir rehberdir. Onun açıklayıcılığı muhtemel yol kazalarını da önlemeyi amaçlamaktadır.¹³³

Kur'an'da birçok yerde anlatma yönteminin kullanıldığı ayet bulunmaktadır. Mesela İbrahim Suresi'nde *"Ey Muhammed! De ki: "Kur'an'ı, Ruhul-Kudüs (Cebrail) inananların inançlarını sağlamlaştırmak, müslümanlara doğru yolu göstermek ve onlara bir müjde olmak üzere hak olarak indirdi."*¹³⁴ ve Nahl Suresi'nde *"Elif Lâm Râ. Bu Kur'an, Rablerinin izniyle insanları karanlıklardan aydınlığa, mutlak güç sahibi ve övgüye layık, göklerdeki ve yerdeki her şey kendisine ait olan Allah'ın yoluna çıkarman için sana indirdiğimiz bir kitaptır. Şiddetli azaptan dolayı vay kafirlerin haline."*¹³⁵ buyrulmaktadır. Bu iki örnekte de Allah muhataplarına gönderdiği Kur'an'ı önce ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır. Böylece dinin ana kaynağıyla ilgili sorular cevaplanarak, Kur'an'da geçen diğer bilgilere ulaşmanın önündeki engeller kaldırılmaktadır.

Takrir yöntemine dair yapılan bu açıklamaların ardından Yasin Suresi'nde bu yöntem ile ilgili ayetlerin mealleri verildikten sonra yöntem ile ayetler arasında kurulan bağlantılar açıklanmaya çalışılacaktır.

*"Yâ Sîn. (Ey Muhammed!) Hikmet dolu Kur'an'a andolsun ki sen elbette dosdoğru bir yol üzere (peygamber) gönderilenlerdensin. Kur'an, ataları uyarılmamış, bu yüzden de gaflet içinde olan bir kavmi uyarman için mutlak güç sahibi, çok merhametli Allah tarafından indirilmiştir. Andolsun, onların çoğu üzerine o söz (azap) hak olmuştur. Artık onlar iman etmezler."*¹³⁶

İlk olarak surenin giriş bölümüne ait olan altı ayetin takrir yöntemiyle uyumlu olduğu fark edilmektedir. Birinci ayette Allah adeta muhatabın dikkatini toplaması

---

¹³³ A.g.e., s.39.

¹³⁴ İbrahim Suresi 14/1.

¹³⁵ Nahl Suresi 16/102.

¹³⁶ Yasin Suresi 36/1-7.

ve bir başlangıcın fark edilmesi adına bazı müfessirlerin¹³⁷ de kabulüne göre “Ey insan!” diye hitap ederek sureye başlamaktadır. İkinci ayette Kur’an’ın hikmet dolu olduğunu açıklamakta, üçüncü ayette “Kesinlikle sen gönderilmiş peygamberlerdensin” ifadesiyle daha önce de peygamberler gönderildiği ve aynı zamanda da Hz. Muhammed’in de onlar gibi bir peygamber olduğu anlatılmaktadır. Dördüncü ayette ise peygamberlerin ve Kur’an’ın öncülüğünde açılan bu yolun dosdoğru yol olduğu beyan edilmektedir. Beşinci ayette “*Bu Kur’an mutlak güç sahibi ve çok merhametli olan Allah tarafından indirilmiştir.*” ifadesiyle asıl kaynağa işaret edilirken, aynı zamanda Allah kendini - *mutlak güç sahibi ve çok merhametli* iki ismiyle de tanıtmaktadır. Altıncı ayette ise Kur’an’ın gönderilme sebebinin gaflete düşülmesini engellemek ve uyarılmak olduğu açıklanmaktadır.

Yine ikinci ayette Allah’ın Kur’an üzerine yemin etmesi, insanların bazen kendi ifadelerini ispat veya doğrulamak için aynı yöntemi kullanmalarının ana kaynağı olarak görülebilir.¹³⁸

Dördüncü ayette ise “*Dosdoğru bir yol üzerindesin.*” ifadesiyle doğru yol üzerinde olan birinin doğru yola çağırabileceği anlaşılabilir. Böylece eğitimde ilk kurallardan biri olan, uygulamadığın bir şeyi öğretmeye çalışmanın etkisiz kalmaya mahkûm olma ihtimali de ortadan kaldırılmaktadır.¹³⁹

Bu ayetlere bakıldığında din bilgisinin ana hatlarını oluşturan Allah-peygamber- Kur’an konusunda tatmin edici bir girişin yapıldığı söylenebilir. Sadece bu ayetler dikkate alındığında bile Kur’an, ayetleri gönderen Allah, ayetleri ulaştırmada aracı olan peygamber hakkında en bilinmesi gereken bilgiler özetlenmektedir. Allah’ın mutlak güç sahibi ve çok merhametli olduğu, Peygamberin dosdoğru bir yol üzere olan seçilen elçi olduğu, Kur’an’ın ise hikmet dolu olduğu, Kur’an’ı okumaya başlayan bir kişinin öncelikle bilmesi gereken bilgilerdendir. Bu

---

¹³⁷ Semerkandî, Bahru’l Ulum, C.3, s.115, Taberî, Cami’ul Beyan an Te’vili Âyi’l-Kur’ân, s.148, Râzi, Mefâtihu’l Ğayb, s.39-40.

¹³⁸ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Anlayışın Işığında Kur’an Tefsiri*, Bayraklı Yayınları, İstanbul 2008, cilt 16, s.14.

¹³⁹ A.g.e., s.16.

bilgiler ayetlerde açıklanmaktadır ve takrir yöntemine örnek verilebilir. İslam'ın temel konuları hakkında önemli bilgiler verilerek sureye giriş yapılmaktadır.

*“Şüphesiz biz, ölüleri mutlaka diriltiriz. Onların yaptıklarını ve bıraktıkları eserlerini yazarız. Biz her şeyi apaçık bir kitapta (Levh-i Mahfuz'da) bir bir kaydetmişizdir.”*¹⁴⁰

Sırayla ayetlere devam edildiğinde on ikinci ayette insanların en çok sorguladıkları yeniden dirilmenin Allah tarafından gerçekleştirileceği, insanın bu dünyada yaptıkları yaşadıklarıyla ilgili her şeyin kayıt altına alındığı ve bir kitapta toplandığı bilgisi verilmektedir.

*“Biz o Peygamber'e şiir öğretmedik. Bu ona yaraşmaz da. O(na verdiğimiz) ancak bir öğüt ve apaçık bir Kur'an'dır. (Aklen ve fikren) diri olanları uyarması ve kâfirler hakkındaki o sözün (azabın) gerçekleşmesi için Kur'an'ı indirdik.”*¹⁴¹

Altmış dokuzuncu ve yetmişinci ayetlerde Yüce Allah Hz. Peygambere şair diyen zihniyeti reddetmekte, şiir öğretmediği gibi böyle bir şeyin hiçbir zaman kendisine gerekemeyeceğini, vahyinin ne olduğunu ve amacını nasıl belirlediğini beyan etmekte, sonuçta inkârcılara azap sözünün gerçekleşeceğini haber vermektedir.

Yine altmış dokuzuncu ayette geçen *Kur'an'ı Mübin* tamlamasında geçen Mübin kelimesi, konu başlığımızla da alakalı olan Kur'an'ın beyan isminin sıfat halidir. Açıklama, mesaj, ders anlamlarına gelen el-beyan kelimesi, Kur'an'ın bütün insanlara yönelik bir hitap olduğunu, ayrıca duyarlı insanlar için bir yol gösterici, rehber ve öğüt olduğuna dikkat çekmektedir.

*“Her şeyin hükümranlığı elinde olan Allah'ın şanı yücedir! Siz yalnız O'na döndürüleceksiniz.”*¹⁴²

---

¹⁴⁰ Yasin Suresi 36/12.

¹⁴¹ Yasin Suresi 36/69-70.

¹⁴² Yasin Suresi 36/83.

Son ayet olan 83. ayette Allah kudretini ortaya koymakta, her şeyin idaresinin ve hükümlerinin sadece kendi kontrolünde olduğunu beyan etmekte, “...hepiniz sonunda O’na döndürüleceksiniz.” ifadesiyle yaratılışın akıbetini de özetlemektedir. Böylece ilk ayetlerde bahsedilen dinin temelini oluşturan Allah- Peygamber- Kur’an konularına yine temel dini bilgi içerisinde sayılması gereken mahşer kavramı da eklenerek sureye son verilmiştir.

Görüldüğü gibi yukarıda bahsi geçen ayetlerde Allah, adeta bir dersin başında öğrenciye verilmesi gereken temel bilgilerin anlatılması gibi bir yöntem izlemiş, her insanın ve müminin merak ettiği konularda gayet tatmin edici, kolay anlaşılabilir açıklamalar yapmıştır. Öncelikle hayatın başlangıcını sağlayan, Yaratıcı ve dinin kaynağı olan kendisini açıklamakta, kullarla iletişimini sağladığı Kur’an ve peygamberi anlatmakta, hayatın son bulacağı adresi de göstererek, bütün olarak imanı gerekçelendirmektedir. Aynı zamanda muhatabın ilgisini ve merakını da sürekli canlı tuttuğu fark edilmektedir.

2.2. Tartışma Yöntemi

Tartışma yöntemi, öğrencilerin kendi aralarında veya öğretmenle öğrenciler arasında tartışılarak karara varılan ve sonuca bağlanan bir öğretim yöntemidir. Bu yöntemlerin çeşitlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Büyük-Küçük Grup Tartışma Tekniği
2. Panel Tekniği
3. Zıt Panel Tekniği
4. Münazara Tekniği
5. Açık Oturum Tekniği
6. Forum
7. Çember Tekniği
8. Beyin Fırtınası
9. Görüşme Tekniği¹⁴³

---

¹⁴³ Mehmet Zeki Aydın, a.g.e., s.151.

Tartışma metodu münakaşa metodu, mücadele ya da cedel olarak da isimlendirilebilir. İslam eğitim öğretiminde bu metodun adı “cedel”dir. Özellikle kelam ilmi konularını cedel yoluyla açıklığa kavuşturmaya ve sonuca götürmeye çalışır.¹⁴⁴

Tartışmanın sözlük manasına bakıldığında, çekişmeye (husumete) muktedir olmak, onda şiddet göstererek uzatmak ve peşi peşine yetiştirmek (müracaatu’l-kelam) anlamlarına gelir.¹⁴⁵

Eğitimde tartışma, hedef davranışların kazandırılması için bilgi ve görüşlerin paylaşılması olarak nitelendirilebilir. Tartışma, bireylerin, öğrenme öğretme sürecinde etkin katılımlarını, etkili iletişim kurma becerilerini, olayları gözden geçirerek, birlikte sonuca ulaşmalarını sağlayıcı bir yöntemdir.

Tartışma metodunda genellikle bilinenden yola çıkarak, bilinmeyenin elde edilmesi vardır. Aynı zamanda çıkarılan sonuç kaydedilir. Bu metod sayesinde, muhataplar inceleme araştırma yapmaya, kendi imkânları ölçüsünde elde ettikleri vasıtalarla öğrenmeye yöneltilir. Konu üzerinde detaylı düşünmeye ve sebep sonuç ilişkisini kavramaya da yardımcı olur.

Kur’an, tartışmayı bir tebliğ yöntemi olarak kullanırken, onu bilgi esası üzerine kurmayı öngörmekte ve gerçeğin ortaya çıkması için bir araç saymaktadır.¹⁴⁶ İslam dininde inceleyerek, düşünüp tartışarak ulaşılan bilginin, salt bir duyum ve geleneksel intikal yolu ile ulaşılan bilgiden daha değerli olduğu kabul edilir.¹⁴⁷

Yasin Suresi’nde 13. ayetten başlayarak konunun devam ettiği 32. ayete kadar tartışma örneği görülmektedir.

“(Ey Muhammed!) Onlara, o memleket halkını örnek ver. Hani oraya elçiler gelmişti. Hani biz onlara iki elçi göndermiştik de onları yalancı saymışlardı. Biz de onlara üçüncü bir elçi ile destek vermiştik. Onlar, "Şüphesiz biz size gönderilmiş

---

¹⁴⁴ Mustafa ÖCAL, *Din Eğitim ve Öğretiminde Metodlar*, TDV Yayınları, Ankara 2013, s.216.

¹⁴⁵ Yusuf Şevki Yavuz, *TDV İslam Ansiklopedisi (DİA)*, “Cedel”, c.7, s.208.

¹⁴⁶ Mehmet Şanver, *Kur’an’da Tebliğ ve Eğitim Psikolojisi*, Pınar Yayınları, İstanbul 2004, s.189.

¹⁴⁷ Suat Cebeci, *Din Öğretimi Yöntemleri*, Ed. Şaban Karaköse, *Etkili Din Öğretimi*, TİDEF Yayınları, İstanbul 2012, s.315.

elçileriz" dediler. Onlar şöyle dediler: "Siz de ancak bizim gibi insansınız. Rahmân hiçbir şey indirmemiştir. Siz sadece yalan söylüyorsunuz." (Elçiler ise) şöyle dediler: "Bizim gerçekten size gönderilmiş elçiler olduğumuzu Rabbimiz biliyor." "Bize düşen ancak apaçık bir tebliğdir." Dediler ki: "Şüphesiz biz sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık. Eğer vazgeçmezseniz sizi mutlaka taşlarız ve bizim tarafımızdan size elem dolu bir azap dokunur." Elçiler de "Uğursuzluğunuz kendinizdendir. Size öğüt verildiği için mi uğursuzluğa uğruyorsunuz? Hayır, siz aşırı giden bir kavimsiniz" dediler. Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi ve şöyle dedi: "Ey kavmim! Bu elçilere uyun." "Sizden hiçbir ücret istemeyen kimselere uyun, onlar hidayete erdirilmiş kimselerdir." "Hem ben, ne diye beni yaratana kulluk etmeyeyim. Oysa siz de yalnızca ona döndürüleceksiniz." "Onu bırakıp da başka ilahlar mı edineyim? Eğer Rahmân bana bir zarar vermek istese, onların şefaati bana hiçbir fayda sağlamaz ve beni kurtaramazlar." "O takdirde ben mutlaka açık bir sapıklık içinde olurum." "Şüphesiz ben sizin Rabbinize inandım. Gelin, beni dinleyin!" (Kavmi onu öldürdüğünde kendisine): "Cennete gir!" denildi. O da, "Keşke kavmim, Rabbinin beni bağışladığını ve beni ikram edilenlerden kıldığını bilseydi!" dedi. Kendisinden sonra kavmi üzerine (onları cezalandırmak için) gökten hiçbir ordu indirmedik. İndirecek de değildik. Sadece korkunç bir ses oldu. Bir anda sönüp gittiler. Yazık o kullara! Kendilerine bir peygamber gelmezdi ki, onunla alay ediyor olmasınlar. Kendilerinden önce nice nesilleri helak ettiğimizi; onların artık kendilerine dönmeyeceklerini görmediler mi? Onların hepsi de mutlaka toplanıp (hesap için) huzurumuza çıkarılacaklardır."¹⁴⁸

Ashab-ı Karye (Şehir halkı) kıssası adı ile anılan bu bölümle ilgili bazı yorumlara yer verilecektir.

Taberi'ye göre burada bahsedilen yer Antakya ve hitap edilen kavim ise Antakyalılardır. Kavmini imana çağıran veli kişi ise, kavmi tarafından öldürülmüştür. İman davetine uymayan kavim de bir çılgılık ile helak edilmişlerdir.¹⁴⁹

Elmalılı'da bazı tefsirlerde, bahsedilen bu yerin Antakya, halkın ise Hristiyan olan Romalılar, elçilerin ise İsa'nın havarileri olduğu geçmektedir. Bu yoruma

¹⁴⁸ Yasin Suresi, 36/13-32.

¹⁴⁹ İmam Taberi, a.g.e., s. 1907-1913.

ilaveten Elmalılı ayette bahsedilen elçilerin Hz. Musa ve Hz. İsa üçüncünün ise Hz. Muhammed'i işaret ettiğini belirtir. Şehrin en ucundan gelen demek ise o memleket halkının en ileri gelenlerinden bir zat anlamına gelebilir. Bu zat Habib-i Neccar (marangoz)'dır. İnkârcı halk Cibril'in bir haykırmasıyla sönüvermiştir.¹⁵⁰

Muhammed Esed ise kıssanın tamamen bir temsil olarak anlatıldığını, bahsedilen elçilerin Hz. İsa, Musa ve Muhammed olduğunu, kıssada bahsedilen şehrin bu üç dinin içinden çıktığı kültürel çevreyi simgelediğini ifade etmektedir. Şehrin uzak köşesinden gelen kişinin ise her dinde bulunan inanmış bir azınlığı temsil ettiğini belirtmektedir.¹⁵¹

Bayraklı, kıssada geçen elçilerin Hz. Musa, kardeşi Hz. Harun ve aynı topluma gönderilen üçüncü bir peygamber olduğunu belirtir. Yüce Allah'ın böyle yapmasının sebebini ise bazen bazı toplumlarda eğitim faaliyeti yapan eğitimcilerin yetersiz kalabileceği bu nedenle takviye etmek ve desteklemek gerektiği şeklinde açıklar. Bu örneğin din eğitiminde bir metot olması gerektiğini savunur.¹⁵²

Kur'an'da ve sahih hadislerde bahsedilen yer, halk ve elçiler hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Kendilerine üç elçi gönderilen bu halkın Hz. İsa'nın havarilerinin gönderildiği yer olması mümkün değildir. Çünkü 14. âyette elçilerin Allah tarafından gönderildiği ifade edildiğine göre bunların Hz. İsa tarafından yollanan havâriiler şeklinde anlaşılması isabetli olmaz. Ayrıca Yeni Ahid'de Antakya'ya gittiği belirtilen Barnabas, Petrus ve Paul'un oraya gidişleri İsa'nın semaya yükselişinden sonra olmuştur yani bunlar onun tarafından da gönderilmiş değildirler. Öte yandan havâriiler Antakya'da herhangi bir direnişle karşılaşmamış, bu yerin halkı Hz. İsa'ya inanmakta gecikmemiş ve şehir bir müddet sonra Hıristiyanlığın belli başlı merkezlerinden biri olmuştur.¹⁵³

Darbı mesel olarak sunulan bu kıssa, ilk peygamberden son peygambere kadar peygamberlerin karşılaştıkları problemleri özetler niteliktedir.

---

¹⁵⁰ Elmalılı Hamdi Yazır, a.g.e., s.176-177.

¹⁵¹ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*, s.898.

¹⁵² Bayraktar Bayraklı, a.g.e., s.33.

¹⁵³ <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/Yâsîn-suresi/3718/13-32-ayet-tefsiri>, (01.11.2018).

Kendilerine üç peygamber birden gönderilmesine rağmen inkârcılıkta direnen, üstelik onlara iman eden kişiyi hor gören, bu yüzden bazı kaynaklara göre ilahi cezaya çarptırılan bir belde halkının durumu anlatılır. Hz. Muhammed'in peygamberliğini reddetmekte direnen ve ona inananlara ağır baskılar yapan, kendisini de öldürmeyi düşünen Mekke müşrikleri başta olmak üzere tüm insanlığın gözleri önüne bir ibret levhası olarak konmaktadır.

Ayetlere bakıldığında olayın karşılıklı konuşma şeklinde olduğu, tarafların kendilerini haklı çıkarma amacıyla gerekçeler sunduğu ve deliller ortaya koyduğu görülmektedir. Her iki tarafın da grup şeklinde olduğu söylenebilir. Bu da tartışma yöntemini anımsatmaktadır. Aynı zamanda meselde anlatılan şehrin ileri gelenlerinden olan, elçileri tasdik edip imanını açıklayan ve kavmini imana davet eden kişinin cennetlik olması; inkârcıların ise cezayı hak etmeleri tartışma yönteminin bir özelliği olan sebep sonuç ilişkisi açısından değerlendirilebilir.

Kur'an'da tartışma, ilk insanın yaratılışı konusunda İblis'in Hz. Adem'e secde etmeyerek isyan etmesi başta olmak üzere, Hz. Musa ve Hz. İbrahim'in kavimleri arasında geçen meselelerde de bir çok yerde karşımıza çıkmaktadır.

Hz. İbrahim'in kavmiyle yaptığı fikri tartışmanın bir örneği şu şekildedir: *"Hani o, babasına ve kavmine, "Neye tapıyorsunuz?" diye sormuştu. "Putlara tapıyoruz ve onlara tapmaya devam edeceğiz" diye cevap verdiler. İbrâhim, "Peki ama" dedi, "Yalvardığınızda onlar sizi işitiyorlar mı? Yahut size fayda veya zarar verebiliyorlar mı?" "Hayır ama biz atalarımızı böyle yapar bulduk" dediler. İbrâhim dedi ki: "İyi de sizin ve önceki atalarınızın neye tapığınızı hiç düşündünüz mü? İyi bilin ki âlemlerin rabbi dışında tapıklarınız benim düşmanımdır; O, beni yaratan ve bana doğru yolu gösterendir. Beni yediren ve içirendir. Hastalandığım zaman bana şifa verendir. Canımı alacak olan, sonra beni yeniden diriltecek olandır. Hesap günü hatalarımı bağışlayacağını umduğum yine O'dur. Rabbim! Bana hikmet ver ve beni iyiler arasına kat."*¹⁵⁴

Ayetlerde Hz. İbrahim yaptığı açıklamalarla, sorduğu soru ve sunduğu ispatlarla kavmini Allah'a imana davet ettiği görülmektedir. Diğer tarafta ise

---

¹⁵⁴ Şuara suresi, 26/70-83.

kavminden ona karşı gelenlerin kendi durumlarını gerekçelendirdiği cevaplarda ayetlerde yer almaktadır. Böylece bir fikri tartışmanın din eğitiminde nasıl kullanılacağı örneklendirilmiştir.

2.3. Örnek Olay İncelemesi Yöntemi

Örnek olay inceleme, örnek problem çözme, örnek olay adlarıyla da anılır. Bu yöntem, sosyal ilişkilerle ilgili bir durumu, bir sorunu, bir olayı inceleme, olayın nedenlerini ortaya çıkararak, çeşitli çözüm yolları önerilmek istendiğinde olayı kişiselleştirmeden genel bir hava içinde ve sorun merkeze alınarak tartışılması amacıyla uygulanır. Bu yöntem sayesinde bireyin karar verme, seçme ve sonuca ulaşma ile ilgili yaşantı geçirmesi sağlanır.¹⁵⁵

Örnek olay inceleme yöntemiyle, bireyler gerçek yaşam sorunlarıyla tanışır. Bu yöntemde, sınıfa getirilmesi uygun ya da mümkün olmayan durumlar sınıfa temsili olarak getirilmiş olur. Örneğin; öğrencilere trafik olayları ile ilgili örnek olaylar sunmak, onların ilerde yaşayacakları olası sorunlara karşı önceden fikir edinmelerini sağlayabilir.¹⁵⁶

Bu yöntem sayesinde sosyal sorunlar karmaşık nitelikleriyle birlikte bir bütün olarak kavranabilir. Örnek olayda geçen sorun, bunun çözüm yolları, olayın kahramanlarının davranış biçimleri dikkatli incelendiğinde bir takım ilkeler çıkarılmaya yardımcı olur.¹⁵⁷

Örnek olay incelemesinde konuyla ilgili örnek, gerçek yaşanmış bir olay olabileceği gibi hayali bir olay da olabilir. Ancak bir örnek olay ne derece hayali olmaktan uzaksa ve gerçeğe ne derece yakınsa o kadar değer taşır ve hedeflenen sonuca ulaştırır.

Yaşanmış veya hikâye olarak anlatılan bir olayın ve olayın odaklandığı ana fikrin, öğretilecek konuyla doğrudan ilgili olması gerekir. Her olay, aynı zamanda

---

¹⁵⁵ Müriüvvet Bilen, *Plandan Uygulamaya Öğretim*, Ankara 1990, s. 92.

¹⁵⁶ Necdet Aykaç, a.g.e., s.108.

¹⁵⁷ Mehmet Zeki Aydın, a.g.e, s.238.

ondan çıkarılacak dersin zıddını da içerdiği için dikkatle incelenmeli, akla gelebilecek tüm sorulara cevap verebilecek şekilde seçilmelidir. Olayda geçen kahramanların durumu, onların davranışları, davranışların sebep ve sonuçları bütünüyle öğreticidir.¹⁵⁸

Dini ve ahlaki hükümleri içeren konularda, örnek olay incelemesi bireylerin, kendilerini daha objektif değerlendirmelerini sağlar ve davranışlarının nasıl olması gerektiğini belirlemede karar verirken ilkelere bağlı olmak gerektiğini fark eder. Böylece inanç-tutum, inanç-amel ilişkisi kavranır.

Örnek olay incelemesi, teorik bilgilerin uygulamada nasıl ortaya çıktığının somut bir göstergesidir. Kur'an'ı Kerim'de özellikle iman konularında yaşanmış ve yaşanması her zaman mümkün olan olaylardan hareket edilerek örneklerle mesaj verilir.

Yasin Suresi'nde bir önceki tartışma tekniğinde incelediğimiz 13-32. ayetler arasında bahsedilen kısasa söz konusu teknik için de örnek olabilir.

"(Ey Muhammed!) Onlara, o memleket halkını örnek ver. Hani oraya elçiler gelmişti. Hani biz onlara iki elçi göndermiştik de onları yalancı saymışlardı. Biz de onlara üçüncü bir elçi ile destek vermiştik. Onlar, "Şüphesiz biz size gönderilmiş elçileriz" dediler. Onlar şöyle dediler: "Siz de ancak bizim gibi insansınız. Rahmân hiçbir şey indirmemiştir. Siz sadece yalan söylüyorsunuz." (Elçiler ise) şöyle dediler: "Bizim gerçekten size gönderilmiş elçiler olduğumuzu Rabbimiz biliyor." "Bize düşen ancak apaçık bir tebliğdir." Dediler ki: "Şüphesiz biz sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık. Eğer vazgeçmezseniz sizi mutlaka taşlarız ve bizim tarafımızdan size elem dolu bir azap dokunur." Elçiler de, "Uğursuzluğunuz kendinizdendir. Size öğüt verildiği için mi (uğursuzluğa uğruyorsunuz?). Hayır, siz aşırı giden bir kavimsiniz" dediler. Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi ve şöyle dedi: "Ey kavmim! Bu elçilere uyun." "Sizden hiçbir ücret istemeyen kimselere uyun, onlar hidayete erdirilmiş kimselerdir." "Hem ben, ne diye beni yaratana kulluk etmeyeyim. Oysa siz de yalnızca ona döndürüleceksiniz." "Onu bırakıp da başka ilahlar mı edineyim? Eğer Rahmân bana bir zarar vermek istese, onların şefaati bana hiçbir fayda

---

¹⁵⁸ Suat Cebeci, a.g.e, s.314.

sağlamaz ve beni kurtaramazlar." "O takdirde ben mutlaka açık bir sapıklık içinde olurum." "Şüphesiz ben sizin Rabbinize inandım. Gelin, beni dinleyin!" (Kavmi onu öldürdüğünde kendisine): "Cennete gir!" denildi. O da "Keşke kavmim, Rabbimin beni bağışladığını ve beni ikram edilenlerden kıldığını bilseydi!" dedi. Kendisinden sonra kavmi üzerine (onları cezalandırmak için) gökten hiçbir ordu indirmedik. İndirecek de değildik. Sadece korkunç bir ses oldu. Bir anda söniüp gittiler. Yazık o kullara! Kendilerine bir peygamber gelmezdi ki, onunla alay ediyor olmasınlar. Kendilerinden önce nice nesilleri helak ettiğimizi; onların artık kendilerine dönmeyeceklerini görmediler mi? Onların hepsi de mutlaka toplanıp (hesap için) huzurumuza çıkarılacaklardır." ¹⁵⁹

Peygamberlere karşı gelerek iman etmeyenlerin hemen hemen her zaman aynı gerekçeler sunuyor olması ve sonlarının aynı olacağı; iman edip, inancı çerçevesinde mücadele edenlerin ise bu dünyada bazı sıkıntılar çekmekle birlikte ve fakat cennetle müjdelenmesi, Hz. Peygamber'in zamanında ve bütün zamanlarda yaşayanlara ve yaşanacaklara yönelik çok açık bir örnektir. Bu tür olayların incelenmesi ile verilen mesajın daha iyi kavranıp benimsenmesi sağlanmaya çalışılır. İslam dini insanlara hayatın bütün yönlerini kapsayacak tutum ve davranış ölçüleri getirdiği için, bu ölçüleri öğrenmenin en iyi yolu sözel anlatımların yanında yaşanmış örnek olayların da incelenmesidir. Çünkü örnek olay incelemesinde bilgiyi somutlaştırma etkisinin yanında olayda sergilenen tecrübelerin, beklenmedik durumlarda insanın nasıl davranması gerektiği konusunda örnek teşkil etme işlevi vardır.

Kur'an'da geçen peygamber kıssaları bu tekniği çok net bir şekilde örneklendirmektedir. Bunlardan Hz. Şuayb peygamberin ve kavminin anlatıldığı ayetler şu şekildedir: "Medyen'e kardeşleri Şuayb'ı (gönderdik). Dedi ki: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin; sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Size rabbinizden açık bir delil gelmiştir. Artık ölçüyü tartıyı tam yapın, insanların mallarının değerini düşürmeyin, düzene sokulduktan sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Eğer inananlar iseniz bunlar sizin için daha hayırlıdır." İnananları tehdit edip Allah yolundan alıkoyarak ve onu eğri göstermek maksadıyla her yolun başında (pusu kurup) oturmayın. Düşünün ki, siz az sayıdaydınız, sonra O sizi çoğalttı.

---

¹⁵⁹ Yasin Suresi 36/13-32.

Bozguncuların sonunun nasıl olduğunu da düşünün! Eğer içinizden bir grup bana gönderilene inanmış, bir grup da inanmamışsa, artık Allah aramızda hükmünü verinceye kadar sabredin! O, hükmedenlerin en iyisidir. Kavminden büyüklük taslayan önderler kesimi şöyle dediler: "Ey Şuayb! Ya seni ve seninle beraber inananları kesinlikle şehrimizden çıkaracağız veya mutlaka dinimize döneceksiniz!" Şuayb dedi ki: "İstemsek de mi? Doğrusu Allah bizi ondan kurtardıktan sonra tekrar sizin dininize dönersek Allah hakkında yalan uydurmuş oluruz. Rabbimiz Allah dilemedikçe sizin dininize dönmemiz bizim için olacak şey değildir! Rabbimizin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Biz sadece Allah'a dayanırız. Ey rabbimiz! Kavmimizle bizim aramızda adaletli hükmünü ver. Sen hüküm verenlerin en hayırlısısın. Kavminin inkârcı ileri gelenleri, "Eğer Şuayb'a uyarsanız o takdirde siz mutlaka hüsrana uğrarsınız!" dediler. Nihayet o şiddetli deprem onları yakalayiverdi de yurtlarında yere serilip kaldılar. Şuayb'ı yalanlayanlar sanki orada hiç yurt tutmamış gibi oldular. Böylece asıl hüsrana uğrayanlar, Şuayb'ı yalanlayanlar oldu. Şuayb onlardan ayrıldı ve (bu arada) "Ey kavmim!" dedi, "Ben size rabbimizin gönderdiği gerçekleri duyurdum ve size öğüt verdim. Artık kâfir bir kavme nasıl acırım!" Biz hangi ülkeye bir peygamber gönderdiysek mutlaka ora halkını, Allah'a yönelip yalvarsın yakarsınlar diye dert ve sıkıntıya uğratmışızdır. ”¹⁶⁰

Ayetlerde, Medyen halkının sosyal hayatındaki çöküşün yansımaları olan ticaret hayatındaki aldatmaca, inananlara yapılan zulüm ve haksızlıklar, büyüklük taslama ve tehditler sonrasında; Şuayb peygamberin iman dolu kararlı duruşuyla yapmış olduğu dua neticesinde, inanan halkın helakı anlatılmaktadır. Böylece inanan ve inanan kişi ve kişilikler arasında ki farklar ortaya konulmaktadır. Sonunda inananların Allah'a dayanan tutum ve davranışlarının onları koruduğu, inananların ise aynı hazine sonu yaşadığı vurgulanmaktadır. Bu örnek olay göstermektedir ki, Allah'a iman etmeyen ya da iman gerektirdiği değerleri yaşamayan bireylerde ahlaki çöküntü meydana gelmekte ve bu da sosyal çöküntünün temelini oluşturmaktadır.

---

¹⁶⁰ A'râf Sûresi, 7/85-94.

2.4. Gezi Gözlem ve İnceleme Yöntemi

Sınıf içi çalışmaları tamamlamak ve daha anlamlı kılmak amacıyla, bir olayı veya varlığı bulunduğu yerde ve doğal şartları içinde planlı bir şekilde inceleme yaparak öğrenme yoludur.¹⁶¹

Eğitime yapılan en eski eleştirilerden biri kapalı kapılar ardında gerçek dünyayı görmeden yapıyor olmasıdır. Bu yöntem bu eleştirilere kısmen cevap olabilir.¹⁶²

Öğretimde daha fazla duyu organına hitap etmek daha etkili ve kalıcı öğrenme sağlar. Bu yöntemle göz, kulak, koku alma, dokunma duyularının hepsine birden hitap etmek mümkün olabilir. Böylece olay ve nesnelere gerçek biçimleriyle doğru olarak öğrenme sağlanmış olur. Ayrıca öğrenme etkinliğini okul dışına taşıyan bu yöntemde öğrenci;

- 1- Varlıkların ve olayların gerçek hayatlarını ve oluş sebeplerini yerinde öğrenir.
- 2- Gerçek hayatında da çevresinde gördüklerinde ve okuduklarında ince ayrıntılara dikkat etmeyi öğrenir.
- 3- Varlıklar ve olaylar hakkındaki merakı artar.
- 4- Rapor tutmayı öğrenir.¹⁶³

Yaşantıların, olayların ve varlıkların buldukları yerde kendi doğal ortamlarında gözlenmesi ve incelenmesi suretiyle, onlarla ilgili bilgilerin öğrenilmesi veya öğretilmesidir. Hangi olayın veya varlığın inceleneceği öğretim amaçlarına uygun olarak tespit edilerek, bireylerin nesnel gerçekle yüz yüze gelmeleri, onu bütün yönleriyle kavramaları ve ondan kullanılabilir sonuçlar çıkarmaları sağlanmaya çalışılır. Gözlem yönteminde bireyler aktif öğrenme yaparak, kendi

---

¹⁶¹ Mehmet Zeki Aydın, a.g.e., s.280.

¹⁶² Mustafa Ergün, Ali Öztaş, *Öğretim İlke Ve Yöntemleri*, Ed. Birol Vural, *Öğretim Faaliyetlerinde Yöntem Teknik Ve Etkinlikler*, İstanbul 2005, s.147.

¹⁶³ A.g.e., s.148.

çabalarıyla bilgiye ulaşırlar; gördüklerini kendi önbilgileri doğrultusunda yeni bilgi ve duygular kazanırlar, ibretler ve hikmetler sezerler.¹⁶⁴

Din eğitimi açısından gözlem, Yaratana, varlığın yaratılış hikmetlerini kavramanın ve hayatı anlamlandırmanın, başlangıç noktasıdır. İnsan başta kendi vücudu olmak üzere, çevresindeki her şeyi inceleyerek gözlemleyerek Allah'ın yüceliğini fark edebilir. Kur'an'ı Kerim bu konuda muhataplarına çok açık örnekler vermektedir.

Kur'an kâinattaki yaratıkları ve gerçekleşen olayları ibret gözü ile inceleyip, insanları, onlar üzerinde düşünmeye, anlamaya ve anlamlandırmaya sürekli olarak yönlendirir.

Bu nedenle gözlem sadece bilgi edinme yolu değildir, o aynı zamanda inanç, duygu ve anlayış geliştirme açısından din eğitiminde önemli bir yere sahiptir. Yasin Suresi 33-44. ayetlerde kâinat kitabından yedi başlık halinde ayetler sunulmaktadır. Bu ifade de geçen kâinat kitabı konusunu Okuyan şu şekilde açıklamıştır: Yüce Allah'ın temelde üç kitabı vardır; İlki, vahye konu olan ve bütün peygamberlere gönderilen mesajlar anlamında “tenzili kitap” tır; bu kitaba “okunan, indirilen veya öğretilen kitap” da denilir. İkincisi, kâinata koyduğu kanunlar anlamında “tekvini kitap” tır; buna “kâinata yazılmış veya gözlemlenen kitap” da denilebilir. Bu kitabın ayetleri yaratılmış olan her şeydir. Üçüncü kitap ise tekvini kitabın alt başlığı olarak kabul ettiğimiz “insan kitabı” dır. İnsan kitabının ayetleri arasında onun bedensel yapısı ruhsal donanımı, yaşadığı olaylar ve ders alınacak kıssalar vs. sayılabilir. Bu üç kitabın da sahibi Yüce Allah'tır ve bu üç kitapla da O'na yönelip hakkı bulmak insanlardan istenmektedir. Hepsini birlikte okumak, gerçeğe ulaşmada önemli avantajlar sağlayacaktır. Çünkü sahibi, yaratıcısı, programlayıcısı ve idare edicisi aynı olan üç kitabın birbiriyle çelişmesi kesinlikle mümkün değildir. Kur'an, hakka ulaşmanın en kestirme yolunu kâinat ve insan kitaplarını tanıyıp anlamak şeklinde belirlemekte, böylece insanlığa somut âlemden soyut olana ulaşmanın yolunu

---

¹⁶⁴ Suat Cebeci, a.g.e., s.313.

göstermektedir. Bir anlamda maksat, kâinat kitabının konularından dersler çıkartarak Kur'an'ın gerçek oluşunu ortaya koymaktır.¹⁶⁵

“Ölü toprak onlar için bir delildir. Biz onu diriltir ve ondan taneler çıkarırız da onlardan yerler Meyvelerinden yesinler diye biz orada hurmalıklar, üzüm bağları var ettik ve içlerinde pınarlar fışkırttık. Bunları onların elleri yapmış değildir. Hâlâ şükretmeyecekler mi? Yerin bitirdiği şeylerden, insanların kendilerinden ve (daha) bilemedikleri (nice) şeylerden, bütün çiftleri yaratanın şanı yücedir.”¹⁶⁶

Yukarıda verilen ayetlerde Allah öncelikle insanın üzerinde yaşadığı ve yaşamını sürdürmek için en temel ihtiyacı olan beslenme ihtiyacını da sağladığı, ölü toprağın gözlemlenmesini istemektedir. Burada ölü toprak benzetmesi yeniden canlanma konusunda bir mesaj içermektedir. Ölü topraktan yaşamın devamını sağlayan Allah, insanlığında yeniden canlanmasını sağlamaya elbette muktedirdir. Maksat mahşere inanmayı sağlamak, inananların da imanını güçlendirmektir. Ayrıca Allah 36. ayette, kâinatta insanın bildiği ve bilmediği nice şeyleri çift yarattığını bildirerek, bu çiftlerin hepsinin yaratılmışlık özelliğine, dolayısıyla bunları yaratanın tek olduğuna dikkat çekmektedir.

“Gece de onlar için bir delildir. Gündüzü ondan çıkarırız, bir de bakarsın karanlık içinde kalmışlardır. Güneş de kendi yörüngesinde akıp gitmektedir. Bu mutlak güç sahibi, hakkıyla bilen Allah'ın takdiri(düzenlemesi)dir. Ayın dolaşımı için de konak yerleri (evreler) belirledik. Nihayet o, eğrilmiş kuru hurma dalı gibi olur. Ne güneş aya yetişebilir, ne de gece gündüzü geçebilir. Her biri bir yörüngede yüzmektedir.”¹⁶⁷ Ayetlerde gece-gündüz, ay ve güneş ile ilgili bilgiler verilerek, insanlar incelemeye ve düşünmeye teşvik edilmektedir. Kur'an güneş ve aya temas ederken, Allah'ın ilminin kuşatıcılığına, kudretine, insanlara verdiği nimet ve imkânlarla dikkat çekmektedir. Topraktan başlayarak gökyüzüne vurgu yapan Allah adeta bize tüm mekânların ve zamanların sahibinin kendisi olduğunu bildirmektedir.

“Onların soylarını dolu gemide taşımamız da onlar için bir delildir. Biz onlar için o gemi gibi binecekleri nice şeyler yarattık. Biz istesek onları suda boğarız da

---

¹⁶⁵ Mehmet Okuyan, a.g.e., s.137.

¹⁶⁶ Yasin Suresi, 36/33-36.

¹⁶⁷ Yasin Suresi, 36/ 37-40.

kendileri için ne imdat çağrısı yapan olur, ne de kurtarılırlar. Ancak tarafımızdan bir rahmet olarak ve bir süreye kadar daha yaşasınlar diye kurtarılırlar."¹⁶⁸

Yukarda verilen ayetlerde suyun kaldırma kuvvetine, suyu insanların taşıma aracı olarak kullanabilmesine ve yine benzer taşıma araçlarına dikkat çekmektedir. Allah'ın kudreti sayesinde, verdiği ömür fırsatı nedeniyle insanların boğulmadığını hatırlatarak, yine insanın taşıtlar yapma becerisinin Allah'ın yaratıcılığının doğrudan bir ifadesi olduğunu belirtir.

*"Görmediler mi ki biz onlar için, ellerimizin (kudretimizin) eseri olan hayvanlar yarattık da onlar bu hayvanlara sahip oluyorlar. Biz o hayvanları kendilerine boyun eğdirdik. Onlardan bir kısmı binekleridir, bir kısmını da yerler. Onlar için bu hayvanlarda (daha pek çok) yararlar ve içecekler vardır. Hâlâ şükretmeyecekler mi?"*¹⁶⁹ Ayetlerde yine kâinat kitabına dönerek hayvanlar âleminden bahsedilmekte ve onların insanların hizmetine sunulmuş olmasının ayrıca bir lütuf olduğu vurgulanmaktadır.

*"İnsan, bizim kendisini az bir sudan (meniden) yarattığımızı görmedi mi ki, kalkmış apaçık bir düşman kesilmiştir. Bir de kendi yaratılışını unutarak bize bir örnek getirdi. Dedi ki: "Çürümüşlerken kemikleri kim diriltecek?" De ki: "Onları ilk defa var eden diriltecektir. O her yaratılmışı hakkıyla bilendir."*¹⁷⁰ Ayetlerde insanın anne karnında ki yaratılış evresinin başlangıcıyla en önemli gözlem konularından biri hatırlatılmaktadır. Yoktan var olma gözlemlendiğinde mahşerdeki yeniden dirilişe şüpheyile bakanların durumuna dikkat çekilmiştir.

*"O, sizin için yeşil ağaçtan ateş yaratandır. Şimdi siz ondan yakıp duruyorsunuz."*¹⁷¹ Bu ayette yemyeşil ağaçtan ateşin çıkmasının gözlemlenmesini istemektedir. Bu ayetin tefsirinde, "zıtlardan yeni bir zıt yaratma" anlamında olduğu "yeşil yani ıslak ağaçtan ateşin yaratıldığı" ifade edilerek, söndürücü suyun yakıcı ateşe kaynaklık ettiği bildirilmektedir şeklinde açıklanmaktadır.¹⁷²

---

¹⁶⁸ Yasin Suresi, 36/ 41-44.

¹⁶⁹ Yasin Suresi, 36/ 71-73.

¹⁷⁰ Yasin Suresi, 36/ 77-79.

¹⁷¹ Yasin Suresi, 36/ 80.

¹⁷² Bayraktar Bayraklı, a.g.e., s. 47

Kur'an'ı Kerim'de kâinat, hem ahireti inkâr edenlere hem de bütün muhataplara yönelik bir laboratuvar alanı gibi sunulmaktadır. Örneğin *“Kuşkusuz, göklerin ve yerin yaratılışında, gece ve gündüzün değişmesinde, insanlara fayda veren yüklerle denizde seyreden gemilerde, Allah'ın gökten indirerek onunla ölü haldeki toprağa can verdiği ve orada her çeşit canlının yetişmesini sağladığı yağmurda, rüzgârları ve gökle yer arasında emre hazır bekleyen bulutları evirip çevirip yönlendirmesinde aklını işleten bir topluluk için elbette nice deliller vardır.”*¹⁷³ ayetinde Allah, insanın hayatıyla birebir bağlantısı olan doğa olaylarındaki oluşumlara ve değişimlere dikkat çekmektedir. Böylece eğitim ilkelerinden biri olan yakından uzağa ilkesine dayalı bir öğretme yapılmaktadır. İnsan ilk olarak kendine en yakın olan durum ve olaylardan etkilenir ve öğrenmeye başlar. İnsan yaşamını gece ve gündüze dayalı olarak planlar. Bu nedenle ayette, ilk olarak hayattaki en önemli etken olan gece gündüz üzerinde düşünülmesi ve ibret alınması istenmektedir. Toprağın mevsim geçişlerine göre gösterdiği değişimler, ahiretteki yeniden diriliş için en güzel ve açık ispattır.

2.5. Soru-Cevap Tekniği

Soru cevap yöntemi en çok kullanılan ve en eski yöntemlerdendir. Bilme ve öğrenme ihtiyacını uyandırmak, öğretilecek konuya muhatabın dikkatini çekerek, önce sorular sorup sonra cevaplar vererek öğretme şeklidir. Bir konu hakkında özel sorular sorarak, cevapların muhataplarla birlikte aranması böylece öğrenme işleminin aktif hale getirilmesidir. Bireyin kendi çabasıyla bilgiye ulaşmasını, o bilgiyi sahiplenmesini ve kanaat haline getirmesini sağlar. Bu yöntem bilginin iyi öğrenilmesini ve kalıcı olmasını sağlayan yöntemlerden biridir.¹⁷⁴

Klasik soru cevap yöntemi, ezber amaçlı kullanıldığı için çok eleştiriler almıştır. Bu yüzyılın ilk yarısında başlayan ve süren çalışmalar sonucunda yetersizlikleri ve sakıncalarının büyük oranda giderilmesiyle soru cevap yöntemi yeni özellikler kazanmıştır. Sadece tekrar amaçlı kullanımdan çıkılarak, her şeyden

---

¹⁷³ Bakara Suresi, 2/164.

¹⁷⁴ Suat Cebeci, a.g.e., s.311.

önce incelemeye ve araştırmaya yönelten bir teknik olarak kullanılmaya başlanmıştır.¹⁷⁵

Öğrenme kişinin bizzat kendisinin etkin olmasıyla gerçekleşen bir süreçtir. Bu sürece insan bir kılavuz (öğreten) yardımıyla girer. Öğrenme etkinlik gerektirir. Bireyi zihinsel etkinliğe yönelten birçok uyarıcıdan birisi de sorudur. Öğretimde sorunun yeri ve önemi eskiden beri bilinmektedir. Eğitimde sorular olmadan bir öğrenme ve öğretme durumu düşünülemez.¹⁷⁶

Kur'an'da da karşımıza pek çok soru ve cevabı çıkmaktadır. Bayraktar'a göre Allah'ın ilk terbiye metodu diyebileceğimiz bu yöntemin kullanılışı çeşitlilik içermektedir. Bunlar;

Hatırlatma: Bu yöntemle ya Allah'ın nimetleri hatırlatılır ya da atalarının kötü duygu, düşünce ve davranışları hatırlatılır. *"Yoksa sizden öncekilerin çektikleriyle karşılaşmadan cennete girebileceğinizi mi sandınız? Onlar öylesine yoksulluk ve sıkıntı çekmişler, öyle sarsılmışlardı ki peygamber ve yanındakiler, "Allah'ın yardımı ne zaman gelecek?" diye niyaz etmişlerdi. Bilesiniz ki Allah'ın yardımı yakındır."*¹⁷⁷ İsrailoğullarına yönelik hatırlatmalar, imanın bir nimet olduğu ya da önceki toplumların yaşadıkları sıkıntılara en açık örneklerdendir.

Uyarma ve açıklama: Bu tespit şekli Kur'an'da en fazla kullanılan soru şeklidir. Önce soru sorularak dikkat çekilir, konunun önemi fark ettirilir ve sonra arkasından cevap verilir.

Mesela En'am suresi 12. ayet " Göklerde ve yerde olanlar kimindir? " diye sor. De ki: " Allah'ın'dır. O, kendi üzerine rahmeti yazmıştır. Sizi, gerçekleşmesinde asla şüphe olmayan kıyamet gününde mutlaka toplayacaktır. Kendilerini ziyan edenler var ya, işte onlar inanmazlar."

Duygusal boyutlu sorular: Bu soru şeklinde insani duygulara veya vicdani tepkilere dayanan bir hitap vardır. Doğru yolu gösterme ve güzel davranışlara yönlendirme konusunda etkilidir. Bu tür ayetlerde Allah'a bağlanma, itaat, O'nun

---

¹⁷⁵ Mehmet Zeki Aydın, a.g.e., s.286.

¹⁷⁶ A. Ferhan Oğuzkan, *Orta Dereceli Okullarda Öğretim*, Ankara 1985, s.147.

¹⁷⁷ Bakara suresi. 2/214.

yüceliğini fark etme; “Yedi göğü birbiriyle tam bir uygunluk içinde yaratan O’dur. Rahmânın yaratışında hiçbir uyumsuzluk göremezsin. Gözünü çevir de bir bak, bir bozukluk görebiliyor musun? Sonra gözünü tekrar tekrar çevir de bak; (kusur arayan) göz aradığını bulamadan bitkin olarak sana dönecektir.”¹⁷⁸, azarlama ve kınama karşısında pişmanlık; “Ey iman edenler! Size ne oldu ki, "Allah yolunda seferber olun" denilince yerinize çakılıp kaldınız; yoksa âhiretten vazgeçip de dünya hayatıyla yetinmeye razı mı oldunuz? Hâlbuki dünya hayatının sağladığı fayda âhiretinkine göre pek azdır.”¹⁷⁹ gibi konular vurgulanır.

Delili ispat için tartışma: Bu soru şekillerinde ise amaç inanmayanlara karşı delili ispat, onlara iman ve tevhit inancını fark ettirmek, ahireti ve Hz. Muhammed’in peygamberliğini kabul ettirerek, putlarının batıl olduğunu ve peygamberin sözlerinin doğru olduğunu itirafa yönlendirmektir.¹⁸⁰ Örneğin, “Biz, senden önce de hiçbir beşere ebedîlik vermedik. Şimdi sen ölürsen, sanki onlar ebedî mi kalacaklar?”¹⁸¹

Kur’an’ı Kerim’de sürekli soru ayetlerinin olması muhatabın zihninin canlı kalmasını ve sonrası için merak duygusunun uyanmasını sağlamaktadır. Konumuz olan Yasin Suresi’nde 12 soru ayeti tespit edilmiştir. Ayet sırasına göre şimdi bu soruları inceleyelim:

*Elçiler de "Uğursuzluğunuz kendinizdendir. Size öğüt verildiği için mi (uğursuzluğa uğruyorsunuz?). Hayır, siz aşırı giden bir kavimsiniz" dediler.*¹⁸²

İlk olarak 19. ayette karşımıza bir soru çıkmaktadır; 13. ayetle başlayan Darb-ı meselde inkârcılar gönderilen peygamberleri inkâr etmekte ve üstelik başlarına gelen uğursuzlukların –yağmur yağmaması ve sonucunda kıtlık- da peygamberler yüzünden geldiğini iddia etmektedir. Bu suçlamalara karşılık peygamberler “Size öğüt verdiği için mi uğursuzluğa uğradınız?” sorusunu sorarak inkârcıları düşünmeye teşvik ederek, gafletlerini fark ettirmeye çalışmışlardır. Devamında ise “Hayır! Siz aşırı giden bir topluluksunuz.” cevabı verilerek hataları gözler önüne serilmektedir.

---

¹⁷⁸ Mülk suresi 67/3,24-25.

¹⁷⁹ Tevbe suresi 9/38.

¹⁸⁰ M. Faruk Bayraktar, a.g.e., s.38-39.

¹⁸¹ Enbiyâ Suresi, 21/34.

¹⁸² Yasin Suresi 36/19.

Yine Darb-ı meselin devamında 22. ayette bir soru karşımıza gelmektedir. Şehrin ileri gelenlerinden bir adam gelerek kavmini peygamberlere inanmaya davet etmekte ve inkârcılara “*Hem ne diye beni yoktan var eden ve sizin de dönüp kendisine varacağınız Allah’a kulluk etmeyeyim ki?*”¹⁸³ diyerek hitabına devam etmektedir. Bu soruyla muhatapların kendi durumlarını ve hayatlarını sorgulaması gerektiği anlatılmaya çalışılmıştır. Soruda öncelikle ben dili kullanılarak, tebliğin başında karşı taraftakiler suçlanmamaya, karşıdakilerin öfkeleri ve nefretleri tahrik edilmemeye, haktan daha fazla uzaklaşmalarına neden olmamaya önem verilmiştir. Aynı zamanda sorunun ikinci kısmında Allah’ın yaratıcı olması ve dönüşün O’na olacağı ifadeleriyle, Allah’a ve ahiret gününe imanın gerekliliği vurgulanmaktadır.¹⁸⁴

“*Onu bırakıp da başka ilahlar mı edineyim? Eğer Rahmân bana bir zarar vermek istese, onların şefaati bana hiçbir fayda sağlamaz ve beni kurtaramazlar.*”¹⁸⁵

23. ayette “O’nun peşi sıra ilahlar edinir miyim hiç!” diyerek bilge kişinin kendi üzerinden, “inkari soru” tekniğine örnek verilebilecek bir soru cümlesi görülmektedir. Cümlenin tersinin doğru olduğu vurgulanmaya çalışılmakta, “O’nu (Rahman’ı) bırakıp başka ilahlar edinmem” denilmektedir.

“*Meyvelerinden yesinler diye biz orada hurmalıklar, üzüm bağları var ettik ve içlerinde pınarlar fişkırttık. Bunları onların elleri yapmış değildir. Hâlâ şükretmeyecekler mi?*”¹⁸⁶

Yasin Suresi 35. ayetteki soruya baktığımızda bir hatırlatma ve uyarı sorusu olduğu görülmektedir. 33. ayette ölü toprak ifadesiyle başlayan, sonrasında bu ayete kadar toprakta can bulan ve bize can katan nimetler hatırlatıldıktan sonra “...Hala şükretmeyecekler mi?” sorusuyla nimetler karşısında yapmamız gereken davranış da hatırlatılmaktadır.

Yasin Suresi 48. ayette “Ve şöyle derler: Şayet gerçekten doğru söylüyorsanız, o vaad (ettiğiniz azap) ne zamanmış?” Bu soru ayetiyle müşrikler

---

¹⁸³ Yasin Suresi 36/22.

¹⁸⁴ Mehmet Okuyan, a.g.e., s.120.

¹⁸⁵ Yasin Suresi 36/23.

¹⁸⁶ Yasin Suresi 36/33-35.

inkârcılıklarını ve alaycılıklarını mahşerle ilişkilendirmekte ve vadedilen azabın gelmeyeceğini ifade etmektedirler.

“Şöyle derler: "Vay başımıza gelene! Kim bizi diriltip mezarımızdan çıkardı? Bu, Rahman'ın vaad ettiği şeydir. Peygamberler doğru söylemişler."”¹⁸⁷

Yasin Suresi 52. ayet “Derler ki: Vay başımıza gelenler! Bizi yattığımız yerden kim diriltip kaldırdı?” sorusuyla başlar. Devamı 48. ayette ki sorunun cevabı olarak da görülebilir. Bu soruyla inkârcıların yeniden düşünmelerini, nasıl bir hata içinde olduklarını fark etmelerini ve aynı zamanda inkârda ısrarcı oldukları takdirde kıyamet sonrası yaşayacakları pişmanlıkları anlatılmaktadır.

“Ey ademoğulları! Ben size, şeytana kulluk etmeyin. Çünkü o sizin için apaçık bir düşmandır. Bana kulluk edin. İşte bu dosdoğru yoldur, diye emretmedim mi? Andolsun, o sizden pek çok nesli saptırmıştı. Hiç düşünmüyor muydunuz?”¹⁸⁸

Yasin Suresi 61-62. ayetlerde kıyamet sonrası insanların sorgulandığı zamana ait kesitler aktarılmakta; Allah daha önce şeytana uyulmaması gerektiği konusunda uyarılarını hatırlatarak “...hiç aklınızı kullanmıyor muydunuz?” sorusuyla, akıllı insanların bu yanılgıya düşmemeleri gerektiğini fark etmelerini istemektedir. Din eğitiminde akıl sorumlu olmanın ilk şartıdır. Kur’an’da da sık sık “hiç düşünmez misiniz?”, “akletmez misiniz?” gibi ifadelerle yer veren Allah kullarının akıllarını kullanarak doğru yola ulaşacaklarının bilgisini vermektedir.

Yasin Suresi 66. ayette “Dileseydik gözlerini kör ederdik de yolu bulmak için çabalayıp dururlardı; ama o takdirde nasıl görebileceklerdi ki?”¹⁸⁹ ifadesiyle bir uyarma ve açıklama sorusu yer almaktadır. Adeta Allah insanların artık gözlerini açmaları için, kendi kudretine vurgu yapmaktadır.

Yasin Suresi 68. ayette “Kime uzun ömür verirse onu yaratılış çizgisinde tersine çeviririz. Hiç düşünmezler mi?”¹⁹⁰ sorusunu yönelterek insanları tekrar tekrar kendi yaşamları üzerinden düşünmeye çağırılmaktadır.

---

¹⁸⁷ Yasin Suresi 36/52.

¹⁸⁸ Yasin Suresi 36/60-62.

¹⁸⁹ Yasin Suresi 36/66.

¹⁹⁰ Yasin Suresi 36/68.

“Görmediler mi ki biz onlar için, ellerimizin (kudretimizin) eseri olan hayvanlar yarattık da onlar bu hayvanlara sahip oluyorlar. Biz o hayvanları kendilerine boyun eğdirdik. Onlardan bir kısmı binekleridir, bir kısmını da yerler. Onlar için bu hayvanlarda (daha pek çok) yararlar ve içecekler vardır. Hâlâ şükretmeyecekler mi?”¹⁹¹

Yasin Suresi 71-73. ayetler arasında hayvanların insanlar için farklı faydaları olan nimetler olduğu hatırlatılarak “... hala şükretmeyecekler mi?” sorusuyla yine uyarı ve farkındalık oluşturma çabası görülmektedir.

“İnsan, bizim kendisini az bir sudan (meniden) yarattığımızı görmedi mi ki, kalkmış apaçık bir düşman kesilmiştir. Bir de kendi yaratılışını unutarak bize bir örnek getirdi. Dedi ki: “Çürümüşlerken kemikleri kim diriltecek?”¹⁹²

“Gökleri ve yeri yaratan Allah'ın, onların benzerini yaratmaya gücü yetmez mi? Evet yeter. O, hakkıyla yaratandır, hakkıyla bilendir.”¹⁹³

Yasin Suresi'nin 77-78 ve 81. ayetlerinde surenin sonuna doğru konuyu tekrar insanın kendisine getirmekte, nasıl yaratıldığını, yoktan var edildiğini bilen insanın yeniden dirilmeyi sorgulayışını sorgulamaktadır. “Gökleri ve yeri yaratan Allah onların benzerini yaratmaya kadir değil mi? Elbette öyledir. O eşsiz yaratıcıdır, her şeyi bilir.”¹⁹⁴ açıklamalı sorusuyla bütün sorulara cevap vermektedir.

Soru cevap tekniği derste, öğrencinin dersi anlama becerisini yoklama ve değerlendirme, dersi tekrar etme ve güdüleme, yapıcı düşünceye özendirme, düşünceleri bir düzen içinde anlatabilme, önemli bir noktaya dikkat çekme amaçlarıyla kullanılabilir.¹⁹⁵

Yasin Suresi'nde yukarıda verilen örneklerden anlaşıldığı üzere Allah zaman zaman insanların sorduğu sorulara cevaplarıyla birlikte yer verirken zaman zaman muhtemel sorulara da yer vermiş ve bunları cevaplayarak muhataplarını

---

¹⁹¹ Yasin Suresi 36/71-73.

¹⁹² Yasin Suresi 36/78-79.

¹⁹³ Yasin Suresi 36/81.

¹⁹⁴ Yasin Suresi 36/81.

¹⁹⁵ Necdet Aykaç, a.g.e., s.74.

aydınlatmıştır. Soru cevap şeklinde ilerleyen ayetler muhatapların öğrenmelerinin hızlı ve kalıcı olmasını sağlar.

2.6. Buldurma Yöntemi

Buldurma yöntemi, bireyin belli bir konuyla ilgili mevcut bilgilerinden hareketle, soru cevap tekniğini kullanarak, yeni bulgulara ulaşmasını sağlayan, güdüleyici bir öğretim yoludur. Sokrates, Sokrat yöntemi ve Sokratik yöntem adları da verilen bu yöntem, Sokrates'in felsefi tartışmalarda uyguladığı yöntemin öğretime uyarlanmış şeklidir. İnsan dünyaya geldiği andan itibaren sürekli bir şeyler öğrenir. Her yeni öğrenilen bilgi, eski bilgi, beceri ve tutumların üzerine bina edilir.¹⁹⁶

Buldurma yönteminin faydaları şu şekilde sıralanabilir:

1. Zihin yeteneklerinin gelişmesini sağlar.
2. Muhatabın dikkatini uyanık tutar ve canlı olmalarını sağlar.
3. Eski bilgilerin tekrar edilmesine ve pekiştirilmesine yardımcı olur.
4. Öğrenme seviyesini bilgi seviyesinden, kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme seviyelerine taşır.
5. Kalıcı öğrenmeyi sağlar.
6. Kişisel yaşantılar ile işlenen konular arasında ilişki kurularak, gerçek yaşama dair genellemeler yapılmasına yardımcı olur.
7. Bireyde değerlendirme yeteneğinin gelişmesine katkıda bulunur.
8. Önceden öğrenilen bilgilerin yeni alanlara transfer edilmesiyle, yeni öğrenilecek konunun öğrenilmesini kolaylaştırır.
9. Güdülenmeyi yani öğrenme isteğini artırır.
10. Hoşgörülü bakış açısını geliştirir.
11. Birlik ve beraberlik duygusunu güçlenmesini sağlar.¹⁹⁷

---

¹⁹⁶ Mehmet Zeki Aydın, a.g.e., s.330.

¹⁹⁷ A.g.e., s.333.

Buldurma yönteminde öğrencilerin her yerden aldığı bilgileri ve tecrübeleri kullanması söz konusudur. Bu eski bilgiler yeni bilgileri öğrenmede köprü görevi üstlenir. Bu yöntem kavram, ilke ve genellemelerin öğretiminde etkin ancak tarihi olay ve olguların öğretiminde etkin değildir.¹⁹⁸

*Ölü toprak onlar için bir delildir. Biz onu diriltir ve ondan taneler çıkarırız da onlardan yerler Meyvelerinden yesinler diye biz orada hurmalıklar, üzüm bağları var ettik ve içlerinde pınarlar fışkırttık. Bunları onların elleri yapmış değildir. Hâlâ şükretmeyecekler mi?*¹⁹⁹

Yasin Suresi 33-35. ayetlerinde “ölü toprak” ifadesiyle başlayan Allah, topraktan çıkan nimetlere ve suya işaret ederek, ölünce toprak olacak bedeninin nasıl canlanacağını buldurmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda bütün varlıkların çifter yaratılması bilgisiyle sadece kendinin tek olduğunun vurgusunu yapmaktadır.

*Onların soylarını dolu gemide taşımamız da onlar için bir delildir. Biz onlar için o gemi gibi binecekleri nice şeyler yarattık. Biz istesek onları suda boğarız da kendileri için ne imdat çağrısı yapan olur, ne de kurtarılırlar. Ancak tarafımızdan bir rahmet olarak ve bir süreye kadar daha yaşasınlar diye kurtarılırlar.*²⁰⁰

Yasin Suresi'nin 41-44. ayetlerin de suyun kaldırma kuvvetine, deniz yoluyla taşıma yapılmasına ve insanın ömrünün olmasına dikkat çekilerek Allah'ın rahmeti ve yüceliği fark ettirilmektedir.

*“İnsan, bizim kendisini az bir sudan (meniden) yarattığımızı görmedi mi ki, kalkmış apaçık bir düşman kesilmiştir. Bir de kendi yaratılışını unutarak bize bir örnek getirdi. Dedi ki: “Çürümüşlerken kemikleri kim diriltecek? De ki: “Onları ilk defa var eden diriltecektir. O her yaratılmışı hakkıyla bilendir.”*²⁰¹

Yasin Suresi'nin 77-79. ayetlerinde insanın anne karnında ki yaratılışını hatırlatarak, öldükten sonra tekrar diriltmenin daha kolay olduğu vurgulanmaktadır. İnsanın kendi yaratılışını düşünmesi bile hem kendinin hem de bu dünyanın nasıl bir mucize olduğunu ve yaratıcıyı işaret ettiğini fark etmesine yardımcı olabilir. Bunu

¹⁹⁸ Mehmet Zeki Aydın, a.g.e., s.332.

¹⁹⁹ Yasin Suresi 36/33-35.

²⁰⁰ Yasin Suresi 36/41-44.

²⁰¹ Yasin Suresi 36/77-79.

fark edemeyenler ancak Allah'ın dediği gibi "akletmeyenler" ve "düşünmeyenler" olabilir.

*"O, sizin için yeşil ağaçtan ateş yaratandır. Şimdi siz ondan yakıp duruyorsunuz."*²⁰²

Yasin Suresi 80. ayette yemyeşil ağaçtan çıkan ateş örneğiyle, ölüden dirinin çıkacak olmasıyla ilgili tereddütlere ve itirazlara karşı birbirine tamamen zıt görünen iki özellikten ve birincinin ikinciye dönüşmesinden söz edilmektedir. Islaklık ve ateş ayette ağaç için yeşil sıfatının kullanılması renk belirtmek için değil, bu durumdaki ağacın temel özelliği olan ıslaklığa dikkat çekmek içindir.²⁰³

Bu yöntem din öğretiminde merak ve ilginin devamlı olmasını sağlamaktadır. Kur'an'ın geneline bakıldığında Allah'ın insanları sürekli olarak hem kendilerini hem de etrafında olup bitenleri, geçmişte ve yaşadıkları zamanda gerçekleşen olay ve durumları incelemeye ve düşünmeye yönlendirdiği görülür. Örneğin İsra Suresi'nde *"Biz geceyi ve gündüzü (kudretimizi gösteren) iki alâmet yaptık. Rabbinizden lütuf isteyebilirsiniz, yılların sayısını ve hesabını bilesiniz diye gece alametini giderip gündüz alametini aydınlatıcı kıldık. İşte biz her şeyi açıkça anlattık."*²⁰⁴ buyrulur. Bu ayetle Allah, insanların yaşamını planladıkları zamana dikkat çekerek kendi büyüklüğünü fark ettirmektedir. Böylece bilinenden yola çıkarak, bilinmesi gereken hakkında bilgi verilmektedir. İnsan gece gündüze göre işlerini ayarlar, hayat akışı zamana göre belirlenir. Bu zaman algısı olmadan hiçbir şeyin düzenli devam etmesi beklenemez. Bu durumun ayarlanmasını sağlayan ve gece gündüzü birbirine karıştırmadan devam ettiren Allah'ın kudretidir. Yani gece ve gündüzü düşünmek bile Allah'ın kudretini bulmak için yeterlidir.

2.7. Karşılaştırma Yöntemi

Kişilerin, varlıkların benzer veya farklı yanlarını incelemek amacıyla yapılan kıyaslamaya karşılaştırma denir. Diğer bir ifadeyle karşılaştırma, aralarında ilişki bulunan varlık ya da kavramları ortak ya da farklı yönleriyle anlatmaktır.

---

²⁰² Yasin suresi 36/80.

²⁰³ DİB, *Kur'an Yolu Meali*, Ankara, 2014, s. 444.

²⁰⁴ İsra suresi, 17/12.

Karşılaştırmada yalnızca iki varlık ya da kavram arasındaki karşıtıklardan yararlanılmaz. Bu anlatım yönteminde benzerliklerden önemli ölçüde yararlanma yoluna gidilir. Varlıklar ve kavramlar karşılaştırılırken cesur-korkak, tembel-çalışkan, karamsar-iyimser, sağlam- dayanıksız, genç-yaşlı vb. yönlerden kıyaslama yapılır. Bu yolla dile getirilen düşünce, varlık veya kavram daha somut şekilde anlatılmış olur.²⁰⁵

Karşılaştırma Kur'an'da, insanların algı gücünü artırmak ve doğruyu yanlıştan ayırt etmeyi sağlamak amacıyla çok sık başvurulan bir yöntem şeklidir. Aynı zamanda bilgi edindirme yolu olarak da zaman zaman karşılaştırma kullanılmaktadır. Karşılaştırma yapılan konu üzerinde zihnin yoğunlaşması sağlanır. Böylece muhakeme ve mukayese yapabilen birey, anlatılmak istenen gerçeği daha net görebilir.²⁰⁶

Kur'an'ın üslubuna bakıldığında, önce karşılaştırılacak varlıklarla ilgili bilgi verdiği, ayrıntılı bir şekilde tanıttığı gözlenebilir. Çünkü hakkında bilgi sahibi olunmayan bir konuda karşılaştırma yapılması yanıltıcı olabilir. Bu nedenle karşılaştırma yapılacak konular hakkında bilgiye ihtiyaç vardır. Bu bilgi ne kadar fazlaysa karşılaştırma da o kadar kolay ve sağlıklı olacaktır.²⁰⁷

İnanç, fikir ve davranış, bunlardan hangisi olursa olsun insanların eğilimleri tercihlerini yansıtır. Bu tercihler bilinçli karşılaştırmaların ürünüdür. Kur'an, insanların gerek eşya ve olaylar arasında, gerekse davranışları arasında bir tercih yaparken güzel ile çirkini, doğru ile yanlış çok iyi ayırt etmelerini istemekte, bu konuda onları bilinçlendirmeye çalışmaktadır.²⁰⁸

Yine Yasin Suresi'nde *“Kur'an, ataları uyarılmamış, bu yüzden de gaflet içinde olan bir kavmi uyarman için mutlak güç sahibi, çok merhametli Allah tarafından indirilmiştir. Andolsun, onların çoğu üzerine o söz (azap) hak olmuştur. Artık onlar iman etmezler. Onların boyunlarına demir halkalar geçirdik, o halkalar çenelerine dayanmıştır. Bu sebeple kafaları yukarıya kalkık durumdadır. Biz onların*

---

²⁰⁵ <https://www.edebiyatogretmeni.org/karsilastirma>, (03.02.2018).

²⁰⁶ İdris Ertürk, *Rahman Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2008, s. 42.

²⁰⁷ Yaşar Fersahoğlu, *Kur'an'da Zihin Eğitimi*, 2. Baskı, Marifet Yay. İstanbul, 1998, s.480.

²⁰⁸ A.g.e. s. 483.

önlerine bir set, arkalarına da bir set çekip gözlerini perdeledik. Artık görmezler. Onları uyarsan da uyarmasan da onlar için birdir, inanmazlar. Sen ancak Zikr'e (Kur'an'a) uyanı ve görmediği halde Rahmân' dan korkan kimseyi uyarırsın. İşte onu bir bağışlanma ve güzel bir mükâfatla müjdele."²⁰⁹ denilmektedir.

Yasin Suresi'nin 5-11. ayetler arasında inanan ve inanmayanlar karşılaştırılmaktadır. Yüce Allah uyarılmalarına rağmen iman etmeyenleri, inkâra şartlanmışlığı boyunlarına takılan, önlerinden arkalarından engeller çekilen, hakikati görmeyen, dolayısıyla kendilerine öğüt fayda vermeyen kimseler olarak nitelendirirken; iman edenleri zikre tâbi olan, gaybda bulunan, Rahman'a derin saygı duyan, sonucunda da bağışlanan ve ödülle müjdelelenler olarak nitelendirmektedir. Aynı zamanda bu iki grubu uyarılması gerekenler ve uyarının fayda vermeyecekleri kişiler olarak da ayırmaktadır.

Karşılaştırma yöntemine şu ayetlerde de devam edilmektedir. *"Sadece korkunç bir ses olur. Bir de bakarsın hepsi birden toplanıp huzurumuza çıkarılmışlardır. O gün kimseye, hiç mi hiç zulmedilmez. Size ancak işlemekte olduğunuz şeylerin karşılığı verilir. Şüphesiz cennetlikler o gün nimetlerle meşguldürler, zevk sürerler. Onlar ve eşleri gölgelerde koltuklara yaslanmaktadır. Onlar için orada meyveler vardır. Onlar için diledikleri her şey vardır. Çok merhametli olan Rab'den bir söz olarak (kendilerine) "Selam" (vardır). (Allah şöyle der:) "Ey suçlular! Ayrılın bugün!" "Ey ademoğulları! Ben size, şeytana kulluk etmeyin. Çünkü o sizin için apaçık bir düşmandır. Bana kulluk edin. İşte bu dosdoğru yoldur, diye emretmedim mi?" "Andolsun, o sizden pek çok nesli saptırmıştı. Hiç düşünmüyor muydunuz?" "İşte bu, tehdit edildiğiniz cehennemdir."*²¹⁰

Yasin Suresi 53. ayette mahşerde Sur'a üfürülmesi sonrasında 55-58. ayetler arasında cennetliklerden ve 59-63. ayetlerde ise cehennemliklerden bahsederek, ikisi arasında karşılaştırma yapılmaktadır. Cennetliklerin yaşayacağı derin huzur ve bazı ödüller, cehennemliklerin ise yaşayacakları sıkıntı ve pişmanlıklar hatırlatılarak, insanların yaşarken taraflarını daha rahat seçebilmelerine katkı sağlanmaktadır.

---

²⁰⁹ Yasin Suresi 36/5-11.

²¹⁰ Yasin Suresi 36/53-63.

Böylece insan kendini öldükten sonra gideceği ebedî yurdunda nasıl bir muamele ile karşılaşmak istediğine karar verip bu dünyada ona göre bir yaşam tarzına yönelebilir. Cennette olma isteği ya da cehennem korkusu ile imanı güçlenebilir ve Allah'ın emrettiği şekilde yaşamaya daha fazla gayret gösterebilir.

Bir başka karşılaştırma da Neml Suresi'nde şu şekildedir: *“Her kim iyi amel getirirse, ona ondan daha hayırlısı vardır. Onlar o gün korkudan emindirler. Kimler de kötü amel getirirse, yüzüstü ateşe atılırlar. (Onlara), “Ancak yaptıklarınızın karşılığını görüyorsunuz”* denir.²¹¹ Allah iyi amel işleyenlerin daha iyisi ile karşılanacağını, kötü amelleri olanların ise nasıl cezalandırılacağını bildirerek, iki ameli karşılaştırmıştır. Öncelikle insanın yaptığı her iyi amelin çok hayırlı olduğu hatırlatılırken, yaptığı her kötü amelden de hesaba çekileceği vurgusu yapılmaktadır.

2.8. Temsil Yöntemi

Temsil, anlaşılması zor olan bir durumu, daha belirgin ve çok bilinen benzeri ile anlatmaktır. Soyut kavramların somut olaylarla canlandırılıp şekillendirilmesi de bir temsildir. İnsanların kavramakta zorlandıkları soyut kavramları anlatmanın en kolay yöntemi, somut olaylardan veya varlıklardan benzerlerini bulup temsil göstererek anlatmaktır. Böylece bazı bilgiler daha etkili bir şekilde sunulur ve zihinlerde yer etmesi kolaylaştırılır.²¹²

Dini konulara bakıldığında özellikle itikadî konuların soyut olması, anlatırken birtakım sıkıntılarla karşılaşılmasına sebep olabilir. Örneğin Allah, peygamberlik, ahiret, cennet- cehennem, melek konuları ayetlerdeki somut temsiller olmadan anlatılması mümkün olmayan konulardır.

Kur'an'ı Kerim'de temsil çok etkili bir anlatım yöntemidir ve Bakara Suresi 26. ayette *“Şüphesiz Allah temsil getirmekten çekinmez.”* buyrulmaktadır.

Temsil yönteminin önemi ve güzel bir örneği ise İbrahim Suresi 24-26. ayetler arasında geçen şu ifadelerle çok güzel özetlenmektedir: *“Görmedin mi? Allah nasıl bir misal verdi. Güzel bir söz, kökü (yerde) sabit, dalları gökte olan güzel bir*

---

²¹¹ Neml Suresi, 27/89-90.

²¹² Suat Cebeci, a.g.e., s.321.

ağaç gibidir. (O ağaç) Rabbinin izniyle her zaman meyve verir. Öğüt alsınlar diye Allah insanlara böyle misaller verir. Kötü sözün durumu da yerden koparılmış, kökü olmayan kötü bir ağaca benzer.”²¹³

“Sûra üfürülür. Bir de bakarsın kabirlerden çıkmış Rablerine doğru akın akın gitmektedirler Şöyle derler: "Vay başımıza gelene! Kim bizi diriltip mezarımızdan çıkardı? Bu, Rahman'ın vaad ettiği şeydir. Peygamberler doğru söylemişler." Sadece korkunç bir ses olur. Bir de bakarsın hepsi birden toplanıp huzurumuza çıkarılmışlardır. O gün kimseye, hiç mi hiç zulmedilmez. Size ancak işlemekte olduğunuz şeylerin karşılığı verilir. Şüphesiz cennetlikler o gün nimetlerle meşguldürler, zevk sürerler. Onlar ve eşleri gölgelerde koltuklara yaslanmaktadır. Onlar için orada meyveler vardır. Onlar için diledikleri her şey vardır. Çok merhametli olan Rab'den bir söz olarak (kendilerine) "Selam" (vardır). (Allah şöyle der:) "Ey suçlular! Ayrılın bugün!" "Ey ademoğulları! Ben size, şeytana kulluk etmeyin. Çünkü o sizin için apaçık bir düşmandır. Bana kulluk edin. İşte bu dosdoğru yoldur, diye emretmedim mi?" "Andolsun, o sizden pek çok nesli saptırmıştı. Hiç düşünmüyor muydunuz?" "İşte bu, tehdit edildiğiniz cehennemdir." "İnkâr ettiğinizden dolayı bugün girin oraya!" O gün biz onların ağızlarını mühürleriz. Elleri bize konuşur, ayakları da kazandıklarına şahitlik eder. Eğer dileseydik onların gözlerini büsbütün kör ederdik de (bu halde) yola koyulmak için didişirlerdi. Fakat nasıl görecekler ki? Yine eğer dileseydik oldukları yerde başka yaratıklara dönüştürürdük de ne ileri gidebilirler ne geri dönebilirlerdi.”²¹⁴

Yasin Suresi'nde yukarda verilen ayetlerde Sur'a üfürülmesiyle birlikte kıyamet sonrası cennetlik ve cehennemliklerin hali adeta canlandırma şeklinde misal verilmektedir. Anlaşılması zor konuların başında gelen kıyamet, ahiret günü ve ebedi hayat olan cennet ve cehennem konusu detaylandırılmıştır. Okurken hayal edilebilecek kadar güçlü ve etkileyici bir anlatım tarzı seçilmiştir. Bu dünyada asla yaşanamayacak bir tecrübe, muhataba hissettirilmiştir. Böylece anlaşılması güç olan bir konu temsil yöntemiyle somutlaştırılarak zihinlerde yer etmesi kolaylaştırılmaktadır.

---

²¹³ İbrahim Suresi, 14/24-26.

²¹⁴ Yasin Suresi, 36/51-67.

2.9. Öğüt Yöntemi

Öğüt, bireye nasihat edip kalbini yumuşatacak ve Allah'ın azabından sakındıracak şeyleri hatırlatmaktır. Nasihat etmek, hayrı hatırlatmak ve doğruya yöneltmek anlamlarına da gelir.²¹⁵

Din eğitiminde gerek müslüman olmayanı imana davet etme gerekse mümine hayrı tavsiye ve kötülükten sakındırma işi, ilk önce nasihatle gerçekleştirilmeye çalışılır.

İnsanların büyük çoğunluğu güzel söz ile ikna olurlar. Çünkü insanda yaratılıştan gelen hoş tutulmayı isteme ve gururuna düşkünlük özellikleri mevcuttur. Bu psikolojik yapısına uygun davranışlara muhatap olmaktan hoşlanır. Bu nedenle Kur'an'da insanın bu yönüne uygun olarak, onu rencide etmeyen, kişiliğini koruyan, yumuşak bir hitap tarzı kullanılmaktadır. Aynı zamanda İsra Suresi 53. ayette Allah "Kullarıma söyle, sözün en güzelini söylesinler; çünkü şeytan aralarını bozar..." uyarısıyla Kur'an'ın kullandığı bu hitap tarzını herkese tavsiye etmektedir.²¹⁶

Nahl suresi 125. ayet ise "Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et; onlarla en güzel yöntemle tartış. Kuşkusuz senin rabbin, yolundan sapanların kim olduğunu en iyi bilendir; O, doğru yolda bulunanları da çok iyi bilir." ifadesiyle, farklı seviyelerdeki insanlara yönelik olarak özelde İslâm davetinin, genelde ilmî ve fikrî tartışmaların, eğitim ve öğretimin başlıca yöntemlerini özetlemektedir.²¹⁷

Bu yöntem din eğitimi özel öğretim yöntemi olarak da değerlendirilebilir. Çünkü Allah Kur'an'ın indiriliş amacını da Taha Suresi 65. ayette "Biz bu Kur'an'ı sana güçlük çekesin diye değil Allah'tan korkanlar için ancak bir öğüt olsun diye indirdik." şeklinde açıklamaktadır.

Yasin Suresi'nde 13-32. ayetler arasında geçen darbu meselde bilge kişinin kavmini, imana çağırması, karşıyı suçlayarak değil ben diliyle tek yaratıcının varlığını ispat etmeye çalışması ve uyarıları öğüt niteliğindedir.

---

²¹⁵ Bayraktar Bayraklı, a.g.e., s.45.

²¹⁶ Abdurrahman Dodurgalı, a.g.e., s.55.

²¹⁷ DİB, *Kur'an Yolu Meali*, Ankara 2014, s. 280.

45. ayette “Önünüzdekinden ve ardınızdakinden sakının ki rahmet göresiniz...” öğüdüyle Taberi’ye göre; önceki ümmetlere indirilen ilahi intikamların sizin üzerinize indirilmesinden ve küfrünüz nedeniyle helak olduktan sonra karşılaşacağınız azaptan korkup sakının. Böyle yaparsanız belki tevbe ve iman sebebiyle Rabbiniz size merhamet eder denilmektedir.²¹⁸

Muhammed Esed ise 45. ayeti “Gözlerinizin önünde olan ve sizden gizli tutulan (her şeyin Allah’ın bilgisi dâhilinde olduğu gerçeğini unutmadan) dikkat edin ki Allah’ın rahmetine nail olabilesiniz...” şeklinde anlam vermekte ve açıklamada insanın bilinçli yaptıkları, bilinçsiz veya yarı bilinçli yaptıkları eylemlerin ifade edildiği yorumunu yapmaktadır.²¹⁹

Bayraktar Bayraklı da “Önünüzdekinden/ahiret azabından ve arkanızdakinden/dünyanın aldattıcılığından sakınınız ki size merhamet edilsin...” mealini vermektedir.²²⁰

Kur’an yolu mealinde ise “önünüzdekiler ve ardınızdakinden sakının” ifadesiyle “görüp bildiğiniz günahlardan, açık olmasa bile günaha götürmesi muhtemel davranışlardan sakınılması gerektiği” yorumu yapılmaktadır.²²¹

Bu görüş çeşitliliğine bakıldığında, oldukça geniş bir yorum ağına sahip olan bu ifadelerin maksadını tek bir görüşe indirgememek gerekir. İnkârcıların dünya hayatında yaptıkları veya yapmadıkları ne varsa hepsinden sorgulanacakları, bunlara karşı sorumlu davranmaları gerektiği uyarı konusu edilmekte ve asla Allah’ın rahmetinden ümit kesilmemesi gerektiği, tevbe edildiği takdirde ilahi şefkatin onları da sarmalayacağı öğütlenmektedir.²²²

Yine 47. ayette “Allah’ın size verdiklerinden başkaları için de harcayın” ifadesi, bir taraftan yardım yapmamız gerektiği öğüdünü verirken diğer taraftan

---

²¹⁸ İmam Taberi, *Taberi Tefsiri*, (Tercüme Mehmet Keskin), İstanbul 1995, s.1917.

²¹⁹ Muhammed Esed, *Kur’an Mesajı*, (Çevr. Cahit Koytak Ahmet Ertürk), İşaret Yay. İstanbul 1999, s.902.

²²⁰ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur’an’ı Kerim Meali*, Düşün Yay. İstanbul 2017, s.444.

²²¹ DİB, *Kur’an Yolu Meali*, Ankara, 2014, s. 442.

²²² Mehmet Okuyan, a.g.e., s. 186.

yardım yaparken de verdiğimiz bize ait olmadığını, Allah'ın verdiğini ulaştırın olduğunu en naif bir şekilde anlatmaktadır.

3. YASİN SURESİ'NDE GEÇEN İNSAN TIPLERİ VE DAVRANIŞLARI

Kur'an'ın gönderiliş amacı, insanların olgunlaşması -kâmil insan-kademesine ulaşmasıyla örtüşür. İnsanların yaşadıkları, etkileşim içinde oldukları çevreye karşı davranışları kişilik özelliklerinin yansımasıdır. İnsanların kişilik özelliklerinin bir kısmı genetik faktörlere bağlı, bir kısmı ise doğuştan aldıkları eğitimin sonucudur.

Cüceloğlu kişiliğin tanımını şu şekilde yapmıştır; kişilik, bireyin iç ve dış çevresiyle oluşturduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı, yapılaşmış bir ilişki biçimidir.²²³ Kişilik tanımlarında öne çıkan iki unsur vardır: Özgünlük ve devamlılık. Kişilik bireyin kendine özel diğer bireylerden farklı tutum ve davranışları içermektedir. Kişilik, bir insanı diğer insanlardan ayıran bilişsel, duygusal ve davranışsal özelliklerin tümüne verilen addır.²²⁴

İnsanın fiziki yapısı (bedensel özellikleri), ruhi yapısı (zekâ, mizaç, duygu) ve sosyal çevresi (içinde büyüdüğü çevre, okul, gelenek ve görenekleri, uymak zorunda olduğu dini ve ahlaki emirler) onun kişiliğini oluşturan unsurlardır.²²⁵

Kişilik kavramı, İslam literatüründe şahıs kavramıyla aynı anlamı taşımaktadır. Şahıs kavramı köken olarak Arapçadır. “Şahasa” fiilinden türeyen bu kelime şu anlamlara gelmektedir:

- 1- Yükselmek, görünmek, ortaya çıkmak
- 2- Zuhur etmek, birine sabit şekilde bakmak
- 3- Nihayet, temsil etmek, ortaya çıkmak, açıklamak.²²⁶

²²³ Doğan Cüceloğlu, *İnsan Davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2011, s.404.

²²⁴ Halil Ekşi, *Din Eğitimi Gençlik ve Kişilik*, (Ed. Hayati Hökelekli), *Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi*, Dem Yayınları, İstanbul 2015, s.184.

²²⁵ Hüseyin Peker, *Din Psikolojisi*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2016, s.142.

İnsanın kişiliğinin oluşumu ve gelişimi, fiziksel büyümesiyle paralellik gösterir. Bireyin kişiliğinin nitelikleri kalıtsal özelliklerinin yanında çevreden gelecek etkilere de bağlıdır.

İnsandaki kişilik vasıfları bebeklik çağından olgunluk çağına kadar çeşitli değişikliklere uğrar. Birey içinde bulunduğu toplumun kültürüyle de zorunlu olarak etkileşim içindedir. Kültür ve kişilik etkileşiminin incelenmesinde bireysel davranış ön plana çıkar ve bireysel davranış, onun kültürel durum ve öğelerini göz önünde bulundurmadan anlaşılabilir. Kültür incelendiğinde temelini dinin oluşturduğu gözlenir. Dinin iyi olma hali üzerindeki genel olumlu etkisinin yanı sıra din, toplumsal sorumluluk hareketlerini teşvik etmede güçlü etkiye sahiptir.²²⁷

Allah insanı akıl ve irade sahibi bir birey olarak yaratmıştır. Bu özellikler onun Allah'a karşı sorumlu ve Allah'ın sorgulayacağı yaratılan olması sonucunu ortaya çıkarır. Allah, insanlığın başlangıcından itibaren göndermiş olduğu uyarıcı ve mesajlarla olması ve olmaması gereken kişilik özelliklerini belirtmiştir.

Kur'an, Allah'ın emir ve istekleri karşısında insanların, sergilediği tutum ve davranışlara göre insanları gruplara ayırır. Bunlar mü'min (inanan), münafik (inanmadığı halde inanmış gibi görünen), kafir (inanmayan) olarak tanımlanabilir. Kur'an bunların yanında muttaki, kuvvetli inanç sahiplerinden, müşrik yani Allah'a ortak koşanlardan da bahsetmektedir. Kur'an bir taraftan bu insanların ayrı ayrı özelliklerinden bahsederken bir taraftan da bütün insanlarda ortak olan yönlerden bahsetmektedir.²²⁸

Düzelme ve mükemmelleşme bireyden başlamadıkça, toplumların gelişip ilerlemeleri mümkün değildir. Önce kişi kendini değiştirip geliştirmeye başladığında; hakiki gelişim ve iyiden yana değişim başlayacaktır.²²⁹ Bu gelişim ve değişimin

---

²²⁶ Aziz Lahbabi, *İslam Kişilikçiliği*, Çeviren: İsmail Hakkı Koç, Yağmur Yayınları, İstanbul 1972, s.22.

²²⁷ Akif Akto, *Kişilik Oluşumunda Dinin Rolü*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 52:2(2011), s. 191-217.

²²⁸ Hüseyin Peker, a.g.e, s.36.

²²⁹ H. Emin Sert, *Kur'an'da İnsan Tipleri Ve Davranışları*, Bilge Yayıncılık, İstanbul 2004, s. 175.

fitrata uygun bir şekilde gerçekleşmesi, Kur'an'da övülen ya da eleştirilen insan tiplerinin ve davranışlarının fark edilmesine bağlıdır. Bu nedenle bu bölümde Yasin Suresi'nde tespit edilen olumlu ve olumsuz insanların genel davranış özellikleri, konu başlıklarında, ayet sırasına göre ilgili ayetlerle verilmeye çalışılacaktır.

3.1. OLUMSUZ KİŞİLİK DAVRANIŞLARI

3.1.1. Gaflet

Gaflet, TDV'nin hazırlamış olduğu İslam Ansiklopedisi'nde “dünya ve ahiret hayatı için gerekli olan bir şeyin önemini kavrayamama halini ifade eden ahlak terimi”²³⁰ olarak tanımlanmaktadır. Dini olarak ise dünya işlerine dalarak ve aldanarak kulluk görevini olması gerektiği gibi yerine getirememesi olarak ifade edilebilir.

Yasin Suresi'nde gaflet kelimesi “*Bu Kur'an, ataları uyarılmamış, bu yüzden de gaflet içinde olan bir kavmi uyarman için indirilmiştir.*”²³¹ ayetinde geçmektedir. Kur'an'da “atalar” kavramı bir milletin geçmişten gelen manevî kültürünü ifade etmektedir. Atalarının uyarılmamış olması doğruyu ve yanlışlığı öğretecek manevî kültürün oluşmadığı anlamına gelir. Bu her dönemde ataları tarafından doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü, güzel ile çirkini, hak ile batılı ayırt edecek eğitimi almayan nesilleri de işaret eder.²³² Bu ayet göstermektedir ki ilahi uyarıya muhatap olmayan kişi gaflet içinde, ahlâkın temellerini oluşturan değerlerden mahrum kalır.

Gaflet, kalbi en çok bozan haldir. Gafil bir kalp vazifesini ihmal eder ve görevini yerine getirmez. Algıdan duygudan uzaktır ve bu nedenle hakkı teslim edemez. Hak ve hidayet delil ve işaretleri kendine gösterilse veya kendisi görse dahi şuur ve idraki olmadığından gereğini yerine getiremez. Bu nedenle bir kavmin bir topluluğun ilk önce gafletten uyarılması gerekir.²³³

---

²³⁰ www.islamansiklopedisi.org.tr (02.03.2019).

²³¹ Yasin Suresi, 36/6.

²³² Bayraktar Bayraklı, Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri, Bayraklı Yayınları, İstanbul 2008, cilt 16, s.18.

²³³ Seyyid Kutub, Fîzilâl –İl-Kur'an, Hikmet Yayınları, İstanbul cilt 16, s.245.

3.1.2. Kibirli ve Haset

*“Onların boyunlarına demir halkalar geçirdik, o halkalar çenelerine dayanmıştır. Bu sebeple kafaları yukarıya kalkık durumdadır.”*²³⁴ Bu ayette inkâr edenlerin ahirette alacakları ceza açıklanıyor olabileceği gibi aynı zamanda bu dünyadaki durumları da anlatılıyor olabilir. Buna göre muhatapların Allah’ın ayetleri karşısında küfür ve inkâra şartlanmışlıkları kast edilerek, çenelerine kadar gelip başlarını öne eğemez durumda olmaları, “küfür ve kibirde artık son noktaya vardıklarını” göstermektedir.²³⁵ Kibir inkârcıların en belirgin davranışlarındandır.

*“Ey Muhammed!) Onlara, o memleket halkını örnek ver. Hani oraya elçiler gelmişti. Hani biz onlara iki elçi göndermiştik de onları yalancı saymışlardı. Biz de onlara üçüncü bir elçi ile destek vermiştik. Onlar, "Şüphesiz biz size gönderilmiş elçileriz" dediler. Onlar şöyle dediler: "Siz de ancak bizim gibi insansınız. Rahmân hiçbir şey indirmemiştir. Siz sadece yalan söylüyorsunuz.”*²³⁶ 15. ayette bulunan ifadeler, İblis’in Hz. Âdem’i küçümsemesi ile başlayan ve tüm peygamberlerin maruz kaldığı bir kibir ve hasetlik tavrıdır. Peygamberlere insan yani ölümlü olmaları nedeniyle inanmadılar. Onları beşer üstü varlıklar olarak bekliyorlardı. Bir insanın veya insanların kendilerini uyarmalarına tahammül edemiyor ve onları yalancılıkla suçluyorlardı. Peygamberleri yalanlayanlar, peygamberleri yalancılıkla suçluyorlardı. Peygamberlerin vücut aynasında kendilerini görüyorlardı. Yalanlamayı ahlâk edinenler, herkesin kendileri gibi yalan söylediğini zannederler.²³⁷ İnkârcıların kibir ve haset duyguları, gözlerini karartmış ve peygamberleri ve ayetleri, yalanlama ve aşağılama şeklinde kendini göstermiştir.

3.1.3. Saldırganlık

*“Onların boyunlarına demir halkalar geçirdik, o halkalar çenelerine dayanmıştır. Bu sebeple kafaları yukarıya kalkık durumdadır.”*²³⁸ Yasin Suresi 8. ayette geçen bu ifadeler hem gerçek anlamıyla hem de mecazî anlamıyla ürpertici

²³⁴ Yasin Suresi, 36/8.

²³⁵ Mehmet Okuyan, a.g.e., s.72.

²³⁶ Yasin Suresi, 36/13-15.

²³⁷ Bayraktar Bayraklı, a.g.e., s.34.

²³⁸ Yasin Suresi, 36/8.

ifadelerdir. Bu ayet ile ilgili yoruma göre; boyuna zincir vurulması, mahkûmiyeti, köleliği kontrol altına almayı ve saldırganlığı önlemeyi ifade etmektedir. İnkârcıların kendi inançlarına olan mahkûmiyetleri, inananlara saldırmalarına neden oluyordu. Saldıran köpeğin zincire vurulduğu gibi Allah da onları zincire vuracaktır.²³⁹ Bu yoruma göre de inanmayanların saldırgan davranışlara sahip kişilik özelliği gösterdiği anlaşılmaktadır.

*“Dediler ki: Şüphesiz biz sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık. Eğer vazgeçmezseniz sizi mutlaka taşlarız ve bizim tarafımızdan size elem dolu bir azap dokunur.”*²⁴⁰ Yine Yasin Suresi 18. ayette inanmayanların elçileri taşıyacaklarını söyleyerek tehdit etmeleri, hemen hemen her peygamberin ve beraberindeki inananların maruz kaldığı aşırı davranışı hatırlatır niteliktedir. İnkâr edenler kendi saplantılı düşünceleriyle kalmamış aynı zamanda elçilere ve inananlara da saldırmışlardır.

3.1.4. Önyargı, Taklit ve İnkâr

*“Biz onların önlerine bir set, arkalarına da bir set çekip gözlerini perdeledik. Artık görmezler. Onları uyarsan da uyarmasan da onlar için birdir, inanmazlar.”*²⁴¹ İnkâra saplanmışlardır ve atalarının dinini taklitte takılı kalmışlardır. Bu vasıflar onların önyargılı yaklaşımlarına sebep olmaktadır ve onlara uyarı fayda vermez. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de insan kendi çabalarıyla, aklederek öğrenme ve iman etme yerine daha kolay olan taklidî imanı tercih etmektedir. Bu beraberinde yeni duyduğu her şeye karşı bir önyargıyı getirmektedir. İnsanın kendini işin en başında her açıdan kapatması ise onun bulunduğu durumda saplanıp kalmasına sebep olmaktadır. Bu ayetlere göre inkârcılar; önyargılı, taklitçi ve inkârda saplantılı kişiler olarak tanımlanabilir.

---

²³⁹ Bayraktar Bayraklı, a.g.e., s.21.

²⁴⁰ Yasin Suresi, 36/18.

²⁴¹ Yasin Suresi, 36/9-10.

3.1.5. Suçlayıcılık ve Tehditkârlık

“(Elçiler ise) şöyle dediler: "Bizim gerçekten size gönderilmiş elçiler olduğumuzu Rabbimiz biliyor." "Bize düşen ancak apaçık bir tebliğdir." Dediler ki: "Şüphesiz biz sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık. Eğer vazgeçmezseniz sizi mutlaka taşlarız ve bizim tarafımızdan size elem dolu bir azap dokunur."²⁴²

Ayetlerde peygamberlerin açıklamalarına rağmen inkârda ısrar eden ve bununla da kalmayıp, onları uğursuzlukla suçlayan ve tehdit edenlerden bahsedilmektedir. Hak ile yarışamayacağını anlayanlar suçlama ve tehditlerle haklı olanı sindirmeye çalışmaktadır. Peygamber gelen toplumlarda inanmayanlar, başlarına gelen kötü olayların sebebi olarak peygamberleri görmüşlerdir. İnkâr etmekle kalmayıp, tehdit ve işkence gibi aşırı davranışlar sergileyerek, suçlarını bastırmaya çalıştıkları düşünülebilir. Bu suçlayıcı ve tehditkâr söylem tüm peygamberlerin karşılaştıkları tipik bir inkârcı davranıştır.

3.1.6. Alay ve Akledememe

“Yazık o kullara! Kendilerine bir peygamber gelmezdi ki, onunla alay ediyor olmasınlar. Kendilerinden önce nice nesilleri helak ettiğimizi; onların artık kendilerine dönmeyeceklerini görmediler mi?”²⁴³Bu ayetlere bakıldığında her nesilde peygamberle alay eden, adeta ilahi mesajlara, hakka, hakikate kendilerini hasret bırakanlar olduğu görülür. Bayraklı bu ayetleri şu şekilde yorumlamaktadır: “Hasret”, pişmanlığın ötesinde daha derin ve daha kahredici bir pişmanlık halidir. Hasret, insanın psikolojik yönlerinin tüm çalışmalarını durdurur, dış dünyayla ilişkilerini koparır ve insanın sadece bir noktaya saplanmasına sebep olur. Peygamberlerin uyarılarına, ilâhî mesaja, hakikate beyin ve gönlünü kapatanlar aslında dalalet ve şirke kara sevdalılardır. Çünkü bu durum onların tanrısı haline gelmiştir. Kendilerini bu durumdan koparmaya ya da kurtarmaya çalışanları öldürmeye bile teşebbüs edebilirler. Şirkin ve dalaletin kara sevdalıları her zaman

---

²⁴² Yasin Suresi, 36/16-18.

²⁴³ Yasin Suresi, 36/ 30-31.

doğru yola çağırınlarla alay ederler. Saplantıları hakikati görmelerine ve alay etmelerine sebep olur. Alay ise insan ahlâkı değildir, akla ters düşer.²⁴⁴

Otuz birinci ayette yer alan “görmediler mi” ifadesi “düşünmediler mi?, akletmediler mi?” anlamına gelir. Geçmişte helâk edilen uygarlıkların veya toplumların durumları hakkında düşünülmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Böylece inanmayan insanların en belirgin davranışları olarak akletmedikleri, düşünmedikleri söylenebilir.

3.2. OLUMLU KİŞİLİK DAVRANIŞLARI

3.2.1. Kur'an'a ve Allah'a Saygı

*“Sen ancak Zikr'e (Kur'an'a) uyanı ve görmediği halde Rahmân'dan korkan (saygı duyan) kimseyi uyarırsın. İşte onu bir bağışlanma ve güzel bir mükâfatla müjdele.”*²⁴⁵

Bu ayette inanan insanın ilk özelliği Kur'an'a uymak olarak belirlenmektedir. Bu özellik inanan insanın diğer tüm özelliklerini belirleyecektir. Ayetin devamında ise Kur'an'a uymanın sonucunda insanın, Rahman'a derin saygı duyma onuruna erişeceği ifade edilmektedir. İnanan insan her zaman Allah'ın sevgisini kaybetme korkusu taşımalıdır. Bu korku onun davranışlarını Allah'ın rızasını kazanmak amacıyla yapmasını sağlar.

3.2.2. Tebliğ ve Samimiyet

“(Ey Muhammed!) Onlara, o memleket halkını örnek ver. Hani oraya elçiler gelmişti. Hani biz onlara iki elçi göndermiştik de onları yalancı saymışlardı. Biz de onlara üçüncü bir elçi ile destek vermiştik. Onlar, "Şüphesiz biz size gönderilmiş elçileriz" dediler. Onlar şöyle dediler: "Siz de ancak bizim gibi insansınız. Rahmân hiçbir şey indirmemiştir. Siz sadece yalan söylüyorsunuz." (Elçiler ise) şöyle dediler: "Bizim gerçekten size gönderilmiş elçiler olduğumuzu Rabbimiz biliyor." "Bize düşen

---

²⁴⁴ Bayraktar Bayraklı, a.g.e., s.45.

²⁴⁵ Yasin Suresi, 36/11.

ancak apaçık bir tebliğdir." Dediler ki: "Şüphesiz biz sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık. Eğer vazgeçmezseniz sizi mutlaka taşlarız ve bizim tarafımızdan size elem dolu bir azap dokunur." Elçiler de, "Uğursuzluğunuz kendinizdendir. Size öğüt verildiği için mi (uğursuzluğa uğruyorsunuz?). Hayır, siz aşırı giden bir kavimsiniz" dediler. Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi ve şöyle dedi: "Ey kavmim! Bu elçilere uyun." "Sizden hiçbir ücret istemeyen kimselere uyun, onlar hidayete erdirilmiş kimselerdir." "Hem ben, ne diye beni yaratana kulluk etmeyeyim. Oysa siz de yalnızca ona döndürüleceksiniz." "Onu bırakıp da başka ilahlar mı edineyim? Eğer Rahmân bana bir zarar vermek istese, onların şefaati bana hiçbir fayda sağlamaz ve beni kurtaramazlar." "O takdirde ben mutlaka açık bir sapıklık içinde olurum." "Şüphesiz ben sizin Rabbinize inandım. Gelin, beni dinleyin!" (Kavmi onu öldürdüğünde kendisine): "Cennete gir!" denildi. O da "Keşke kavmim, Rabbinin beni bağışladığını ve beni ikram edilenlerden kıldığını bilseydi!" dedi. Kendisinden sonra kavmi üzerine (onları cezalandırmak için) gökten hiçbir ordu indirmedik. İndirecek de değildik. Sadece korkunç bir ses oldu. Bir anda sönüp gittiler. Yazık o kullara! Kendilerine bir peygamber gelmezdi ki, onunla alay ediyor olmasınlar. Kendilerinden önce nice nesilleri helak ettiğimizi; onların artık kendilerine dönmeyeceklerini görmediler mi? Onların hepsi de mutlaka toplanıp (hesap için) huzurumuza çıkarılacaklardır."²⁴⁶

Bu ayetler, geçmiş toplumların birini ele almakta ve kendilerine gelen peygamberlere gösterdikleri olumsuz tepkilerin sonuçlarını anlatmaktadır. Bu bölüm, Yasin Suresi'nin 6.ayetinden başlayarak 13.ayete kadar anlatılan Hz. Muhammed'in uyarısına aldırış etmeyen insanlara öğüt niteliğindedir.

"Şüphesiz biz size gönderilmiş elçileriz" ifadesi peygamberler özelinde tüm inananların bir tebliğci olduğunu ve tebliğcinin bu görevi yerine getirirken, kendi durumunu açıkça ifade etmesi gerektiğini anlatır. "(Elçiler ise) şöyle dediler: "Bizim gerçekten size gönderilmiş elçiler olduğumuzu Rabbiniz biliyor." "Bize düşen ancak apaçık bir tebliğdir."²⁴⁷ Bu durumda tebliğci, kim adına geldiğini ve amaçlarını

---

²⁴⁶ Yasin Suresi 36/13-32.

²⁴⁷ Yasin Suresi 36/16-17.

söylemek zorundadır.²⁴⁸ Allah'ın mesajını olduğu gibi aynen tebliğ etmelidir. Aynı zamanda bu ayet, inanan insanın baskı yapmayan ve zorlamayan davranış sergilemesi gerektiğini fark ettirir.

3.2.3. Cesaret ve Sahiplenme

*"Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi ve şöyle dedi: "Ey kavmim! Bu elçilere uyun."*²⁴⁹ Kur'an'da isim verilmemesine rağmen âlimler onun Habib-i Neccâr olduğunu söylemektedirler. "Koşarak gelmesi" ifadesiyle inanan insanın dine karşı gelenlere, vakit kaybetmeden, hızlı bir şekilde, engellemeye çalışması gerektiği şeklinde anlaşılabilir. Bu davranış tüm inananlara örnek bir davranıştır. Kötülerin, kâfirlerin ve din düşmanlarının tahribatını önlemek için o günün gereklerine göre hareket edilmelidir. Ve bu hızlı bir şekilde, büyük gayretle, içten gelerek yapılmalıdır. Mü'min tek başına da olsa bu gayreti göstermelidir.²⁵⁰ Bu davranışlar, inanan insanın ne şartta olursa olsun, doğru bildiğini ve inancını savunacak, cesaretli bir davranış sergilemesi gerektiğine işaret eder. "Ey kavmim" ifadesi ise bu zâtın kavmini dışlayan değil, sahiplenen ve ötekileştirmeyen bir üslup kullandığını gösterir. Bu inanan insanın, hitap şekline en başından itibaren çok dikkat etmesi gerektiğinin en güzel örneğidir. Ben diliyle konuşan birey söylediklerine karşı önyargının, biraz olsun kırılmasını sağlayabilir.

3.2.4. Yaptığının Karşılığını Allah'tan Bekleme

*"Sizden hiçbir ücret istemeyen kimselere uyun, onlar hidayete erdirilmiş kimselerdir."*²⁵¹ Bu ayet tebliğ görevini yerine getirenlerin bunu ücret karşılığında yapmaması gerektiğini, muhatabı etkileyen ilk unsurlardan saymaktadır. Bir karşılık beklemek, tebliğin veya öğretimin etkinliğini azaltmaktadır; manevi oluşumların

---

²⁴⁸ Mehmet okuyan, a.g.e., s.107.

²⁴⁹ Yasin Suresi 36/20.

²⁵⁰ Bayraktar Bayraklı, a.g.e., s.39.

²⁵¹ Yasin Suresi 36/21.

maddi çıkarlara feda edilmesi anlamına gelmektedir.²⁵² İnanan insan yaptığıının karşılığını sadece Allah'tan bekler.

Nitekim Şuarâ Sûresi 127. ayette *"Buna karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ücretim ancak âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir."*²⁵³ buyrulmaktadır. Peygamberlerin hiçbir karşılık beklemeden, bu zorlu görevi üstlenmeleri, inananlara örnek olmalıdır.

3.2.5. Akletme (Aklı İyi Kullanma)

*"Hem ben, ne diye beni yaratana kulluk etmeyeyim. Oysa siz de yalnızca ona döndürüleceksiniz." "Onu bırakıp da başka ilahlar mı edineyim? Eğer Rahmân bana bir zarar vermek istese, onların şefaati bana hiçbir fayda sağlamaz ve beni kurtaramazlar." "O takdirde ben mutlaka açık bir sapıklık içinde olurum." "Şüphesiz ben sizin Rabbinize inandım. Gelin, beni dinleyin!"*²⁵⁴ Bu ayetlerde kavmini inanmaya davet eden kişi, aklî deliller sunmaktadır. Önce kendinden başlamakta "yaratani" hatırlatmakta, sonra sırayla etrafındakilere ve yanlış inançlara doğru yönelen bir akıl yürütme örneği sergilemektedir. İnananlar düşünmeli, akletmeli ve etrafındakileri de akletmeye yönlendirmelidir. Bunu yaparken suçlayıcı ifadeler kullanmamalı, hatırlatıcı ifadelerle muhataplarını ikna etmeye çalışmalıdır.

3.2.6. Diğergamlık ve Tevazu

Diğergam sözlükte "başkalarının yararını da kendi yararı kadar gözetme" ya da "diğer insanlara maddi veya manevi kişisel çıkar gözetmeksizin yararlı olmaya çalışma ve bencillik karşıtı hareketlerde bulunma" anlamına gelmektedir.²⁵⁵

Yasin Suresi'nde *"Cennete gir!"* denildi. O da *"Keşke kavmim, Rabbinin beni bağışladığını ve beni ikram edilenlerden kıldığını bilseydi!"* dedi.²⁵⁶ ayetinde inkarcıların aşırı ve haksız davranışlarına rağmen gösterdiği kararlı duruş sonrasında

---

²⁵² Bayraktar Bayraklı, a.g.e., s.40.

²⁵³ Şuarâ Sûresi, 26/127.

²⁵⁴ Yasin Suresi 36/22-25.

²⁵⁵ <https://www.turkedebiyati.org/digerkam-digerkamlik-nedir/>, (02.03.2019).

²⁵⁶ Yasin Suresi 36/26-27.

Allah'ın cennetle ödüllendirdiği kişinin, kavmini düşünmekte olduğu ve bu durumu onlarda bilselerdi ifadelerini kullanarak diğergamlık gösterdiği fark edilir; inanan insanın bencil olmaması gerektiğini öğretmektedir.

“Rabbim beni bağışladı ve ikram edilenlerden kıldı...” Bu ayetten peygamberlere destek olan bu kişi, cenneti kendi amelleriyle değil de Allah'ın affı ve ikramı ile elde ettiğini söyleyerek alçak gönüllülüğünü ve cennetin aslında bir ilâhî lütuf olduğunu vurgulamaktadır.²⁵⁷ Bu yoruma bakılarak, inanan insan Allah'ın karşısında acziyetini bilmeli ve alçakgönüllü olmalıdır denilebilir.

3.2.7. Yoksulu Gözetme

“Onlara, *"Allah'ın sizi rızıklandığı şeylerden Allah yolunda harcayın"* denildiği zaman, *inkâr edenler iman edenlere, "Allah'ın, dilemiş olsa kendilerini doyurabileceği kimselere mi yedireceğiz? Siz ancak apaçık bir sapıklık içindesiniz"* derler.”²⁵⁸ Kur'an'ın temel ilkelerinden biri, rızkın yani maddî nimetlerin kaynağında Allah'ın olduğu, insanın çalışıp ondan alabileceğidir. Ancak Allah'ın dilemesi ile kulun çalışmasının örtüşmesi gerekiyor. İnanan insan fakiri gözetir ve bu özellik onu kâfirden ayıran en önemli davranışlardandır.

---

²⁵⁷ Bayraktar Bayraklı, a.g.e., s.43.

²⁵⁸ Yasin suresi 36/47.

SONUÇ

İslam açısından doğru din eğitimi, ancak dinin asıl kaynağı olan Kur'an merkezli eğitim ile mümkündür.

İnsanlığın ilk yaratılışından bugüne dinin karşılaştığı en önemli sorun; yanlış anlaşılması ya da yanlış öğretilmesidir. Bu durum zamanla dinin asıl kaynak ve amaçlarının değişmesine, unutulmasına sebep olmuştur. Bunun sonucunda Allah yeni bir uyarıcı veya uyarıcılarla yeni mesajlar göndermiştir. Değişmeyen tek şey, her doğan bireyin eğitilmesi gerektiği gerçeğidir.

Ruhtan ve bedenden oluşan insan sosyal bir varlıktır. Bu bileşenler, insanın maddi ve manevi ihtiyaçlara gereksinim duymasına sebep olur. Hayatın daha kaliteli olması da bu ihtiyaçların karşılanmasına bağlıdır. Din eğitimi bir yandan insanın ruhuna hitap ederek manevi gereksinimlerini karşılar bir yandan da insanı sosyal açıdan eğiterek daha saygın bir birey olmasını sağlar.

İnsan kendini farketmeye başladığında aynı zamanda sorgulamaya da başlar. Kendini tanıdığına eksiklikleri ve acizlikleri onu aşkın varlığa, yaratıcıya ulaştırır. İşte bu aşamada din, Allah-İnsan ilişkisi şeklinde ortaya çıkar. Yani insanın yaratılışından gelen bağlanma duygusunu ilk yıllarda yakın çevresi tatmin ederken, zamanla bu bağlanma yaratıcıya yönelir. Bunun en önemli kanıtı ilk insanlık tarihinden bugüne dinin varoluşu ve toplumların yaşamında büyük ve etkin bir role sahip bulunuşudur. Dinde kural koyucu ile olan ilişki ne kadar sağlam ve doğru kurulursa insanın kendini gerçekleştirmeside o kadar mümkün olur. Bu noktada din ve eğitimin amaçları birleşmektedir. Çünkü ikisinin de odak noktası ve muhatabı insandır.

İnsan inanmaya ve aynı zamanda eğitime yatkın bir yaratılışa sahiptir. Allah yaratıcı olarak insanın her özelliğini olduğu gibi bu iki özelliğini de en iyi bilen ve yönlendirendir. Kur'an'ı Kerim bu yönlendirmede başta tüm inananlara özelde ise eğitimcilere en iyi kılavuzluğu yapacak olan son ilahi kaynaktır.

Kur'an'ın ilk indiği zamanlarda yaşanan bireysel ve toplumsal değişmeler bize göstermektedir ki; Kur'an'ın eğitim yöntemleri insanlar üzerinde oldukça etkilidir.

Eğitimin ve din eğitiminin bireye, daha yaşanılabilir bir dünya için vermeye çalıştığı karakter eğitimi, değerler eğitimi, kültürlenme, sosyalleşme gibi konularda tüm toplumlarda ciddi sorunlar görülmektedir. Bu sorunların yansımaları, toplum içinde yaşanan şiddet olaylarının, zorbalığın ve aile içi katliamların artmasıyla açıklanabilir. Bu artış eğitimde ve özellikle din eğitiminde uygulanan yöntemlerin sorgulanmasını gerektirmektedir. Çünkü kültürel öğelerinde bu derece dinin etkili olduğu bir toplum ancak doğru din eğitimi ile istenilen ve olması gereken düzeye gelebilir. Bu durumda din eğitimcilerinin Allah'ın son mesajı olan Kur'an'ı en iyi şekilde anlaması ve insanı her açıdan kâmil bir seviyeye ulaştırabilecek Kur'an'ın eğitim yöntemlerinin öğrenilmesi, uygulanması gerekir. Bu amaçla bu çalışmada Yasin Suresi'nin, günümüzde din eğitiminde kullanılan bazı ilke yöntem ve tekniklerine örnek olabilecek ayetleri örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Yasin Suresi Mekke'de inmiştir. Seksen üç ayettir. Adını ilk ayetinden almıştır. Mukatta'a harfleri ile başlar. Yasin kuvvetli bulunan görüşe göre "ey kişi, ey insan!" anlamına gelmektedir. Kur'an'a yemin ifadeleri ile devam eder. Cahiliye döneminde yalan yere yemin etmenin dünya harabına sebep olacağı inancı vardı. Bu nedenle o dönemde yemin önemli bir gelenektir. Yasin Suresi'ne yemin ile başlanması muhatapların durumunun göz önünde bulundurulduğunu gösterir. Kur'an'a yemin edilerek Hz. Muhammed'in gerçek bir peygamber olduğu ifade edilir. Böylece dinin ve Kur'an'ın ilk kaynağı ile ilgili şüphelere açıklık getirilmiştir. Sonrasında inkârda ısrar edenlerin durumunu anlatan temsilî bir olaya yer verilmiştir. Devam eden ayetlerde dünya nimetlerinin ibretlik hallerine vurgu yapılarak, yakın çevreden deliller gösterilerek, ders alınması gereken konulara ve iman konularının ispatına yer verilmiştir. Son bölümde ise Sûr'a üfürülmesiyle birlikte başlayan ahiret hayatı soyut bir iman esasını düzeyinde bırakılmayıp canlı bir anlatımla tasvir edilmiştir.

Yasin Suresi'nde ayetler sırasıyla incelendiğinde, Yasin Suresi'nin ilk bölümü anlatma yöntemine ve muhataba görelilik ilkesi örnek verilebilecek şekilde, din eğitiminde ilk başvurulması gereken kaynaklar olan peygamber ve Kur'an hakkında bilgiler ile başlamaktadır. Devamında daha önce üç elçinin gönderilmesine rağmen inkârda ısrar edenlerin ve iman eden bir bireyin söz ve davranışlarını içeren temsilî bir olay; örnek olay incelemesi ve tartışma yöntemi bağlamında incelenmiştir.

Sonrasında yer alan kâinattaki yaratıkları ve gerçekleşen olayları ibret gözü ile incelenmesi istenen ayetler ise gezi-gözlem ve inceleme, buldurma teknikleriyle ifade edilmiştir. Yasin Suresi'nde bulunan dokuz soru ayeti, soru cevap tekniği ile bağlantılı olarak yorumlanmıştır. İnanların ve inanmayanların sonları, cennetliklerin ve cehennemliklerin durumlarının anlatıldığı ayetlerde, karşılaştırma tekniği ile bağlantılı olarak değerlendirilmiştir.

Bu tezde Yasin Suresi'nde tespit edilen anlatma yöntemi, tartışma yöntemi, örnek olay incelemesi, gözlem yöntemi, soru cevap yöntemi, buldurma yöntemi, karşılaştırma yöntemi, temsil yöntemi, öğüt yöntemi ve amaca dönüklük, muhababa görelilik, aktiflik, somuttan soyuta, yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene, hayata yakınlık, otoriteye itaat ve özgürlük ilkeleri ilgili ayetlerle birlikte verilmeye çalışılmıştır. Böylece halk arasında yaygın olarak bilinen Yasin Suresi'nin din eğitiminde daha etkin bir şekilde yer alması hedeflenmektedir. Aynı zamanda Kur'an'ın ve din eğitim öğretim yöntem ve tekniklerinin birlikte etkili bir şekilde, din eğitiminde kullanılması gerektiğine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Tezin son bölümünde ise Yasin Suresi'nde geçen insan tipleri ve davranışları başlığı altında; olumsuz kişilik davranışları ve olumlu kişilik davranışları şeklinde iki alt başlık belirlenmiştir. Olumsuz kişilik davranışları olarak gaflet içindedirler, kibirli ve hasettirler, saldırganlıklar, önyargılı, taklitçi ve inkârda saplantılıdırlar, suçlayıcı ve tehditkârdırlar, alaycıdırlar ve akletmezler alt başlıkları belirlenmiş ve ilgili ayetlerle verilmiştir. Olumlu kişilik davranışları olarak ise Kur'an'a uyarlar ve Rahman'a derin saygı duyarlar, Allah'ın mesajını olduğu gibi tebliğ ederler, cesaretlidirler ve ötekileştirmezler, yaptığının karşılığını Allah'tan bekler, akleder, diğergam, acziyetini bilen ve alçakgönüllüdürler, fakiri gözetirler başlıkları belirlenmiş ve ilgili ayetlerle verilmiştir.

Halk arasında her fırsatta okunan Yasin Suresi'nin nasıl ve ne için okunması gerektiğine dair gösterilen hassasiyetin ne anlattığına ve ne öğrettiğine gösterilmediği fark edilir. Bu çalışma vesilesiyle Yasin Suresi'nin anlamıyla birlikte bir bütün olarak okunması, içerdiği mesajların hayata aktarılması ve böylece hakettiği değeri görmesi umut edilir.

Bu tezden de anlaşılacağı gibi etkili bir din eğitimiyle birlikte; refah seviyesi yüksek bireyler yetiştirmek ve toplumlar oluşturmak için Kur'an'ın her ayetinden ve her yönteminden faydalanılması gerekmektedir. Kur'an'ı Kerim'in indiği toplumda inanların, cahiliye dönemi ve peygamberden sonraki dönemi karşılaştırıldığında, Kur'an'ın Hz. Muhammed aracılığıyla insanları eğitmede ki başarısı çok dikkat çekicidir. Günümüzde formal ve informal din eğitiminin başarısız olduğu toplum davranışlarında gözlemlenebilir. Bu durumda din eğitimcilerin Kur'an'ın eğitim yöntemlerini öğrenmeleri gerekmektedir. Bu ve benzeri çalışmaların, Kur'an'ın eğitim yöntemlerinin tespit edilmesine ve etkin bir şekilde din eğitimcileri tarafından kullanılmasına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

KAYNAKÇA

- AKSEKİ Ahmet Hamdi, İslam, İstanbul 1996, Aktaran: Halis AYHAN, *Din Eğitimi ve Öğretimi*, Marmara Ün. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1997.
- AKTO Akif, “Kişilik Oluşumunda Dinin Rolü”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2011.
- AKYÜREK Süleyman, *Din Öğretimi*, Nobel Yayınları, Ankara, 2010.
- ALTAŞ Nurullah, ARICI İsmail, “Din Eğitiminin Bilimselleşme Süreci”, (Editörler Mustafa Köylü, Nurullah Altaş), *Din Eğitimi*, Gündüz Yayıncılık s.38.
- AYASBEYOĞLU Nevzat, *İslamiyet’in Eğitimimize Getirdiği Değerler Ve Kur’an’ı Kerim’in Eğitim İle İlgili Ayetlerinin Tahlili*, MEB Yayınları, İstanbul 1991.
- AYDIN Kerim, *Din Eğitimi Açısından İsrâ Suresi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa 2014.
- AYDIN Mehmet Zeki, *Din Öğretiminde Yöntemler*, Nobel Yayınları, İstanbul 2012.
- AYHAN Halis, *Eğitim Bilimine Giriş*, Şule yayınları, İstanbul 1995.
- AYKAÇ Necdet, *Öğretme Ve Öğrenme Sürecinde Aktif Öğretim Yöntemleri*, Naturel Yayıncılık, Ankara 2005.
- BAYRAKLI Bayraktar, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur’an’ı Kerim Tefsiri*, Bayraklı Yayınları, İstanbul 2008.
- BAYRAKTAR M. Faruk, *İslam Eğitiminde Öğretmen Öğrenci Münasebetleri*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1984.
- BİLEN Mürüvvet, *Plandan Uygulamaya Öğretim*, Ankara 1990.
- BİLGİN Beyza, *Ellibin Yıllık Bir Gün*, Gün Yayıncılık, Ankara 1997.
- BİLGİN Beyza, *Eğitim Bilimi Ve Din Eğitimi*, Gün Yayınları, Ankara 2007.
- CEBECİ Suat, *Öğrenme ve Öğretme Süreçlerinde Dini İletişim*, İz Yayıncılık, İstanbul 2015.
- CERRAHOĞLU İsmail, *Tefsir Usulü*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1971.
- CEVİZCİ Ahmet, *Felsefe Terimler Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, İstanbul 2000.

- COŞKUN Muhammed, *Fehmü'l Kur'an, Muhammed Abid El-Cabiri*, Mana Yayınları, İstanbul 2017.
- CÜCELOĞLU Doğan, *İnsan Davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2011.
- DEMİRCİ Muhsin, *Tefsir Usulü*, M.Ü. İFVY, İstanbul 2013.
- DODURGALI Abdurrahman, *Ailede Din Eğitimi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2011.
- DOĞAN Hıfzı, *Analiz ve Program Hazırlama*, Ankara 1982.
- EKŞİ Halil, *Din Eğitimi Gençlik ve Kişilik*, (Ed. Hayati Hökelekli), *Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi*, Dem Yayınları, İstanbul 2015.
- EL- CÂBİRİ Muhammed Âbid, *Fehmü'l Kur'an Nüzul Sırasına Göre Tefsir*, Çevr. ÇOŞKUN Muhammed, Mana Yayınları, İstanbul 2017.
- ERGÜN Mustafa, ÖZTAŞ Ali, “Öğretim İlke Ve Yöntemleri”, (Ed. Birol Vural), *Öğretim Faaliyetlerinde Yöntem Teknik Ve Etkinlikler*, İstanbul 2005, s.37.
- ERTÜRK İdris, *Rahman Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2008.
- ESED Muhammed, *Kur'an Mesajı*, Çevr.: Cahit KOYTAK, Ahmet ERTÜRK, İşaret Yayınları, İstanbul 1999.
- FERSAHOĞLU Yaşar, *Kur'an'da Zihin Eğitimi*, Marifet Yayınları, İstanbul 1998.
- GÜNDÜZ Şinasi, “Dinin Anlam ve Değeri”, (Ed. Şinasi GÜNDÜZ), *Yaşayan Dünya Dinleri*, Diyanet Yayınları, İstanbul 2007.
- KARAKÖSE Şaban, “Din Öğretimi Yöntemleri”, (Ed. Şaban KARAKÖSE), *Etkili Din Öğretimi*, Tedef Yayınları, İstanbul 2012.
- KÖYLÜ Mustafa, “Giriş”, (Ed. Mustafa KÖYLÜ), *Din Eğitiminde Çağdaş Konular*, Dem Yayınları, İstanbul 2012.
- KÖYLÜ Mustafa, ALTAŞ Nurullah, “Din Eğitiminin Bilimselleşme Süreci”, (Ed. Mustafa KÖYLÜ, Nurullah ALTAŞ), *Din Eğitimi*, Gündüz Yayıncılık, Ankara 2012.
- Kur'an Yolu Meali*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2014.
- KUTUB Seyyid, *Fîzilâl –İl-Kur'an*, Hikmet Yayınları, İstanbul.

- LAHBABİ Aziz, *İslam Kişilikçiliği*, Çeviren: İsmail Hakkı Koç, Yağmur Yayınları, İstanbul 1972.
- MUTÇALI Serdar, *Arapça Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul 2013.
- OĞUZKAN A. Ferhan, *Orta Dereceli Okullarda Öğretim*, Ankara 1981.
- OKUYAN Mehmet, *Hayatın İnşası İçin Yasin Suresi Tefsiri*, Üniversite Yayınları, İstanbul 2015.
- ÖCAL Mustafa, *Din Eğitim Ve Öğretiminde Metodlar*, Diyanet Vakfı Yayınları, 2013 Ankara.
- ÖNDER N. Kemal, *Öğretimde Program İlke Ve Yöntemler*, Konya 1986.
- ÖZBEK Abdullah, *Mücadele Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2012.
- ÖZEMRE Ahmet Yüksel, *Din Nedir?* <https://www.ozemre.com/makaleler/din-nedir>, (14/03/2018).
- PEKER Hüseyin, *Din Psikolojisi*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2016.
- SANCAK Seyyid, *Haşr Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Yorumu*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.
- SELÇUK Mualla, *Çocuğun Din Eğitiminde Dini Motifler*, TDV, Ankara 1990.
- SERT H. Emin, *Kur'an'da İnsan Tipleri Ve Davranışları*, Bilge Yayıncılık, İstanbul 2004.
- SOFUOĞLU Mehmet, *Tefsire Giriş*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1981.
- ŞENGÜL İdris, "Kıssa", DİA, Cilt 25, İstanbul 2012, s.498.
- TABERÎ Muhammed b. Cerir, *Taberî Tefsiri*, Çeviren: Mehmet Keskin, Ümit Yayıncılık, İstanbul 1995.
- TAŞPINAR Mehmet, *Kuramdan Uygulamaya Öğretim İlke Ve Yöntemleri*, Edge Akademi Yayıncılık, Ankara 2014.
- TAVUKÇUOĞLU Mustafa, ERDEM Hüsamettin, *Eğitim Fakülteleri İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*, Nobel Yayınları, Ankara 2005.

TEKİN Sümeyra, *Mutaffifin Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Yorum ve Tahlili*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.

TOSUN Cemal, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, Pegem Akademi, Ankara 2012.

TURAN Abdülbaki, *Kur'an'daki Yeminler (Aksâmü'l-Kur'ân)*, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/neuifd/article/view/5000125810/5000115606>, (03.12.2018).

USTA Mustafa, *Vakıa Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.

YAZIR Elmalılı Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, Çelik-Şura Yayıncılık, İstanbul 1993.

YILMAZ Elif, *Müddesir Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Yorumu*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.

YILMAZ Hüseyin, *Din Eğitimi Ve Sosyal Barış*, İnsan Yayınları, İstanbul 2003.

YILMAZ Sema, *Çocukların Bilişsel ve Dini Gelişiminde Ölüm Olgusu*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Samsun 2011.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Gülüzar SOYUDOĞRU MÜCAHİT

Uyruğu : T.C.

Doğum Tarihi ve Yeri : 27/07/1984 - Sivas

e-posta : gsoyudogru@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	19 Mayıs Üniversitesi / DKAB Öğretmenliği	2012

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
12.09.2012	Sivas Milli Eğitim Müdürlüğü	Öğretmen